

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Katedra studií občanské společnosti

Bc. Věra Rosová

**Činnost vybraných neziskových organizací
zabývajících se domácím násilím**

Diplomová práce

Vedoucí práce: **PhDr. Tereza Pospíšilová, M.A., Ph.D**

Praha 2014

Poděkování

Na tomto místě bych ráda v první řadě poděkovala vedoucí mé diplomové práce PhDr. Tereza Pospíšilová, M.A., Ph.D za odborné vedení práce a užitečné rady.

Dále bych ráda poděkovala za spolupráci a věnovaný čas všem zástupcům zkoumaných organizací, bez kterých by tato práce nemohla vzniknout.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v repositáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem.

V Pardubicích dne

Bc. Věra Rosová

Abstrakt

Diplomová práce s názvem „Činnost vybraných neziskových organizací zabývajících se domácím násilím“ se, jak již název napovídá, zabývá zmapováním všech oblastí činnosti, které vytváří vybrané organizace, které si daly za cíl boj proti domácímu násilí. Vybrané organizace se zabývají jak sekundární a terciární prevencí domácího násilí, která zahrnuje hlavně práci s klienty – oběťmi domácího násilí, tak prevencí primární. Tento typ prevence zahrnuje práci s veřejností a zapojování do legislativních procesů.

Tyto tři druhy činnosti jsou provozovány na sobě nezávisle. Tomu odpovídá i první část mé práce, část teoretická. Ta popisuje jednak obecně organizace občanského sektoru a jejich rozdělení dle druhů činnosti, zapojování těchto organizací do ovlivňování veřejné politiky a tvorby zákonů a práci s veřejností těchto organizací. V druhé části teoretické práce je teoretický rámec týkající se domácího násilí jako společenského problému včetně současné platné legislativy souvisele s domácím násilím.

Empirická část se věnuje konkrétnímu popisu činnosti vybraných neziskových organizací a také se snaží odpovědět na otázku, zda ovlivňuje genderově podmíněný náhled na domácí násilí tuto činnost.

Klíčová slova:

domácí násilí

nestátní neziskové organizace

organizace občanského sektoru

legislativní proces

ovlivňování veřejné politiky

gender

ovlivňování veřejnosti

činnost organizací

Obsah

1.	Úvod	7
2.	Vymezení nestátního neziskového sektoru a jeho funkce ve společnosti	9
2.1.	Občanská společnost, občanský sektor a neziskové organizace.....	9
2.2.	Definice organizací občanské společnosti.....	10
2.3.	Činnost organizací a jejich funkce ve společnosti	12
3.	Reprezentace zájmů a participace NNO v rámci ČR	16
3.1.	Uspokojování zájmů a intermediární systém.....	16
3.2.	Participace	18
3.3.	Ovlivňování veřejné politiky	19
3.4.	Vztahy mezi státem a neziskovým sektorem	20
4.	Ovlivňování veřejnosti	25
5.	Domácí násilí jako společenský problém	28
5.1.	Pohled na domácí násilí ve společnosti	28
5.2.	Legislativní rámec v ČR.....	29
5.3.	Situace v ČR a porovnání s ostatními zeměmi.....	33
5.4.	Teorie zabývající se DN.....	37
5.5.	Následky a důsledky domácího násilí	40
4.7.	Osoby ohrožené domácím násilím	43
5.6.	Typologie domácího násilí:	45
6.	Metodologie	48
6.1.	Výzkumná metoda	48
6.2.	Volba případu.....	48
6.3.	Otázky případové studie.....	49
6.4.	Techniky sběru dat.....	51
6.4.1.	Analýza dokumentů.....	51
6.4.2.	Polostrukturované rozhovory.....	52
6.5.	Etické aspekty výzkumu	54
6.6.	Kvalita výzkumu	55
7.	Organizace zabývající se bojem proti domácímu násilí	56
8.	Výběr organizací pro výzkum.....	62
8.1.	Představení organizací	63

9.	Jakým způsobem je realizován boj proti domácímu násilí v rámci práce s oběťmi v činnosti organizací, které se touto problematikou zabývají?	68
9.1.	Služby poskytované na místě – poradny	68
9.2.	Služby poskytované na dálku - krizové linky a internetové poradenství.....	73
9.3.	Další pracoviště krizové pomoci	77
9.3.1.	Intervenční centra.....	77
9.3.2.	Azylový dům.....	81
9.4.	Spolupráce mezi organizacemi.....	82
9.5.	Zařazení činnosti	83
10.	Jak se organizace zapojují do tvorby zákonů týkajících se domácího násilí?	84
10.1.	Roky 1995 – 2004	85
10.2.	Zákon na ochranu před domácím násilím č. 135/2006 Sb.	87
10.3.	Nebezpečné pronásledování §354 trestního zákona č. 40/2009 Sb.	88
10.4.	Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů.....	88
10.5.	Náhled na současné právo	90
11.	Jaké formy komunikace s veřejností používají?	92
11.1.	Kampaně.....	92
11.2.	Spolupráce s médii	94
11.3.	Akce pro veřejnost	95
11.4.	Vzdělávací akce	96
11.5.	Vydávání publikací	97
12.	Jak organizace vnímají roli genderu v problematice domácího násilí a přizpůsobují tomuto pohledu repertoár činnosti?	99
12.1.	Genderový pohled	99
12.2.	Kriminologický pohled	101
13.	Závěr.....	102
13.1.	Práce s klienty/oběťmi domácího násilí.....	102
13.2.	Iniciativa v úpravě legislativy	103
13.3.	Organizace a jejich komunikace s veřejností.....	104
13.4.	Role genderu v problematice domácího násilí. Kriminologický vs. genderový pohled.....	105
14.	Seznam literatury.....	108
15.	Přílohy.....	117

1. Úvod

Domácí násilí je problém, který se nevyhýbá žádné zemi na světě. Na rozdíl do jiných trestných činů, jako je krádež, nebo vražda, domácí násilí nemělo nikdy tak jasnou interpretaci. Domácí násilí bylo a stále v některých zemích považováno za věc soukromou, ba i za něco na co je právo. V naší společnosti se začalo o domácím násilí hovořit až v devadesátých letech, dříve byl tento společenský problém ignorován jak státem, tak veřejností. Teprve po změně režimu, když se změnilo politické prostředí, mohly začít vznikat neziskové organizace, které mají na tom, že se domácí násilí stalo diskutovaným tématem, neodmyslitelnou zásluhu.

Pokud Vás napadne cizí člověk, dovoláváte se spravedlnosti. Pokud Vás napadne člověk, kterého znáte, který patří do rodiny, se kterým žijete v manželství a máte děti, situace je mnohem horší. Pokud Vás na ulici přepadne zloděj a okrade Vás, je jen malá pravděpodobnost, že Vás o týden později ten samý zloděj okrade znovu. Pokud Vás zbije životní partner, pravděpodobnost, že se to stane znovu, je velmi vysoká.

Domácí násilí je opakované. Domácí násilí je dlouhodobé. Domácí násilí má stejné následky jako jiné formy násilí, včetně smrti. Domácí násilí je třeba řešit stejně, jako jiné trestné činy.

Neziskové organizace, které se na domácí násilí zaměřují, si tato fakta uvědomují. Pomocí poradenských služeb, či poskytnutí azylového bydlení pracují s oběťmi a snaží se je nasměrovat do života bez násilí. Jejich spektrum činnosti se však neomezuje pouze na práci s oběťmi. Tento druh neziskových organizací je zajímavý v tom, že s cílem řešit problematiku a výskyt domácího násilí u nás, pokrývají široké spektrum činností. Neziskové organizace nejen pracují s oběťmi, které si už domácí násilí prožily, uvědomovaly si také nedostatky stávající právní úpravy, která domácí násilí nespécifikovala, a zasazovaly se a stále se zasazují pomocí připomínkování zákonů, tvorby koncepcí, podílení se na práci ve Výboru pro prevenci domácího násilí a násilí na ženách. Neziskové organizace se také zasazují o informování veřejnosti o dané problematice a možnostech pomoci a řešení.

Cílem této práce je zmapovat činnost vybraných neziskových organizací zabývajících se bojem proti domácímu násilí. Vybrané organizace zabývajících se domácím násilím jsou zajímavé právě širokým rozsahem své činnosti, jak je popsáno výše, kterým se

snaží pokrýt veškeré možnosti boje proti domácímu násilí. V rámci této práce sleduji, jaké aktivity svojí činností vytváří a porovnat je vzájemně v rámci zkoumaných organizací. Zároveň bych chtěla zjistit, zda organizace vnímají domácí násilí jako genderový problém a pokud ano, jak přizpůsobují svoji činnost tomuto pohledu na problematiku.

Práce je členěna na část teoretickou a na část empirickou. V rámci teoretické části vymezuji nestátní neziskové organizace v rámci občanské společnosti a popisuji jejich rozdělení a funkce ve společnosti. Dále je pro účely popisu činnosti organizací, která se zaměřuje na prosazování legislativních změn, nutné obecně popsat jaké jsou možnosti a jak se neziskové organizace mohou participovat na veřejné politice a prosazovat tak své zájmy. Třetí část patří aktivitám spojeným s ovlivňování veřejnosti za účelem předání informací a vytváření společenských hodnot a norem směřem k přijetí domácího násilí jako společensky nepřijatelného jednání. Poslední část se věnuje domácímu násilí jako takového, teoriemi týkající se domácího násilí, typy ohrožených osob a znaky domácího násilí. Část je vzhledem k velikému rozsahu přesunuta do příloh. Teoretická část je tvořena na sobě nezávislými a neprovázanými oblastmi, důvodem je diference mezi oblastmi činnosti organizací, jak je dále vysvětleno v metodologické části.

Druhá empirická část obsahuje představení organizací zabývajících se domácím násilím působících na území České republiky, zdůvodnění a výběr organizací pro výzkum, jejich představení a postupné vypracování mnou stanovených výzkumných otázek.

V rámci empirické části jsou často používány jako citace články, které by citovány v textu přesně byly příliš dlouhé, proto u nich používám zkratku uvedenou v závorce u kompletní citace článku v seznamu literatury. Výroční zprávy cituji stejným způsobem, pokud se jedná o statistické údaje uvedené pod tabulkou, často je tam uveden soubor výročních zpráv. Léta, která jsou tam uvedená, stejně jako u zkrácené verze odkazu, odkazují ne k roku vzniku výroční zprávy, ale rok na který se zpráva zaměřuje. Důvodem je větší přehlednost o tom, z jakého roku data pocházejí. Pokud jsou z výročních zpráv nebo z jiných dokumentů vytvořeny tabulky s údaji, odstavce před, nebo za, které se těchto dat týkají, mají stejný zdroj jako tabulka i když to tak z důvodu nenarušení integrity textu nemusí být uvedeno.

Webové stránky jsou citovány také pod zkratkou, pokud se nejedná o neintuitivně dohledatelné údaje, nebo nechci přímo upozornit na konkrétní webovou záložku, uvádím jako zdroj pouze webovou stránku. Přehlednost webových stránek všech organizací by měla zaručit snadné zpětné dohledání všech uvedených údajů.

2. Vymezení nestátního neziskového sektoru a jeho funkce ve společnosti

2.1. Občanská společnost, občanský sektor a neziskové organizace

Hned na úvod je třeba rozlišit rozdíly mezi těmito třemi pojmy, abychom mohli ujasnit předmět našeho zkoumání. Dle Skovajsy (2010: 30-31) označuje pojem *občanská společnost* „prostor jednání a sdružování mezi rodinou, trhem a státem, zahrnuje řadu organizací. (...) Kromě této organizované části má také část neorganizovanou, do níž patří neformální společenství a sítě, (...) demonstrace a v neposlední řadě také samotní občané. Pro část občanské společnosti tvořené organizacemi používáme pojem *občanský sektor* nebo organizovaná občanská společnost.“

Pro pojem občanský sektor existuje řada alternativních pojmů, které označují stejný „sociální prostor“ jako je třetí sektor, neziskový sektor, nevládní a dobrovolnický sektor etc. a také termíny, které označují podobné, překrývající se oblasti, jako je například sociální ekonomika.¹ Pojem občanský sektor se ale jeví ze všech označení jako nejvhodnější vzhledem k tomu, že se mu daří vystihnout všechnu jeho oblast působnosti, nevýhodou je neintuitivnost pojmu způsobující jeho nesrozumitelnost pro laiky. (Skovajsa, 2010: Kap. 1.2.2)

Podle Skovajsy se terminologie různí nejen pro celé označení prostoru organizované občanské společnosti, ale také jejich organizačních jednotek. Podle něho je nejvhodnější termín organizace občanské společnosti, tento termín považuje za nejpřesnější. Používá se však celá řada termínů u nás i v zahraničí. Nejčastěji používané jsou pojmy: nestátní organizace, nestátní neziskové organizace, nevládní organizace, občanské organizace. (Tamtéž: 36)

Pojem organizace občanského sektoru je nejpřesnějším pojmem, pojem nestátní organizace je však pojmem rozšířeným nejvíce mezi laickou veřejností. Mezinárodní klasifikace neziskových organizací vytvořená Salomonem a Anheirem (viz níže) například také využívá jiný pojem než organizace občanského sektoru. Pro účely této práce jsou tyto pojmy ekvivalentní, označují stejný soubor organizací, převážně budu ponechávat označení takové, jaké byly použity ve zdrojových dokumentech.

---

¹ Sociální ekonomika je tvořena subjekty, které jsou výdělečně činné, ale byly založeny za jiným účelem, než je podnikání. Kromě organizací občanského sektoru tam patří například družstva, obchodní společnosti atd. (Dohnalová, Průša, 2011)

2.2. Definice organizací občanské společnosti

Vzhledem k velkému počtu různých organizací v rámci celého světa bylo potřeba zachytit stručně realitu neziskového sektoru pro aplikaci na různé země. Původně byla vyvinuta pro účely Projektu pro srovnání neziskového sektoru univerzity Johna Hopkinse, který se původně týkal třinácti různých zemí. Po aplikaci na tento projekt a odzkoušení definice v praxi se tato definice ukázala být velmi účinnou pro aplikaci na neziskové skupiny v různorodosti zemí. (Salomon, Anheier, 1996)

Mezinárodní definice neziskových organizací (ICNPO) byla navržena tak, aby organizace byly rozlišovány podle pěti navržených rysů, které musí splňovat, aby byly považovány za neziskové. (Tamtéž) Tuto definici vytvořili na základě porovnání se staršími definicemi a zmapování jejich nedostatků a nazvali ji strukturálně-operacionální definice. (Skovajsa, 2010: 37) Rysy neziskových organizací:

- **Organizovanost:** tj. musí být do jisté míry institucionalizované. Podle autorů může být institucionalizace prokázána začleněním do právního řádu dané země, ale tento způsob není nutný a v zemích, kde není možné nebo snadno dostupné, je možné institucionalizovanosti dosáhnout existencí vnitřní organizační struktury, relativní stálostí cílů a struktury činnosti a uznávané rozdíly mezi členy a nečleny. Toto je odlišuje od dočasných setkání občanů za nějakým účelem.
- **Soukromost:** tj. institucionální oddělení od vlády. To však nevylučuje přijímání státní podpory, ať už formou finanční nebo jiné. Důležité je, aby organizace nebyla nijak podřízená vládě z hlediska výkonu činnosti.
- **Samosprávnost:** tj. vybavenost kontrolovat vlastní aktivity. Některé organizace, které jsou soukromé a nevládní mohou být přesto kontrolovány vládními agenturami, nebo soukromými podniky, které jsou součástí těchto institucí, i když jsou konstrukčně oddělené. Proto je nutno přidat i toto kritérium.
- **Nerozdělování zisku:** tj. nevracení získaných finančních prostředků zakladatelům, nebo členům představenstva. Organizace mohou vytvářet zisk, ale tento zisk musí být reinvestován zpět do základního poslání organizace. Toto odlišuje neziskové organizace od výdělečných subjektů.

- **Dobrovolnost:** tj. zahrnující určitý významný stupeň dobrovolné účasti. Jedná se o dva různé faktory dobrovolnosti: jednak musí organizace umožnit zapojení dobrovolníků do své činnosti a řízení a jednak faktor dobrovolnosti ve významu slova „nepovinné“. Organizace, kde je členství povinné, nebo jinak upravené zákonem jsou z definice neziskových organizací vyloučeny. (Salomon, Anheier, 1996)

Dle současné právní úpravy platné od 1.1 2014, konkrétně nového občanského zákoníku 89/2012 Sb., v České republice existují tyto formy organizací občanského sektoru:

- spolky
- obecně prospěšné společnosti
- ústavy
- nadace
- nadační fondy
- evidované právnické osoby (církvi) (Občanský zákoník, 2012)

Tyto organizace splňují podmínky strukturálně - operacionální definice. Podle Skovajsy (2010: 39) ale ani tato definice není dokonalá, protože pracuje s kritérii, která nejsou dostatečně jednoznačná a uvádí několik hraničních případů organizací, které se definici neziskových organizací blíží, ale nesplňují úplně některou z podmínek. Takovými případy jsou například družstva, profesní komory, příspěvkové organizace.

2.2.1. Organizace občanského sektoru dle členství a prospěšnosti

Organizace občanského sektoru mohou být z hlediska členství děleny takto:

- **členské organizace:** mají institut členství a členskou základnu, patří sem například spolky
- **nečlenské organizace:** tyto organizace nemají členy, mají pracovníky a členy správních orgánů, jsou to například nadace a nadační fondy

Z hlediska prospěšnosti se organizace dělí na:

- **vzájemně prospěšné organizace:** tyto organizace byly založeny pro přinášení prospěchu pouze svým členům. Prospěch může mít formu různou, ať už finanční nebo služeb. Příkladem mohou být zájmové skupiny, sportovní oddíly atd.

- **veřejně prospěšné společnosti:** tyto organizace poskytují přímý prospěch veřejnosti nebo její části. Patří sem například nadace a nadační fondy. (Skovajsa, 2010: kap. 1.3) Nový občanský zákoník obsahuje definici veřejné prospěšnosti: „Veřejně prospěšná je právnická osoba, jejímž posláním je přispívat v souladu se zakladatelským právním jednáním vlastní činností k dosahování obecného blaha, pokud na rozhodování právnické osoby mají podstatný vliv jen bezúhonné osoby, pokud nabyla majetek z poctivých zdrojů a pokud hospodárně využívá své jmění k veřejně prospěšnému účelu. (...) Jen právnická osoba, jejíž status veřejné prospěšnosti je ve veřejném rejstříku zapsán, má právo uvést ve svém názvu, že je veřejně prospěšná.“ (Občanský zákoník, 2012)

2.3. Činnost organizací a jejich funkce ve společnosti

Každá organizace, ať už zisková, tak nezisková vzniká za nějakým účelem, s nějakým cílem. Organizace občanského sektoru jako organizace, jejichž prvotním cílem není zisk, vznikají s nějakým „posláním“ a to se odráží v jejich „činnosti“, přičemž činnost organizace zde chápeme jako jakékoliv aktivity organizace, které souvisejí s plněním cílů, jež si pro svoji existenci organizace vytyčila. Přesto, že například získávání finančních prostředků, práce se zaměstnanci a dobrovolníky atd. je bezpochyby také druh činnosti, je to činnost pro účely této diplomové práce až druhotná, slouží k zajištění činnosti hlavní, tj. plnění poslání organizace.

Jak jsme již řekli výše, organizace, které vznikají, jsou buď vzájemně prospěšné, nebo veřejně prospěšné. Poslání vzájemně prospěšných organizací je v činnosti vyvíjené za účelem prospěchu jejich členů, veřejně prospěšné jsou určeny pro prospěch, či pro zlepšení podmínek všech, či určité skupiny občanů. V rámci organizací s veřejnou prospěšností dle Potůčka (2005) neziskový sektor působí: tam kde selhává stát, jako například pomoc obětem trestných činů, péče o bezdomovce atd., nebo jako doplněk působení státu a iniciátor legislativních změn, jako například politika bydlení, ochrana životního prostředí. Skovajsa (2010: 40) rozděluje organizace občanské společnosti dle jejich činnosti na:

- **servisní organizace:** jsou to organizace, jejichž hlavní činností je poskytování služeb. Tyto organizace poskytují služby členům i nečlenům a patří mezi ně organizace působící ve zdravotní, sociální nebo vzdělávací oblasti aj.;

- **zájmové organizace:** nabízejí klientům „přímé realizace vlastních zájmů, sebevyjádření a trávení volného času.“ Patří sem zájmové kroužky, sportovní oddíly, umělecké spolky aj. Někdy bývají považovány za subtyp servisních organizací.
- **advokační organizace:** zabývají se veřejnou obhajobou zájmů a to at' členů, tak i jiné skupiny obyvatel a zájmů veřejných. Do této skupiny lze zařadit organizace na ochranu životního prostředí, práv zvířat, práv různých sociálních skupin atd.

„Organizace občanské společnosti vykonávají celou řadu rozmanitých činností. (...) Na abstraktnější úrovni OOS ve společnosti plní různé funkce“ (Skovajsa, 2010: 42) Frič a Bútora (in Potůček, 2005: 168 - 169) uvádí Salomonovu kategorizaci funkcí organizací občanské společnosti:

- **Servisní funkce:** OOS jsou dodavateli služeb jak pro své členy, tak pro danou komunitu i společnost jako celek. Často přebírají závazky vůči občanům, které by jinak musel plnit stát, a také pokrývají oblasti, kde by se organizacím zaměřeným na zisk nevyplatilo podnikat. Největší objem těchto služeb je v oblasti sociální, zdravotnické a vzdělávací.
- **Inovační funkce:** organizace často reagují na situace, na které ještě není vytvořeno univerzálně použitelné řešení. Slouží „jako inkubátor nových idejí“, nesou rizika spojená se zaváděním nových neověřených postupů. Identifikují nové problémy, mají zájem na jejich řešení a snaží se vytvářet pro tento účel postupy. Vnášejí inovace do mnoha servisních činností i oblastí občanské participace.
- **Funkce ochrany práv a sociální změny:** „od OOS se očekává, že budou bránit své členy a ostatní osoby proti přesile státního aparátu, privátních organizací a majoritních skupin, stejně jako proti individuálním narušitelům normativního právního pořádku.“ Také sdružují osoby za účelem společenské změny, která je v jejich či obecném zájmu. Také hrají roli zprostředkovatelů mezi občany a politikou.
- **Expresivní, školící funkce:** organizace poskytují prostor pro sebevyjádření svých členů a přívrženců jak v individuálním, tak ve skupinovém zájmu. OOS jsou školou „demokracie a vůdcovství“. Na jejich půdě se lidé učí zájmy poznávat, rozvíjet a následně reprezentovat.

- **Komunitní a demokratizační funkce:** organizace na jednu stranu poskytují prostor pluralitě názorů, tradic, zájmů, ale na druhou stranu zároveň posilují smysl pro solidaritu a komunitu. Pomáhají lidem „budovat jejich sociální kapitál – podporují procesy vzájemné interakce, vytváření důvěry a reciprocity, na nichž v důsledku závisí fungování trhu a demokracie. Rovněž podněcují občany k participaci na veřejné politice. (...) Podílejí se na utváření společenských hodnot a norem chování.“

Skovajsa (2010: 42-43) uvádí ještě některé další funkce OOS. Je to funkce **filantropická** – kdy OOS slouží jako „nástroje pro podporu veřejně prospěšných cílů ze soukromých zdrojů“, **charitativní/přerozdělovací funkce**, kdy působí jako zprostředkovatel charitativních činností a přerozdělování finančních prostředků od bohatších k chudým.

Předchozí rozdělení podává výčet typů organizací a jejich funkcí ve společnosti z hlediska jejich činnosti. Pokud definice neziskových organizací vychází ze strukturálně – operacionální definice Salomona a Anheiera, tento výčet typů plně pokrývá všechny neziskové organizace. Willetts (2006) upozorňuje, že je obtížné zařadit neziskové organizace dle činnosti, kterou provádí. Mnoho organizací provádí aktivit celou řadu a také dochází k posunu jejich činnosti v průběhu času.

Ševčík (2011: 131) tvrdí, že vzhledem k tomu, že oběti domácího násilí mají jen malou šanci vyřešit svou situaci sami, je třeba jim poskytnout pomoc. Ta by konkrétně měla zahrnovat:

materiální pomoc: do které spadá zajištění bezpečného bydlení (i přes fungující institut vykázání, je často jednodušší cestou, aby první opustila společné bydlení obět'), zajištění prostředků na výživu, případně zabezpečení péče o dítě aj.

psychickou podporu: ta má formu buď poradenskou, či pomoc doprovázení, dále pak pomoc se zvyšováním vlastní způsobilosti, sebedůvěry a sebeúcty

právní pomoc: je důležitá, aby pomohla oběti dosáhnout spravedlnosti při řešení její nastalé situace a to jednak v majetkoprávní oblasti, ale hlavně v socio-právní oblasti, jako je i například opatrovnictví dětí atd.

Konkrétní aspekty činnosti vybraných organizací se budu snažit ukázat v empirické části této práce. Předběžně lze říci, že organizace zabývající se bojem proti domácímu násilí patří do servisních organizací vzhledem k poskytování sociálních služeb obětem domácího násilí, do které spadá poskytování materiální a psychické pomoci dle Ševčíka a

zároveň do advokačních organizací vzhledem k obhajobě práv obětí domácího násilí a právní pomoci. Organizace zabývající se domácím násilím nelze označit jako zájmové, vzhledem k tomu, že klienti těchto organizací si žádají pomoc, poskytnutí určitého servisu spíše než realizaci zájmu. A také nejde o sebevyjádření, ani trávení volného času.

Aktivita, jak je uvádí Ševčík, jsou součástí sekundární a terciární prevence. Stejně tak důležitá je i primární prevence. Primární prevencí je myšleno „eliminace rizik pravděpodobného vzniku domácího násilí“. Sekundární je včasnou identifikací problému a včasnému zásahu proti zhoršování situace. Terciární je zmírňování následků a snaha zařadit oběť do normálního života. (Špatenková in Ševčík, 2011: 151)

Baštecká (2003: 21 in Ševčík, 2011: 151) říká, že když je hrozba nezřetelná, tak jen málokdo je schopen jí předejít. „Proto je tolik důležité jasně a srozumitelně popsat problematiku domácího násilí (...), seznámit s ní co možná nejširší veřejnost (...) a zvýšit citlivost společnosti vůči tomuto jevu (...).

V empirické části se budu snažit kategorizovat činnost organizací podle zde předložených kategorií. Před tím, však chci upozornit na fakt, že tyto kategorie se nepřekrývají. V následující tabulce se pokusím ukázat jak je provázána kategorizace činnosti organizací dle studií občanského sektoru a dle odborníků na domácí násilí.

Tab. č.1

	servisní organizace	advokační organizace
primární prevence	poskytnutí možnosti vzdělávání a informací s cílem sníženého výskytu domácího násilí ve společnosti	ochrana zájmu široké veřejnosti ve smyslu sníženého výskytu domácího násilí ve společnosti
sekundární prevence	poskytování pomoci konkrétním obětem	ochrana zájmu konkrétních ohrožených osob
terciární prevence	poskytování pomoci konkrétním obětem	ochrana zájmu konkrétních ohrožených osob

3. Reprezentace zájmů a participace NNO v rámci ČR

Vzhledem k tomu, že činnost organizací zabývajících se bojem proti domácímu násilí zahrnuje nejen pomoc obětem samotným, ale důležitá je pro ně prevence domácího násilí, která kromě jiného probíhá na úrovni prosazování zákonných protiopatření, je třeba uvést, jaké podmínky pro takové ovlivňování tyto neziskové organizace mají v rámci této republiky.

3.1. Uspokojování zájmů a intermediární systém

Moderní liberální demokracie (systém, který byl s revolucí 89 zaveden i u nás), řeší jako základní problém vztah mezi jednotlivcem a veřejnou mocí. Jednotlivci požadují zajištění jejich práv a svobod v nejvyšší možné míře a zároveň probíhá nezbytnost zajištění funkcí veřejné moci, která zároveň nenásilně vyrovnává rozdílnost zájmů mezi občany. (Skovajsa, 2010: 62)

„Účelem lidské společnosti je co nejúplnější uspokojování individuálních a skupinových potřeb a zájmů. (...) Zájem je nejsilnějším praktickým pojátkem jednotlivců skupin a celé společnosti.“ (Brokl, 1997: 11) Podle Skovakjsoy (2010: 75) je nutné, aby mezi státem a občanem existovaly organizace, které pomáhají občanům vyjadřovat jejich zájmy a dohlížet na jejich naplnění prostřednictvím politické moci. Neziskové organizace jsou takovými organizacemi.

„Občanská sdružení, asociace a zájmové organizace tvoří základy demokracie a jsou integrační prvkem společnosti. Jsou kolektivními aktéry, (...) zajišťují zprostředkování mezi státem a společností, protože mají stejný zájem na stabilizaci liberálně demokratických politických práv a pravidel.“ (Offe, 1994, in Brokl, 1997: 151)

Proces, ve kterém jsou zájmy zprostředkovávány, se nazývá intermediárním systémem. Individuální potřeby se formulují jako zájmy a to buď politické, nebo nepolitické. Nepolitické potřeby jsou artikulovány (sloučeny do zájmů) hlavně prostřednictvím místních organizací, spolků, hnutí, zájmových skupin (sem patří i neziskové organizace) a jsou uspokojovány na lokální úrovni, tedy nevstupují do „velké“ celostátní politiky. Zájmy, které přesahují lokální možnosti, postupují do politické sféry. (Brokl, 1997: kap. 2.1)

Když toto aplikujeme na náš případ organizací zabývajících se domácím násilím, nepolitickou potřebou, která bude uspokojována na lokální úrovni pomocí organizace

zabývající se domácím násilím, bude například potřeba získání informací o problematice a informací o dalších krocích, ve kterých by měl kráčet náš jednotlivec, aby uspokojil svoji potřebu.

Neziskové organizace však nehrají jenom roli prostředníka uspokojování individuálních potřeb na lokální úrovni. Jsou potřeby, zájmy, které je nutno uskutečnit v rámci celostátní politiky. Jako příklad pro naše organizace si uvedeme institut vykázání, který je popsán v dalších kapitolách. Institut vykázání je začleněn do právního řádu České republiky, je tudíž zájmem politickým.

Intermediární proces probíhá ve třech fázích. První z nich je artikulace, ve které dochází k formulaci „přijatelného a realizovatelného vyjádření individuálních potřeb ve skupinovém zájmu. Tato etapa je ztotožňována (...) především s rovinou místní a je často reflektována v terminologii občanské společnosti.“ (Brokl, 1997: 22) Ve fázi manifestace zájmů dochází k vyhlášení a konfrontování artikulovaných zájmů s cílem jejich realizování. Tyto zájmy jsou buďto realizovatelné na místní úrovni, nebo dochází k jejich postoupení do celostátní politiky. Pokud se tak stane, dochází vzhledem k množství zájmů sem vstupujících, k jejich vzájemnému sdružování a výběru. Tyto zájmy takto vstupují do fáze agregace, kde jsou v politických procesech střetů a kompromisů selektovány a je rozhodováno o jejich realizaci. (tamtéž: 22-3)

Pokud dosáhne konkrétní zájem, který potřebuje být zrealizován na státní úrovni, fáze agregace, ještě nemá zaručenou záruku skutečné implementace. Podle Funga (2006: 672) již v této fázi zájem překonal první dva deficity demokratického procesu. Podle něj však může nastat situace, kdy jsou zájmy (preference) jasně dané a silně artikulované, ale zájmy politiků se mohou od zájmů občanů (organizací) lišit a tak jejich implementaci nepodpoří. Také je možné, že tito politici, i když budou implementaci podporovat, tak nebudou dostatečně schopni sledovat a ovládat administrativní aparáty, které tyto zájmy implementují.

V rámci agregace zájmů se v horizontální úrovni snaží vstupovat nejrůznější dílčí zájmy, které se snaží o prosazení oklikou od legitimního intermediárního procesu, nebo se snaží na prosazovaných zájmech parazitovat. Díky tomu by se legitimita původně prosazovaných zájmů mohla snížit a zhoršily by se tak vyhlídky na jejich realizaci. (Brokl, 1997: 23-4)

Politický rozhodovací systém je konečnou stanicí legitimního prosazování zájmů (nikoliv těch intervencujících, které přesahují do administrativního subsystému). Politický

rozhodovací systém na rozdíl od toho byrokratického nemá průhledné a kontrolovatelné procedury. Pokud se tedy dostal zájem až sem, jeho pozice stále není jistá. (tamtéž: 23)

3.2. Participace

Dalším souvisejícím pojmem NNO při prosazování jejich zájmů je pojem participace.

„Občanskou participaci chápeme jako zapojení občanů ve veřejné sféře, odděleně (nikoli však nezávisle) jak od státu, tak od ekonomické sféry, a v jejímž rámci občané artikulují, organizují a prosazují své zájmy.“ (Rakušanová 2003: 31)

Frič a Bútora (in Potůček 2005: kap 7), uvádějí participaci v rámci komunitní a demokratizační funkce OOS. Organizace „podněcují občany k participaci na veřejné politice. Kontrolují procesy rozhodování na různých úrovních státní správy a ovlivňují tvorbu veřejné politiky.“

Na participativní roli NNO se můžeme dívat přinejmenším ze tří hledisek. Za prvé, NNO někdy vystupují vůči veřejné správě v roli zástupců veřejnosti, která se nezakládá na principu většinové reprezentace, ale na aktivním občanství a dobré znalosti cílových skupin občanů. Za druhé, NNO jsou veřejnou správou často zvány k účasti v roli odborníků nebo nositelů praktické zkušenosti v konkrétních oblastech. A za třetí, některé NNO zaměřují svoji činnost přímo na posilování participace občanů: poskytují finanční prostředky na rozvoj občanské společnosti, informují občany o jejich právech a pomáhají jim formulovat a hájit jejich zájmy.“ (Vajdová, 2005: 14)

Z tohoto pohledu organizace bojující proti domácímu násilí splňují všechny hlediska participace. Jako odborníci na problematiku, která je (přesto, že samotné téma je široké) zaměřena na jedno konkrétní téma, problém v rámci společnosti, mohou vystupovat jako zástupce veřejnosti, vzhledem k dobré znalosti cílové skupiny. Ze stejného důvodu mohou být přizváni jako odborníci v rámci problematiky. Zároveň nevynechávají ani aktivitu směřující směrem dolů k samotným občanům.

„NNO se účastní veřejné politiky formou připomínkování zákonů, tvorby koncepcí, podílí se na práci resortních, meziresortních a vládních pracovních skupin, komisí a dalších poradních orgánů jak na úrovni státní správy, tak na úrovni krajů.“ (Vajdová, 2005: 15)

3.3. Ovlivňování veřejné politiky

Pavol Frič (2000: 21) definuje ovlivňování veřejné politiky jako „jakýkoliv tlak na prosazení určitých změn anebo na zabránění určitým změnám ve veřejné politice.“ Často bývá zaměňováno za pojem lobbying, ovlivňování veřejné politiky je ale širším pojmem. Lobování je spojeno především s legislativním procesem, tj. ovlivňování podoby zákonů, a také je spojeno s verbální výměnou informací.

Kajnarová (2005 in Šibor, 2009: 9) definuje pojem lobbying takto: „Lobbing je specializovanou a odbornou reprezentací prostřednictvím široké škály prostředků, které v zásadě vylučují korupční výměnu služeb, ve své povaze velmi odlišná od obecné nespecializované reprezentace, kterou zajišťují volení zástupci. Jako reprezentant partikulárních zájmů lobbista dodává informace a technicko-odborné expertízy, které mohou být užitečné a někdy rozhodující při definování legislativní a správní regulace.“

Jednodušší definicí lobbyngu je „jednání zacílené na ovlivňování veřejných činitelů a obzvláště členů zákonodárných sborů.“ (Šedivý, 2007 in Šibor, 2009: 9)

Na proti tomu ovlivňování politiky nemusí žádnou z těchto podmínek splňovat. Jako příklad udává dávání příkladu, nebo vytvářením nových precedentů, pomocí nichž dochází k narušení stávající rutinní způsobu řešení. Dávání příkladu je umírněným způsobem ovlivňování. To může být ale i radikální například soudní vymáhání požadavků, nebo mobilizace veřejnosti. (Frič, 2000: 21)

O přístupu neziskových organizací k možnosti ovlivňovat politiku rozhoduje to, jaký vztah je mezi nimi a státem. Frič a Bútora (in Potůček, 2005) uvádějí tři scénáře pro vztah neziskových organizací a státu. První dva scénáře patří mezi kooperativní vztahy a je to scénář *ideální*, ve kterém organizace monitorují, identifikují a artikuluji problém a potom mobilizují tlak na stát, aby zakročil. Ten vypracuje za pomoci organizací řešení a pak vyzve OOS a ziskové organizace k poskytnutí služeb. Druhým scénářem je vztah *kooperativní*, kdy stát nereaguje na tlak pro vyřešení problému a tak organizace se do řešení zapojí samy. Stát ale nakonec zjistí (sám, či pod tlakem veřejnosti), že řešení je ve veřejném zájmu a začne snahám organizací přispívat. Třetí scénář je *konfliktním* vztahem, ve kterém dochází k ignoraci veškerých snah organizací, dál podporuje svoje nástroje.

Toto rozdělení není samozřejmě jediné, co se mezi teoretiky objevuje. Dalšími jsou například Najamův model čtyř C, který rozděluje vztahy na základě vzájemného vztahu státu a organizací při dosahování cílů a potřebných prostředků na *kooperaci* (podobné cíle, podobné prostředky), *kooptaci* (rozdílné cíle, podobné prostředky), *komplementaritu*

(podobné cíle, rozdílné prostředky) a konfrontaci (rozdílné cíle, rozdílné prostředky) případně model D. Younga pohlízející na neziskové organizace jako na poskytovatele služeb a vztahy jsou potom děleny na *suplementární* (OOS zaplňují mezeru tam, kde vláda nestačí), *komplementární* (vzájemná spolupráce) nebo *konkurenční*. (Rymsza, Zimmer, 2004)

S podrobnějším rozdělením přišli Salomon s Anheierem (1998) při zkoumání důvodů vzniku občanské společnosti. Jednotlivé kategorie modelů se dají přiřadit ke konkrétním zemím. *Liberální model* typický pro USA a Velkou Británii zahrnuje vysoký počet OOS a nízké sociální výdaje státu, *sociálně-demokratický* model typický pro Švédsko a v menší míře pro Itálii je jeho opakem, jsou zde vysoké sociální výdaje státu a malý počet OOS. *Korporativistický* model uplatňovaný v Německu a ve Francii zahrnuje vysoký počet OOS zároveň s vysokým uplatněním státu. Poslední model je *etatistický*, identifikovaný v Japonsku, kde se uplatňují stát i OOS v malé míře a podpora je na rodině, nebo placená jako služby.

Co se týče České republiky, v 19. století začalo Rakousko-Uhersko zavádět sociálně politická opatření s cílem zlepšit podmínky dělnické třídy a položilo tak základy korporativistického modelu. Protistátní- protirakouská politika národního obrození následně přiblížila Čechy k liberálnímu modelu. V období první republiky nelze hovořit o žádném převládajícím modelu, příchod komunismu však striktně zavedl model sociálně – demokratický. Po roce 89 je Česká republika pod mnoha vlivy, v současnosti představuje smíšený typ vztahů. (Skovajsa, 2010: 48) Pro mnohé země nejsou modely vztahů historicky ustálené a podléhají změnám. Salomon s Anheierem vybraly pro své modely typické příklady.

Všechny teorie jsou si vzájemně podobné. Vyjadřují vztah, že stát organizace občanského sektoru buď podporuje, ignoruje je, nebo jim brání.

3.4. Vztahy mezi státem a neziskovým sektorem

Vztahy mezi neziskovým sektorem a státem jsou spíše kooperativní, než konfliktní a odpovídají ostatním státům střední Evropy. Stát je pro neziskové organizace významným zdrojem příjmů, z čehož vyplývá, že spolupráce mezi státem a neziskovým sektorem musí být rozvinutá. (Frič, 2000: 23)

Co se týče složení organizací občanského sektoru je vidět disproporce v porovnání se zeměmi Evropy bez komunistické minulosti. Ta nám zanechala velkou podporu a počet

organizací se zaměřením na kulturu sport a rekreaci na úkor ostatních oblastí. Z prozkoumání částek na podporu neziskových organizací ze státního rozpočtu z let 1994-1999 veřejná politika státu podporuje především oblast sportu a sociální péče a nejméně pak životní prostředí, průmysl a obchod a místní rozvoj. (srovnání Frič, 2000: 24 a Frič, Bútora in Potůček, 2005: 172) Po srovnání s daty z roku 2010 nám vychází, že oblast sociálních věcí a politika zaměstnanosti následovaná sportem jsou stále nejpodporovanějšími oblastmi. Následuje kultura a ochrana památek a zahraniční pomoc a mezinárodní spolupráce (tato kategorie není v údajích Frič, 2000 dostupná) Životní prostředí je opět spíše ke konci seznamu, ač dotace jistě nejsou zanedbatelné. (Rozbor..., s.d.)

Konfliktní situace je vytvářena díky dělení finanční podpory mezi rozpočtové a příspěvkové organizace a neziskové organizace. Tyto organizace jsou typické právě pro bývalé komunistické země. Komunistický režim zabraňoval existenci jakýchkoliv organizací vzniklých „zezdola“. Organizace, které nebyly zrušeny, byly zestátněny a potřebné zdravotní, sociální, či vzdělávací služby zajišťoval stát pomocí rozpočtových a příspěvkových organizací, z nichž některé zůstaly existovat i po revoluci a mohou konkurovat po revoluci vzniklým neziskovým organizacím. (Frič, Bútora, 2005: kap. 7)

Veřejná politika je nucena v těch oblastech, kde dochází k paralelnímu poskytování služeb jak ze strany rozpočtových a příspěvkových organizací tak neziskových organizací, rozhodovat o tom, komu dát přednost. Zatím se zdá, že stát dává spíše přednost rozpočtovým a příspěvkovým organizacím, neziskové organizace proti této „protekcí“ protestují a tím vzniká konflikt. Neziskové organizace přichází s novými problémy a metodami jejich řešení, stát je však neakceptuje jako legitimní, naopak jejich působení odsuzuje jako obtěžující. Přesto, příspěvkové organizace často přebírají neziskové „know how“. Proti tomuto se neziskové organizace bouří a poukazují na neschopnost uplatňování nových metod u příspěvkových organizací. Spolupráce státu a neziskových organizací nemá žádnou legislativní podporu, jsou tedy závislé na pochopení jejich užitečnosti ze strany konkrétních úředníků. Neziskový sektor se na rozdíl od veřejného sektoru a komerčního sektoru těší jen malé pozornosti a dochází jen k pomalému zvykání na něj. V postkomunistických zemích stále převládá centralismus ve smyslu centrálního financování neziskových organizací a udržování rozpočtových a příspěvkových organizací v oblasti školství, zdravotní a sociální péče ve výsadním postavení. (Frič, 2000: 25- 27) Zde se ovšem nabízí otázka, zda a jak převádět například oblast školství z příspěvkových organizací na organizace soukromé. Pokud by soukromé školství fungovalo bez příspěvků

státu, náklady na vzdělání žáka, by se musely brát z jiných zdrojů, nejjednodušeji z poplatků přímo od žáků. Takovéto vzdělání by však bylo drahé, a pro mnohé nedostupné. Aby se tyto školy odlišily od zbylých bezplatných veřejných (které by musely zůstat, aby vzdělání opravdu bylo veřejně dostupné), snažily by se nabídnout lepší úroveň vzdělání, než veřejné státní školy, což by motivovalo žáky (respektive jejich rodiny) k platbě školného. Prosperování soukromých škol by tak ale znamenalo, že bezplatná úroveň vzdělávání je nižší úrovně a žákům ze sociálně slabších rodin by tak zhoršovaly pozice na trhu práce, a tak šanci vymanit se z kruhu nízkých příjmů jeho rodiny. Na druhou stranu stát by tím, že by si žáci platili vzdělání sami, ušetřil nemalou částku finančních prostředků, je otázka, kde by byla poté investována. Stejná situace se může opakovat i pro sociální a zdravotní oblast.

Pokud jde o nevyváženost neziskového sektoru a služeb poskytovaných státem, nelze se řídit jenom statistickými čísly poměrů služeb neziskového sektoru a státu. Například vysoký počet sportovních organizací, které jsou ve většině případů vzájemně nikoliv veřejně prospěšné, sice odčerpává veřejné finanční prostředky, dle mého názoru je však třeba uvážit, zda zvyšování fyzické aktivity jeho členů není zároveň příspěvek k jejich zdraví a neznamena na druhou stranu úlevu zdravotnickému systému.

Témata, o kterých by se takto dalo polemizovat, jsou velmi rozsáhlá a dle mého názoru uvažování o současném stavu systému a jeho změnách je užitečné, přiblížení západu nelze provést skokem a nelze ho přesně zkopírovat bez přizpůsobení našim podmínkám. Přesto organizace neziskového sektoru bývají transparentnější, než státní systém rozdělování finančních prostředků a i díky tomu, by mohly fungovat lépe.

Frič (2000: 29-30) odvozuje z výše zmíněných charakteristik, že vztahy mezi státem a neziskovými organizacemi nejsou partnerské, ale asymetrické a slabším partnerem jsou zde neziskové organizace. Neziskové organizace jsou pro stát subjektem, který doplňuje státní služby tam, kde stát nestačí, případně působit nemá zájem. Tato role neziskových organizací je odsouvá do pozice „prodloužené ruky státu“ a jeho záskoku tam, kde je momentálně potřeba. Tato podoba vztahů však narušuje základní princip neziskového sektoru a to je jeho nezávislost. Neziskové organizace mají svou vlastní vůli a cíle, které chtějí uplatňovat. Frič uvádí tři repertoáry příležitostí k ovlivňování veřejné politiky. Je to příležitost *mobilizovat svůj vliv*. Je uplatňována při určitých konkrétních událostech, například formulování dotační politiky, vypracování dlouhodobé koncepce rozvoje, konkurz vypsaný pro řešení určitého problému aj. Je však nutno být informován o tom, že

budou probíhat a jak budou probíhat. Další příležitostí je *setkání s aktéry rozhodovacích procesů*, při kterých je možnost přímého osobního sdělení. Může to být v rámci různých seminářů, kongresů, veřejných zasedání, besed s vedením atd. U těchto příležitostí nejsou organizace odkázány na formální pravidla, či dobrou vůli činitelů, tyto příležitosti jsou schopny vytvořit si sami. Klíčovou je poslední z příležitostí - *zúčastnit se rozhodovací procedury*, tj. jednat a spolurozhodovat. Pokud k této příležitosti dojde, pak je jednání organizací legitimně zakotveno do norem a perspektiva pro jejich dlouhodobé uplatňování je vysoká. Mezi tyto příležitosti patří účast v poradních orgánech, expertních komisích, účast v připomínkovém řízení aj.

Dle zjištění Fričovy studie (Frič, 2000) jsou příležitosti mobilizovat svůj vliv negativně ovlivňované. Z analýz rozhovorů vyplývá, že chování úředníků je rozdílné. Jsou ti, kteří jsou přístupní, ale naopak i ti, kteří záměrně ale legislativně nenapadnutelně manipulují s přístupem neziskových organizací k informacím, například tak, že omezují pravděpodobnost toho, že se organizace o předmětu informace nedozví včas natolik, aby toho mohla využít.

Dle Analýzy participace neziskových organizací na legislativním procesu (Fórum dárců, 2007) organizace považují důležité informace z 66,7% za spíše dostupné, ale ze 14,8% selhávají. Pouze v 18,5% případech považují důležité informace za dostupné. Co se týče jejich kvality, ze 29,6% jsou dostatečně srozumitelné a úplné, za spíše srozumitelné a úplné je považuje 63% dotázaných a zbylých 7,4% je považuje za nízké kvality. Následující tabulka zobrazuje zjištění o překážkách pro získání informací.

Tab. č.2

Četnost překážek v informovanosti NNO	v %
nedostatek času monitorovat	29,6
netransparentní legislativní proces	22,2
vlastní kapacita (absence střešních NNO)	22,2
nedostatečné informace ze státní správy	18,5
nízká úroveň konzultace zákonodárců s NNO	14,8
časté změny zákonů (tzv. "legislativní smršť")	11,1

(Fórum dárců, 2007: 10)

Co se týče možnosti setkat se s aktéry rozhodovacích procesů, neziskové organizace je považují převážně za otevřené. Jako překážka je viděna jednak nízká účast takových představitelů na akcích pořádaných samotnými organizacemi a jednak finanční limity samotných organizací pro pořádání těchto akcí. Co se týče samotné účasti na

rozhodovacích procesech, obecně se dá říci, že záleží na vůli konkrétního úředníka na účasti například v připomínkovém procesu. Konkrétní politické strany jsou v přístupu k organizacím dost rezervované. Světly bod je viděn ve správním řízení, kde, pokud organizace projeví zájem, se automaticky stává jeho účastníkem. Připouštěny jsou také do regionálních výborů týkajících se strukturálních fondů EU. Zde však narážejí na organizovanost komerčních a úředních zájmů a názory organizací jsou vytlačovány na okraj diskuze. (Frič, 2000: kap. 3)

Analýza participace neziskových organizací na legislativním procesu (Fórum dárců, 2007) zjišťovala zkušenosti organizací se spoluprací s politickou reprezentací. Výsledky spolupráce organizací s politickými představiteli dopadl tak, že zhruba třetina návrhů byla prosazena, třetina byla významně posunuta a třetina byla zamítnuta. Pozitivním výsledkem ale je, že žádná z dotázaných organizací nenarazila na takové překážky, aby nemohla navázat s politickými představiteli dialog.

„Co do procenta úspěšnosti ovlivňování veřejné politiky, (...) se v očích představitelů neziskových organizací na první místo řadí soudní cesta, ale co do početnosti úspěšných případů vede jednoznačně lobbování.“ Lobbování bylo však méně viditelné, než druhá cesta. Lobbování se uplatňovalo hlavně v připomínkových řízeních. Podle provedených rozhovorů se jednalo o věci jednak odborného charakteru a jednak věci preventivního charakteru, které nejsou vidět v praxi právě proto, že problému zabraňují ve vzniku. Soudní kauzy však viditelné byly, dokázaly zlepšit image organizací. Obě formy ovlivňování veřejné politiky se jeví jako komplementární a je potřeba je kombinovat. (Frič, 2000: 77)

4. Ovlivňování veřejnosti

Podle Potůčka (2005: 99) roste role médií na ovlivňování veřejného mínění i rozhodování politiků.

„Pro každou organizaci, nejen neziskovou, je zásadní její veřejný obraz, tedy to, jak její aktivity vnímá nejširší veřejnost. Je důležité, aby se lidé dozvěděli o poslání organizace, o tom, jaké má cíle a prostřednictvím jakých činností chce cílů dosáhnout a tak naplnit své poslání. Pro nevládní neziskové organizace je veřejné mínění důležité z mnoha důvodů. Tyto subjekty poskytují služby široké veřejnosti i specifickým skupinám lidí, jejich činnost je obvykle spojena s veřejným prospěchem a často vyžaduje podporu dárců a sponzorů. V jejich zájmu je, aby jejich aktivity byly na veřejnosti spojeny s pochopením, sympatiemi, důvěrou a kvalitou.“ (Varvažovská, 2006)

Ševčík (2011: 45) uvádí, že týrané osoby často popírají útočnickovu vinu, snižují vážnost incidentů, minimalizují následky, ale hlavně popírají, že jsou týrány a odmítají možnost pomoci, protože v ní nevěří. To všechno stěžuje práci pracovníkům zabývajícím se touto problematikou v praxi. Pokud týrané osoby nevěří ve schopnosti pomoci od státu, nebo od neziskových organizací, neziskové organizace by nemohly úspěšně pracovat, bez propagace své činnosti. O tom, že existuje možnost pomoci od těchto nebo jakýchkoliv jiných organizací musí oběť vědět a to nejlépe tak, aby se informace dostaly aktivně k ní, ne aby je musela aktivně získávat.

Co se týče neziskových organizací zabývajících se domácím násilím, cíl jakékoliv činnosti, která je směřována na veřejnost, je širší než pouhé informování. Tyto organizace chtějí nejen informovat, ale také ovlivnit veřejné mínění směrem k přijetí domácího násilí jako věci negativní.

Základem této aktivity je public relations. Do češtiny je to překládáno jako vztahy s veřejností a tento obecný pojem zahrnuje vše, co uděláme pro dobrý obraz naší organizace. (Šedivý, Medlíková, 2012: 30) Cíly public relations jsou budování značky organizace a posilování důvěryhodnosti a transparentnosti organizace. (Šedivý, Medlíková, 2009: 50) Musí být synchronizována s celkovou strategií organizace a musí přispívat k naplnění cílů organizace. Prvním krokem je spojit jméno organizace přesně s činností, kterou se zabývá. (Šedivý, Medlíková, 2012: 31)

Aktivity oblastí public relations, kterými se nezisková organizace zabývá lze rozdělit do šesti oblastí: posilování firemní kultury a image organizace, webové stránky,

tištěné materiály, pořádání akcí, komunikace s důležitými subjekty, komunikace s médii.
(Tamtéž)

Základní myšlenkou firemní kultury je idea, že každá zaměstnanec, dobrovolník, či člen organizace se podílí svých chování na image organizace a podle toho jsou tito jedinci nasměrováváni zamýšleným směrem. Webové stránky jsou v dnešní době prvotním informačním zdrojem. Když jedinec potřebuje základní informace o organizaci, sáhne právě po nich jako po zdroji. Jsou shromaždištěm velkého množství informací a funkční webové stránky musí správně odpovídat na dvě otázky: Komu je web určen? Jaký je záměr, kterého chci s nimi dosáhnout? Také musí splňovat dostupnost, přehlednost a srozumitelnost. Zásadní otázky ohledně tiskovin jsou: komu jsou určeny, v jakém nákladu budou třeba a jaká bude jejich distribuce. (Šedivý, Medlíková, 2009: kap. 3.1)

Pořádání akcí je nejdůležitější součástí PR každé organizace. Je to dáno tím, že tyto akce jsou nejvíce viditelné. Do této kategorie se zařazuje pořádání osvětových akcí, výstav, aukcí, veřejných sbírek, benefičních akcí apod. K dotváření značky organizace slouží komunikace s důležitými subjekty, nejčastěji úředníky. Komunikace s médii je považována za královskou disciplínu. Nejčastěji dochází ke komunikaci pomocí tiskových zpráv, tiskových konferencí a osobních setkání. K úspěšné komunikaci patří podávání, nových, zajímavých, aktuálních a korektních informací. (Tamtéž)

Pokud shrneme předchozí odstavce, neziskové organizace provádějí ovlivňování veřejnosti v těchto směrech: informování veřejnosti o existenci organizace a jejím zaměření, ukotvování „dobrého jména“ organizace a zvyšování informovanosti veřejnosti o tématu, které je předmětem jejich činnosti. Třetí důvod nás pro tuto práci zajímat nejvíc.

Kampaně

Kampaň je soubor činností s promyšleným časovým rozvrhem používající v různých etapách různých prostředků, aby co neoptimálněji dosáhla požadovaného účinku sdělení. (Burton, 2001: 260) Linhart (2007) definuje kampaň jako propagační akci.

Vágner (2010) definuje tři druhy kampaní:

- Marketingová kampaň: kde se komunikuje především cena, místo, produkt atd.
- Reklamní kampaň: komunikuje se především značka, vlastnosti, benefity.
- Komunikační kampaň: komunikují se vztahy, názory, sympatie, zkušenosti.

V rámci neziskových organizací se jedná především o komunikační kampaně, jiné však nejsou vyloučeny. Marketingová kampaň může být použita pro propagaci služby, reklamní zase k propagaci organizace jako takové a zakotvení povědomí o její existenci mezi veřejností.

V neziskových organizacích je kampaní nazýván soubor činností, který je soustředěn kolem konkrétního tématu s konkrétním cílem. Většinou takováto kampaň má svůj název a často na ní dochází ke spolupráci mezi organizacemi s podobným zaměřením. Důležité je také to, zda je propagační akce vnímána a nazvána jako kampaň.

„Mediální kampaň je součástí budování vztahů organizace s veřejností a má zpravidla za úkol změnit určitou částečnou charakteristiku ve veřejnosti.“ (Svoboda in Navrátilová, 2012: 37) Dle McQuaila (2007: 379) kampaně se „často týkají usměrňování, posilování a aktivizace existujících tendencí ke společensky uznávaným cílům“. Mezi tyto účely patří například věnování peněz na dobročinné účely, nebo upevňování zdraví a bezpečnosti. Také, ač cílené na veřejnost, musí především účinkovat hlavně na jednotlivce.

Účinky kampaně mohou být záměrné i nezáměrné, krátkodobé i dlouhodobé. Úspěšnost (dosažení cílů) kampaně závisí na poměru mezi účinky plánovanými a účinky dosaženými. Účinnost je tak stanovována podavatelem kampaně. Kampaň není jenom účinná nebo neúčinná, existuje mnoho stupňů mezi. „Komunikace působí v rámci komplexního společenského, politického a ekonomického zázemí a vytváření účinků nelze očekávat jen od komunikace samé. (Tamtéž: 381)

5. Domácí násilí jako společenský problém

5.1. Pohled na domácí násilí ve společnosti

Vláda ČR definuje domácí násilí jako: "dlouhodobé násilné chování v rodině, které zahrnuje jakékoliv činy nebo opomenutí spáchaná v rámci rodiny některým z jejích členů, které podkopávají život, tělesnou nebo duševní integritu, nebo svobodu jiného člena stejné rodiny, nebo vážně poškozují vývoj jeho osobnosti." (Ministerstvo vnitra, 2008)²

Domácí násilí bylo po staletí soukromou záležitostí v rámci domácnosti. Žena byla osobou, která přecházela z „ochrany“ otce do rukou manžela, který měl právo na zacházení s jejím majetkem, určoval hranice toho, co smí a nesmí a byl v právu jí trestat za prohřešky. Situace se mění až s příchodem 19. století a počínající emancipace žen toužících po právu na svobodu ve vzdělání, politickém i soukromém životě. (Voňková et al., 2008: 16)

Domácí násilí jako druh společenského problému vyžadujícího řešení vešel do společenského vědomí až v 70. letech 20. století. V době, kdy se o něm začalo hovořit, mělo podobu násilí partnerského a to jako násilí muže na ženě v rámci domácnosti. Od této doby došlo k vývoji ve studiu této problematiky a ve vztahu k ohrožené osobě se definice rozšířila a pozměnila. K možným obětem domácího násilí přibyli muži, děti a senioři. S obětí se také musí proměnit náhled na příčiny a důsledky násilí. (Čírtková, 2008)

V roce 1985 vznikla rezoluce o potírání násilí přijatá v Miláně na VII. kongresu OSN a doporučení výborů rady Evropy o násilí v rodině. „Doporučení Rady Evropy definuje domácí násilí, odsuzuje ho, nabízí modelové postupy prevence a pomoci obětem. (...) Nechává na členských státech, zda jeho postih začlení do svého právního řádu, respektive jeho sankcionování doporučuje jen v extrémních případech a obecném zájmu.“ (Voňková et al., 2008: 18)

Tato snaha se zdá mnoha mezinárodními organizacím nedostatečná, domácí násilí posuzují jako porušení základních lidských práv. Jejich úsilí ústí v konference a

---

² Definice používaná ministerstvem je téměř similární s definicí Rady Evropy z roku 1985 viz Voňková et al. (2008: 16)

vydáváné dokumenty vedlo Hospodářský a sociální výbor OSN v roce 1996 k vytvoření Rámcového modelu pro legislativu postihující domácí násilí. (Voňková et al., 2008: 18-9)

Jeden z těchto dokumentů Strategie reakcí na domácí násilí, vydáno roku 1993 v New Yorku OSN, má za cíl identifikovat strategie proti násilí páchaném na ženách a partnerkách jejich manžely pro vládní i nevládní organizace. Hlavními zásadami jsou zajistit přístup k spravedlnosti, slušnému zacházení, odškodnění a pomoci. Tento manuál zahrnuje potřeby úpravy právního systému a také to jak a jakými prostředky by měly vládnout podpůrné organizace. V tomto dokumentu je zahrnutá i myšlenka po vzoru Kanady na zákonný přesun pachatele z domova. (Čírtková et al., 2002: 128 – 134)

5.2. Legislativní rámec v ČR

Vzhledem k tomu, že neziskové organizace zabývající se domácím násilím byly a jsou významnými aktéry při tvorbě zákonů týkajících se domácího násilí a součástí této práce je zjistit, jak v této aktivitě pokračují (pokud nemají současnou situaci za vyhovující), je nutné představit vývoj a současně platné právní normy týkající se této problematiky.

V současnosti se domácího násilí týkají tyto zákony:

- Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím
- Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (Domácí násilí v českém právu, s.d.)
- Zákon č. 89/2012 sb., Občanský zákoník

V letech 1996-7 se v České republice začalo o problému domácího násilí mluvit jako o naléhavém problému, který potřebuje být řešen. Legislativa se do té doby tímto fenoménem téměř nezajímala, kromě částečné kriminalizace zákonem z roku 2004. (Šedivá, Vitoušová, 2005:1)

Novodobé české právo vždy zakazovalo násilné chování vůči jiným osobám, a v případě provinění bylo toto chování sankcionováno, domácí násilí však je specifickým jednáním a je třeba pro něj speciální zákonné úpravy. (Conwayová, 2007)

Do této doby bylo domácí násilí v zákonech vůbec zmíněno. Zákon o rodině obsahuje povinnost manželů vzájemně zachovávat svoji důstojnost a vytvářet zdravé rodinné prostředí, ale neobsahuje žádné sankce při porušení. Stejně tak při majetkovém vypořádání v případě rozvodu bylo jen velmi obtížné přihlídnout k domácímu násilí jako důvodu rozvodu. Týraná osoba to tak musela buď snášet, nebo odejít bez podpory. Zákon z roku 2004 doplnil zákon č. 140/1961 Sb. o skutkovou podstatu „týrání osoby žijící ve společně obývaném domě nebo bytě“. (Králičková et al., 2011) Už jen ze skutkové podstaty je vidět nedostatek tohoto zákona – osoby musí žít ve společné domácnosti. Také odmítá „týrání osoby“ nazvat domácím násilím. Vzhledem k tomu, že však šlo o novelu zákona 40 let starého, se jedná nepochybně o pokrok. Zvláště díky tomu, že se stal prvním, nikoliv zároveň posledním krokem.

Týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě se konkrétně týká §215a tohoto zákoníku. Ustanovuje že: „Kdo týrá osobu blízkou, nebo jinou osobu žijící s ním ve společně obývaném bytě nebo domě, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta. Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin (...) zvláště surovým způsobem nebo na více osobách, nebo pokračuje-li v páchání takového činu po delší dobu.“ (Trestní zákon, 2004) V novém trestním zákoníku (40/2009 sb.) je paragraf 215a upraven do §199 Týrání osoby ve společném obydlí. Nový trestní zákoník pracuje s pojmem společné obydlí, jeho působnost se tak rozšiřuje i na jakékoliv obytné prostory včetně chat, hotelových pokojů a vysokoškolských kolejí. Je z něj vynechaný pojem společná domácnost, osoby tedy nejsou vázány na vedení domácnosti, jen na společně sdílené obytné prostory. Také přináší podrobnější znění druhého odstavce a přidává odstavec třetí s odnětím svobody na pět až dvanáct let v případě způsobení těžké újmy na zdraví dvou a více osob, nebo smrt. (Střílková, Fryšták, 2009: kap. 6)

Před vydáním tohoto zákona, bylo domácí násilí řešeno pomocí různých ustanovení trestního zákona jako například §49 jako přestupek proti občanskému soužití, §197a trestný čin nebezpečné vyhrožování, nebo §215 týrání svěřené osoby. (Střílková, Fryšták, 2009)

Domácím násilím se začaly zabývat různé organizace, vznikaly azylové domy, poradenské služby a terapeutické programy, od roku 2001 je v provozu nonstop linka DONA pro oběti domácího násilí. V rámci Bílého kruhu bezpečí byla založena Aliance proti domácímu násilí, jejíž expertní skupina vytvořila návrh Zákona na ochranu před domácím násilím. (Šedivá, Vitoušová, 2005:1)

Tento zákon vstoupil v platnost v roce 2006. Tímto zákonem se Česká republika teprve připojila k evropským zemím s uceleným právním rámcem pro prevenci a pomoc obětem domácího násilí. Zákon je koncipován na několika principech: priorita práv – zásah do soukromé sféry je možný pokud se tím chrání základní práva ohrožené osoby, subsidiarity – role trestního práva je podpůrná, odvrácení hrozby nebezpečí – role je preventivní, přiměřenosti a minimalizaci zásahů, výměny informací mezi institucemi a orgány. (Voňková et al., 2008: kap.4)

Před přijetím tohoto zákona byla ochrana před domácím násilím velmi nedostatečná. Dle stávající právní úpravy bylo postižitelné až v jeho rozvinutém stádiu, tedy až ve chvíli, kdy oběť došla újmě, takové, aby se její původ dal považovat za trestný čin. Praxe potvrdila, že je třeba změny hlavně z těchto důvodů: policie byla omezena rozšířeným postojem nezasahování do problémů soukromé povahy a zákon jim nedával dostatečný základ pro zásah, neexistovaly přesné metodické pokyny jak postupovat, nízká proškolenost policistů, jak se chovat vedl k nízkému počtu zahájených trestních řízení u domácího násilí. To vše vedlo k tomu, že oběť se přistě ani nepokoušela případný další incident hlásit. Pokud se tedy přesto k trestnímu stíhání odhodlala, což zákon sice umožňoval, byla nucena dále sdílet obydlí s násilníkem dále, nebo sama obydlí opustit, přesto že nebyla příčinou trestného činu. (Střílková, Fryšták, 2009)

Zákon na ochranu před domácím násilím tvoří tři pilíře ochrany: policii, soudy a intervenční centra. Policie má podle zákona z roku 2008 právo využít institutu vykázání. Násilná osoba je vykázána ze společného obydlí a jeho okolí a tato ochrana trvá deset dní. Během tohoto období se může týraná osoba obrátit na soud v žádosti o předběžné opatření. Policejní vykázání je tak prodlouženo do doby, než soud rozhodne o návrhu. Toto předběžné opatření je také možné podat, aniž by předtím byl násilník vykázán. Posledním pilířem jsou intervenční centra, jako sociální služba pro osoby ohrožené domácím násilím. (Ševčík et al., 2011: kap. 5.1) Nutno dodat, že postup soudu je závislý na aktivitě ohrožené osoby, ona sama musí rozhodnout, že takto situaci chce řešit a musí sama podat návrh. (Ministerstvo vnitra, 2011) Vykázání je preventivním opatřením, má pomáhat ohrožené osobě, která je v důsledku domácího násilí negativně ovlivněna a nemusela by být racionálně schopna řešit svou situaci. Aby se ohrožená osoba nedostala z kontroly násilné osoby pouze pod kontrolu státu, je zde dvoustupňový způsob ochrany. A to je právě ten důvod, proč je na ohrožené osobě, aby sama podala návrh na předběžné opatření, stát jí pouze nabídne prostředek k východisku z dané situace. (Střílková, Fryšták, 2009)

Konkrétně se jedná o změny v občanském soudním řádu a to §44-7 – upravuje vykázaní, §76b – předběžné opatření, §273b – upravuje samotný výkon rozhodnutí o vykázaní, v trestním zákoně §337 proti maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázaní a §60a zákona o sociálních službách výkon intervenčních center. (Střílková, Fryšták, 2009: 38-39)

Vykázaná osoba může být vykázána i za její nepřítomnosti, rozhodnutí jí dodá při prvním možném kontaktu. Vykázaná osoba může podat námitku buď na místě, nebo do tří dnů od převzetí potvrzení o vykázaní. Příslušné krajské ředitelství jeho námitku posoudí. Vykázaná osoba musí opustit vymezený prostor a zdržet se vstupu do něj, vyvarovat se styku s ohroženou osobou na pokyn vydat policistovi všechny klíče od společného obydlí. Vykázaný má právo vzít si všechny osobní věci, doklady a cennosti. Pod dohledem policisty lze jednou uplatnit právo vrátit se pro výše zmíněné věci a pro věci spojené s výkonem povolání. Policista poskytne vykázané osobě informace o možnosti dalšího ubytování. (Institut vykázaní, 2010)

Při porovnání počtu vykázaných osob za rok 2013 a 2012 došlo k poklesu vykázaných osob z 1407 na 1361. (Zpráva o činnosti..., 2014) Od roku 2008 docházelo k nárůstu počtu vykázaných osob. Pro rok 2007 to bylo 862 osob, v roce 2008 došlo k poklesu na 679 osob, v roce 2009 k opětovnému nárůstu na 778 osob, v roce 2010 na 1058 osob, v roce 2011 na 1430 osob. (Souhrnná..., 2012)

Dalo by se říci, že institut vykázaní výrazně zasahuje do práv osob, které zatím nebyl žádný trestný čin prokázán. Conwayová (2007: 79) označuje tuto pravomoc jako nesystémovou³. Zároveň však dodává, že „postavení oběti je také v mnohém ohledu nesystémové“. Zákon zde uznává, že zásah do práv neusvědčeného, je přijatelnou cenou za předcházení možných následků domácího násilí na oběti.

Nelze tento institut brát jako porušení presumpce neviny, ale jako preventivní opatření jako je například vzetí do vazby. Voňková (et al.,2008: kap.4) však upozorňuje i na změny, které nebyly parlamentem uznány. Mezi nimi je i problematika civilního řízení, konkrétně přihlédnutí k domácímu násilí v rodině v případě majetkového vyrovnání v rámci rozvodu (viz Králíčková výše).

Kromě toho institut vyloučení řeší sice situaci dospělé oběti, neřeší jí stoprocentně v případě nezletilé oběti. Dítě může být obětí domácího násilí ať už přímou nebo nepřímou formou, rodič/tyran je vyloučen sice z přímých rodičovských povinností v domácnosti,

---

³ Nesystémovost zde musíme chápat jako neodpovídající systému právního řádu, nikoliv jako neuspořádanost.

s povinnostmi vůči nezletilé osobě mu však zůstávají i práva „na rozhodování o podstatných věcech dítěte“ (Kralíčková et al., 2011)

Osobám ohroženým domácím násilím je nabídnuta pomoc intervenčních center a to ze zákona do 48 hodin od doručení kopie úředního záznamu o vykázání. Pomoc může být nabídnuta také jiné osobě, která sdílí s ohroženou osobou bydlení. (Zákon o sociálních službách, 2006: §60a)

Smyslem intervenčních center⁴ je pomoc osobám ohrožených domácím násilím s vyřešením jejich situace a pomoc k návratu k normálnímu životu. Poskytuje sociálně-právní a psychologickou pomoc, která je poskytována každému individuálně. Poskytují ambulantní služby – v prostředí intervenčního centra, terénní služby a pobytové služby. Služby jsou bezplatné a anonymní. (Ševčík et al., 2011: kap. 5.2)

V rámci nového občanského zákoníku 89/2012 sb. s účinností od 1.1. 2014 se odehrálo několik změn týkajících se domácího násilí. Paragraf starého zákoníku 76b o předběžném opatření byl ze sbírky vyjmut vzhledem k nové vzniknuvšímu Zákonu o zvláštních řízeních soudních 292/2013 sb. s účinností také od 1.1.2014, do kterého byl přemístěn v rámci oddílu 2. V novém občanském zákoníku také přibyl §751 až 3 o Zvláštním ustanovení proti domácímu násilí. Tyto paragrafy samozřejmě neruší §199 Trestního zákoníku.

5.3. Situace v ČR a porovnání s ostatními zeměmi

V roce 2000 Unicef zveřejnil výzkum o domácím násilí v rámci světa. Jsou zde uvedena procenta pro 23 zemí světa. Česká republika zde není uvedena, nejbližší k nám mají údaje z Polska, jakožto země s komunistickou minulostí a sdílející s námi hranice. Data, která nám tento výzkum přináší, vytváří hrubý obraz výskytu domácího násilí. Výzkum se zabývá pouze procentuálně nejvyšší skupinou mezi oběťmi domácího násilí – ženami, zabývá se jím však nejen z hlediska patriarchálního terorismu, ale i z hlediska partnerského násilí a násilí na dětech. Největší výskyt domácího násilí má dle výzkumu Afrika spolu s Nikaragou a Indií, ale také Japonsko. Zkušenosti s domácím násilím tam přiznává kolem 45-50 % žen. V ostatních zemích se domácí násilí vyskytuje kolem 25 %, i když

---

⁴ K březnu 2009 byl stav intervenčních center dle ministerstva vnitra 15 a to v každém krajském městě a zvlášť pro Prahu. V současné době Registr poskytovatelů sociálních služeb eviduje 18 intervenčních center. Seznam včetně kontaktů a adres zveřejněno na:

<http://iregistr.mpsv.cz/socreg/hledani_sluzby.do?pg=1&sd=interven%C4%8Dn%C3%AD+centra&zak=&zak=&SUBSESSION_ID=1396353055371_100#results>

například ve výše jmenovaném Polsku přiznává alespoň jednu epizodu v rámci partnerského vztahu 60% rozvedených žen. Z výzkumů vyplývá, že nejlépe je na tom Kambodža s Kolumbií. (Unicef, 2001) Při nahlížení na tato data se můžeme ptát dále: co ovlivňuje tato procenta? Způsobuje nízký výskyt domácího násilí u Kambodži to, že je to země, kde se 90% obyvatel hlásí k nenásilnému buddhismu? U zemí, jako je Indie, jsou hlavní příčiny všeobecně známé – je to kultura ženy jako podřízené osoby. Nejsou zde však data pro srovnání se zeměmi, kde je tato část nahlížení na ženu podobná, jako jsou například muslimské země. Otázkou zde však u jakýchkoliv získaných dat je, jak je vnímáno domácí násilí. Pokud je v dané kultuře vnímáno tak, jako v euroamerických zemích před 19. stoletím, data budou zkreslená vzhledem k tomu, co je a co není v dané kultuře za domácí násilí považováno. To je možná důvodem, proč se země s čistě muslimskou kulturou (např. Saudská Arábie) ve výzkumu neobjevují.

Podrobnější údaje nám přináší studie přístupu k řešení problému ve vybraných evropských zemích. Jedná se o Velkou Británii, Finsko a Nizozemí. Pro Velkou Británii údaje vychází z výzkumu British Crime Survey z roku 1999. V této studii byli dotazováni muži i ženy ve věku od 19 do 59 let. Ze studie vyplývá, že ve Velké Británii bylo domácím násilím někdy postiženo 22,7% žen a 14,9% mužů. 4/5 z případů byly směřovány na partnera ať už současného, nebo bývalého. Další výzkum z roku 1993 upřesňuje toto číslo na 55% případů. Ženy byly domácím násilím (následky útoku) postiženy více než muži. Při srovnání dat z roku 1981 vyplývá, že bylo oznámeno 3,4 krát více skutků domácího násilí. Tento fakt je vysvětlován větší ochotou oznamování těchto skutků, nikoliv nárůstem případů. Tato tendence je tedy pozitivní.

Dostupné statistické údaje z Nizozemí uvádí, že 45% obyvatel se někdy stalo oběťmi domácího násilí, přičemž 27% se jimi stalo opakovaně. Trestní oznámení je však podáno pouze v 6% případů, přesto že se po oznámení v 80% případů situace zlepšila. Ve Finsku byly postupně provedeny tři velké výzkumy. Výsledky se vzhledem k pokládaným otázkám ve studiích liší, ale vyplývá z nich, že cca 40% žen a 15% mužů se staly oběťmi domácího násilí, nebo vyhrožování. Cca 22% z těchto osob bylo napadeno jejich současným partnerem a v 68% případů byl pachatel oběti známý. (Čírtková, 2002)

V rámci postkomunistických zemí se tento problém začal dostávat do obecného podvědomí až s rokem 89. Důvodem byla komunistická filozofie státního zřízení bez jakýchkoliv problémů a to včetně problémů v rámci nukleární rodiny. (Fábián, 2006) Proti času se dá jít částečně tím, že jsou zpovídaní i respondenti, kteří domácí násilí mohly zažít

už před rokem 89, žádná ze studií se však nezatěžuje přiřazování násilných činů k určitému časovému období.

Pro Českou republiku zpracovala agentura STEM reprezentativní výzkum o domácím násilí pro Bílý kruh bezpečí, který se konal v březnu roku 2001. Tento výzkum nebyl prováděn jen na ženách, ale na reprezentativním vzorku 1724 respondentů starších 15 let. Z tohoto výzkumu vyplývají například tato data: každý šestý občan – 13% byl obětí domácího násilí, přičemž alespoň z doslechu ho zná 3/5 respondentů. 66% případů domácího násilí je opakované, je kombinací fyzického a psychického týrání a ve vztazích s dětmi probíhá před nimi v 69% případů. (STEM, 2001) Pokud bychom to srovnali s obecným a hrubým výzkumem Unicefu, jde to obtížněji vzhledem k tomu, že tento výzkum zahrnuje všechny kategorie, nejen ženy, můžeme odhadnout, že jsem na tom podobně jako USA a více industrializované země západní Evropy. Avšak například 3% dotazovaných si myslí, že domácí násilí nepotřebuje zásah okolí a 6% by nijak nepomohlo a 41% by váhalo, kdyby slyšeli opakovaně podezřelé zvuky a chování. Tato procenta, ač na první pohled nejsou velká, znamenají v přepočtu na procenta obyvatel ČR 315 000 a 630 000 občanů, kteří by násilí nebránili, nebo by ho ignorovali.

Roku 2006 byl stejnou agenturou pro Bílý kruh bezpečí proveden nový výzkum na 1690 respondentech. Nově se zabývá i obětí, jejím chováním a možnostmi. Respondentům také nebyla předložena definice domácího násilí, odpovídali podle vlastních představ o něm. Poměr osob, které zažily domácí násilí, se nezměnil, nezměnil se ani poměr opakovanosti násilí, ani rozložení fyzického a psychického. Zlepšilo se mírně však povědomí o domácím násilí, názor, že je potřeba, aby tento problém byl řešen. Ubylo procento lidí, kteří by nepomohli. Přetrvávají však některé mýty o domácím násilí, neexistuje všeobecná znalost toho, jak se tváří v tvář domácímu násilí zachovat.

V roce 2003 byla provedena rozsáhlá studie týkající se násilí na ženách v rámci zapojení České republiky do International Violence against Woman Survey (IVAWS) v níž bylo podrobně vyzpovídáno 1980 žen mezi 18- 70 lety. Tato studie se zabývá časovým rozdělením násilí. Podle ní zažilo 59% respondentek násilí během svého dospělého života, z toho 15% v posledním roce a 34% v posledních pěti letech. Psychické násilí přiznalo 13,5 procenta žen. V závěru vyvozují jako nejrizikovější skupinu žen, narozené mezi roky 1943 a 63. Vysvětlují ji životem v době „vyživující“ zvýšený výskyt násilí. U mladší generace je viditelná závislost na materiálním statutu. Podle autorů studie je těžké předpovídat jakékoliv trendy, kvitují však s povděkem současný trend zviditelňování této problematiky, který by měl situaci dále zlepšovat. (Fábián, 2006)

Na mužích byl prováděn výzkum z roku 2004. Do výzkumu byla zahrnuta i kategorie ostřejší výměny názorů, která byla považována za věc „normální“. Slovní agrese však měla už negativní konotaci a dle výzkumu jí zažilo 30% mužů. Napadených fyzicky je dle zjištění kolem 4% mužů. Psychickým násilím jsou zasaženy stejně často jako ženy, převažuje hlavně žárlivost a snaha o kontrolu chování, jejich následky jsou však mírnější. Muži vůči němu vykazují vyšší míru odolnosti, napadání ať už fyzické nebo psychické ovlivňuje přístup k následovným partnerským vztahům. (Buriánek et. al., 2006)

Problematika této sondy však může být v pokládaných otázkách. Do psychického násilí zařazují například otázku: Bylo vidět, že jí vadí, že se bavíte s cizí ženou? Pokládané otázky jsou velmi návodné a hranice toho, co už je považováno za domácí násilí, je nasazená poměrně nízko.

Ze stejné studie (ale odlišného výzkumu) pochází i data pro násilí na seniorech. Kladně na otázku ohledně fyzického násilí dopovědělo 13% respondentů. Na dotaz na psychické napadání rodinou kladně odpovědělo 20,8% tázaných. (Buriánek, 2006)

Policejní statistiky evidují týrání osob žijících ve společném obydlí

za rok 2013/ 572 osob,
za rok 2012/ 603 osob,
za rok 2011/ 661 osob,
za rok 2010/ 568 osob,
za rok 2009/ 507 osob,
za rok 2008/ 522 osob,

z čehož cca 1/3 byla spáchána recidivisty, z toho cca 15% bylo spácháno pod vlivem alkoholu. Zajímavé je i 0,5 % zastoupení spáchání trestného činu mladistvými (15-17 let). (Statistiky kriminality, 2008- 13)

Při srovnání se situací ve světě, je vidět pokrok ve snižování počtu případů domácího násilí. Z hrubého výzkumu Unesco můžeme rozpoznat, že procento případů domácího násilí není závislé na bohatství země, jak by například mohla napovědět procenta z Nikaraguy. V závěsu za ní ve výzkumu leží Indie, která je regionální velmocí, stejně jako Japonsko. Dochází tak k potvrzení závislosti na dané kultuře (tvořenou i náboženstvím) a na tom, jak přijímá role v společnosti a zda domácí násilí je něco, co se děje jen v rámci domácnosti a do čeho společnost nezasahuje, jak to bylo v historii i v našem prostředí.

Linková (2004: 26) říká že: „Moderní západní společnosti, včetně té české, jsou založeny na binárním genderovém systému, který byl v některých historických obdobích konzervativnější a v jiných liberálnější a který připisuje a očekává jiné formy chování od mužů a od žen.“

V současnosti se naše kultura nachází v liberálnější fázi, kdy společnost na domácí násilí nejen nahlíží negativně, ale i jej trestá. Jsme tedy vyspělou industriální zemí s negativním postojem k domácímu násilí, procenta výskytu jsou srovnatelná s ostatními euroamerickými zeměmi.⁵ Přesto, že každé snížení je úspěchem, důvodem snížení snahy by bylo pouze absolutní vymizení domácího násilí ze společnosti.

5.4. Teorie zabývající se DN

Domácí násilí je předmětem celé řady teorií o domácího násilí, které by měly dopomáhat k pochopení příčin domácího násilí a následně napomoci řešení tohoto problému. V rámci této práce bych chtěla zjistit, zda jsou tyto teorie převáděny do praxe. Hlavně však, zda organizace, které sami sebe vnímají jako ženské, vnímají i domácí násilí tak, jak ho vnímá feministická teorie a jak přistupují k řešení domácího násilí.

Vzhledem k tomu, že popis teorií zabývajících se domácím násilím je poměrně rozsáhlý, uvádím zde pouze teoretický koncept feministických teorií, o které se mi hlavně jedná vzhledem k položené otázce genderového náhledu na domácí násilí. Ostatní teorie jsou vzhledem ke svému rozsahu uvedeny v příloze.

5.4.1. Shrnutí

Všechny tyto teorie mají své zastánce i odpůrce. Některé stojí na stabilnějším empirickém základu, některé na méně, ale společné pro tyto teorie je to, že ani jedna nepostihuje problematiku domácího násilí komplexně. Vysvětlují příčiny vzniku domácího násilí pouze pro určitý typ agresorů, či pro určitý typ situace, či prostředí. Cunningham (et al., 1998: 32) předkládá několik klíčových trendů a postřehů, které se v teoriích objevují:

- „vysvětlení domácího násilí se obvykle soustředí na společenské faktory, nebo rodinné proměnné nebo vlastnosti jednotlivců“

---

⁵ Procenta se mohou zdát rozdílná, musíme brát však v úvahu obtíže při získávání srovnatelných údajů. Výzkumy, pokud nebyly prováděny jako IVAWS na stejných základech se stejnými výzkumnými otázkami a podotázkami, mají obtížněji srovnatelné výsledky, už jenom v rozdílnosti chápání toho, co všechno patří do domácího násilí a do jakých kategorií. Data z Velké Británie (25%) budou rovné s například Švýcarskem (20%) ale už ne s Koreou (38%) (více dat viz příloha). Rozdělení vyplývá ne z procent jako takových ale ve srovnání s ostatními zeměmi.

- „každá teorie může ze své podstaty poskytnout logické vysvětlení svých determinantů domácího násilí a každý z nich má alespoň nějakou empirickou podporu“
- „ (...) interpersonální a intrapersonální vysvětlení domácího násilí se skrývá za několika novými léčebnými postupy“
- „žádný z teoretických přístupů nemá největší vypovídající schopnost, ale každý přispívá cenným pohledem a zdůrazňuje složitost problematiky a absence jednoduchých řešení“
- „zvyšující se počet teoretiků se snaží poskytnout vysvětlení, které integrují proměnné měřené na sociálních, rodinných a individuálních proměnných“
- „vnímané rozdíly mezi různými teoretickými přístupy mohou být přehnané a my se musíme soustředit na společné rysy“

Voňková (et al., 2008: 44) v druhé kapitole cituje manžele Gluckeovi, kteří soudí, že kriminální čin má celou řadu vzájemně působících příčin a že tedy není možné vytvořit obecnou teorii. Voňková dodává, že u domácího násilí je stanovení takovýchto příčin obzvláště těžké a je třeba postupovat při řešení případ od případu.

5.4.2. Feministické teorie

Feministické teorie nejsou homogenní ve svém přístupu k domácímu násilí. Zahrnují dost často protichůdné názory, ale i přes to lze u nich nalézt centrální pohled na postavení mužů a žen ve společnosti. Společnost je patriarchální. Muži dominují společnosti tím, že obsazují sociální instituce a tím odsouvají ženy do podřízené pozice. Historicky je tato situace daná vysokou genderovou dělbou moci ve společnosti. (Cunningham et al., 1998)

Feministické hnutí dostalo v 70. letech 20. století domácí násilí do popředí zájmu. Feministické teorie nahlízejí na tento problém jako na genderovou nerovnováhu ve společnosti. Společnost je vnímána jako patriarchální a omezující ženy. Toto omezování žen ze stran mužů má dlouhou historickou základnu. Britský zákoník například obsahoval tzv. pravidlo palce, tj. že muž má zakázáno bít svou ženu tyčí širší než je jeho palec. Tento zákon ale de facto říkal jinou věc – že muž je oprávněn bít svou ženu. Britské zákony byly předlohou pro systém americký a tak ještě v roce 1910 prohrála žena soud, ve kterém žalovala svého muže za fyzické týrání. (Vargová et al., 2008)

Důvodem proč je domácí násilí v centru feministického pohledu, je to, že násilí na ženách je jeden z aspektů nerovnosti žen ve společnosti. Domácí násilí je formou sexismu obsažených v hodnotách a normách společnosti. (Yllö, 2005: 21)

Fyzické aspekty lidského těla mají v rámci společnosti význam, pouze pokud je jim připsána nějaká hodnota. Tak se například barva pleti stává klíčovou z hlediska rasismu. Z hlediska patriarchální společnosti se tímto fyzickým znakem stalo pohlaví. Pohlaví je připisována sociální a kulturní hodnota a to má za následek diferenciaci v dělbě práce v rámci politického i ekonomického systému. Rozdíly mezi pohlavími jsou falešně naturalizovány, jsou přiřazovány k nesouvisejícím vlastnostem a vytváří se na základě nich genderově uspořádaná společnost. (Linková, 2004)

Dle feministických teorií stojí za domácím násilím snaha mužů o udržení kontroly a demonstraci jeho moci. Společnost tyto touhy vštěpovala chlapcům s výchovou spolu s potlačováním jejich emocí a empatie jako vlastností příslušejících jen slabým ženám. (Vargová et al., 2008) Linková (2004: 29) tvrdí, že přes to, že výchova k násilí chlapců v dětství ustupuje, tento typ socializace ospravedlňovaný mužskou přirozeností je v kultuře stále živý. „Feministi tvrdí, že náš jazyk, základy znalostí, definice sociálních problémů, jsou konstruovány skrze patriarchální paradigma. Takže to, co je důležité a co není, to co je vyslyšeno a co ne a to co je umlčeno a co ne, je přefiltrováno skrze pohled mužské privilegovanosti“ (Olson, 1997 in Cunningham et al., 1998: 20) Včetně pohledu na domácí násilí. „Celá sociální sféra je rozdělena na základě stejné symboliky, která muži přisuzuje funkce vznešené a ženě a ženskému pokolení funkce méně hodnotné. Rozdělení světa (...) se udržuje a reguluje násilím. Násilí má nejrůznější formy od domácího násilí páchaného muži přes násilí v práci až po znásilňování žen v době válek. Cílem veškerého násilí je zachování moci, kterou si muži kolektivně přivlastňují na úkor žen.“ (Weltzer – Lang, 1998 in Badinter, 2004: 44-5) Současná patriarchální společnost vyžaduje od žen tělesnou transformaci směrem k přitažlivosti, která znamená: „že ženu je potřebné oslabit, aby se stala sexuálně přitažlivou, a muži musí naopak sílu získat. Výsledkem je žena, která se sama těžko brání násilí.“ (Fafejta, 2002: 597)

Dle Badinterové (2004) feministky dosáhly toho, že mužské násilí je ze všech stran podrobování kritice a analýze, ale na tomto bodě se zacyklily a nepohnuly se dál. Vsadily na viktimizaci ženy- oběti a démonizaci muže- divocha. Dle autorky je to proto, že oběť stojí vždy na správné straně barikády. Sjednucuje to ženy pod jeden prapor feministického diskurzu a smazává kulturní ekonomické i společenské rozdíly a zdánlivě tak umožňuje srovnávat vzájemně situaci žen celého světa. Neustálé stejné předkládání obrazu ženy,

utlačované, neschopné vzdorovat, se však nesetkává s dobrým ohlasem u mladé ženské generace, kterým není předkládána jiná role, než role oběti. Od vytvoření teorie vztahů mezi pohlavími se feminismus dostal k viktimizační strategii. Jejich přehnaná snaha v této činnosti jim snížila kredit.

Fafejta (2002) říká, že pokud feministická teorie tvrdí, že ženy jsou mužskými oběťmi, místo toho, aby bojovala proti realitě tohoto tvrzení. Naopak ho naturalizuje, tj. činí tento fakt něčím přirozeným, a pokud je něco přirozeného, obtížně se to stává předmětem změny. Je třeba dekonstrukce tohoto diskurzu, nikoliv přijímání jako faktu.

Feministická teorie místo aby se snažila o vysvětlení problému: proč současný manžel bije svou současnou ženu, snaží se porozumět, proč muži všeobecně používají svou sílu. Feministickým teoretikům jde o to zakonzervovat svoji současnou ideologii tváří v tvář jimi ignorovaným datům a faktům. Není možné, aby veškeré napadení žen bylo vysvětleno genderovými analýzami, nebo evolučními teoriemi. (Yllö, 2005)

5.5. Následky a důsledky domácího násilí

Viktimizace (proces ve které se z potenciální oběti stává oběť skutečná) je primární – fyzické či psychické následky násilí, sekundární – způsobenou oběti negativní reakcí institucí, terciární – způsobenou oběti neschopností se vyrovnat s traumatem. Mezi terciární viktimizaci patří i sebeobviňování a neschopnost odpoutat se od násilníka. (Voňková et al., 2008: kap. 3)

V rámci primární viktimizace se rozlišují tzv. primární rány – fyzická psychická nebo finanční újma a sekundární rány – fyzicky neprůkazné, ale narušující psychickou integritu, v rámci díky čemuž může ohrožená osoba zavdat podnět k řešení tohoto problému v rámci pomoci z venčí. Až vývoj následné situace ukáže, zda osoba nebude ohrožena terciární viktimizací. (Tamtéž)

Langerburgerová – Millsová (in Ševčík et al., 2011: 90) uvádí čtyři fáze násilného vztahu, kterými oběť prochází od připoutání se k násilníkovi až po její vysvobození.

- připoutání se: v této fázi si násilník namlouvá budoucí oběť, chová se jako ideální partner. Oběť je v této fázi ukolébána a dost často nevidí varovné signály značící budoucí problémy.
- snášení: zahrnuje stupňování napětí a explozi násilí (viz fáze domácího násilí výše)

- osvobození se: ohrožená osoba si uvědomuje situaci a hledá podporu a informace pro únik ze vztahu.
- odpoutání se: tato fáze zahrnuje nejen odchod z násilného vztahu, ale i vyrovnání se s novou situací

Buriánek (et al., 2013) uvádí výzkumná data pro ženy, přesto je můžeme vzít jako ilustraci. Nejčastějším fyzickým následkem domácího násilí zde uvádí modřiny a pohmožděniny, na druhém místě uvádí řezné rány a škrábance. Jako nejčastější násilné chování uvádějí facky, dále různé formy postrkování, tahání za vlasy nebo kroucení paží, dále uhození pěstí. Sexuální násilí, které je typické pro obecné násilí mužů na ženách, uvedlo 5% dotázaných. Jako fyzický následek uvedlo 48,5% modřiny, 14,2% škrábance, odřeniny a drobné popáleniny, Těsně pod 4% se pohybovaly zlomeniny a zranění hlavy.

V rámci výzkumu studie ekonomických dopadů domácího násilí (Kunc et al., 2012) popisovaly respondentky poslední případ domácího násilí. Škrábance a menší modřiny uvádí 19% žen, rozsáhlé modřiny a krvácející zranění (jako důsledek např. kopání, úderů pěstí, hození předmětu) uvedlo 8% dotázaných. 3% odpovědělo kladně na otázku ohledně následků dušení, nebo škrcení, ostatní položky se pohybují kolem 1%. Výsledky se zdá se hodně rozcházejí, zřejmě v důsledku podoby pokládaných otázek. Poměrový podíl položek vůči sobě navzájem nám však dokáže napovědět, jaké zranění se objevují nejčastěji.

Následek domácího násilí může být až smrt. Pro Českou republiku neexistuje konkrétní počet takových to případů, policie ČR eviduje ve svých statistikách pouze „vraždy motivované osobními vztahy“. Mluví se však o desítkách případů ročně.⁶

Následky domácího násilí jsou dlouhodobé, a to nejen fyzické ale zvláště pak psychické újmy, které způsobuje. Obvyklé jsou depresivní poruchy, úzkostné stavy, narušené sebevědomí. Výjimkou není posttraumatická stresová porucha, která se projevuje apatií a postupným uzavíráním osobnosti. (Čech et al., 2011: 15 - 16) Žena⁷ často při fyzickém zranění odmítá vyhledat, či jí není dovoleno vyhledat lékařskou pomoc, pokud ano, tak se často snaží utajit důvod svých zranění. Týrání představuje neustálý psychický stres, častý je tzv. syndrom týrané osoby – naučená bezmoc. (Buskotte, 2008: 75-6)

Posttraumatická stresová porucha je nejčastěji zmiňovaným důsledkem domácího násilí. *Posttraumatická stresová porucha* je projevem takzvaného *syndromu týrané osoby*.

⁶ Policejní statistiky za poslední roky jsou dostupné na <<http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2013.aspx>>

⁷ možno samozřejmě vztáhnout i na jiné typy obětí

Tento syndrom je souborem projevů a důsledků zneužívání a snižují schopnost oběti efektivně reagovat na prožívané násilí. (Ševčík et al., 2011) Voňková (et al., 2008) uvádí tři znaky posttraumatické stresové poruchy: opakované prožívání negativního zážitku nejen ve dne, ale i v noci, kdy brání spánku, vyhýbání se jakýmkoliv podmínkám, které by vzpomínky na trauma mohly vyvolat, nadměrné vzrušení a očekávání dalšího konfliktu vedoucí k fyzickému i psychickému vyčerpání. Ševčík (et al., 2011: kap. 2.4) jako příznaky posttraumatické stresové poruchy vyjmenovává pocit bezmoci, deprese, úzkost až paniku, či hyperaktivitu na straně jedné, nebo naopak apatii a netečnost na straně druhé.

Dalším projevem syndromu týrané osoby je *naučená bezmocnost*. Opakované neúspěšné pokusy o odpor, či nápravu vedou ke snížení sebevědomí oběti, které je často agresorem podporováno a k abdikaci na pokusy o úniku, či přerušeni násilného vztahu. Oběť se stává pasivní a přestává se snažit uniknout. (tamtéž)

Pokud ohrožená osoba se stala pasivní, co se týče úniku, může se u ní vyvinout *sebezničující zvládací strategie*, jako alkoholismus, sklony k sebevraždě, nebo vražedné tendence. Oběti také *popírají útočnickovu vinu*, snaží se jeho chování vysvětlit chybami v tom svém, *minimalizují násilí a bagatelizují jeho následky*. Často také *popírají svoji viktimizaci*, to že jsou vůbec týrány a *odmítají možnost pomoci*, protože si myslí, že jim pomoci není. (tamtéž)

Čírtková (2008: 27) upozorňuje, že jednak neexistuje univerzální profil týrané ženy, sám pojem syndromu týrané osoby je vágní a název syndrom ho příliš spojuje s psychopatologií. Také pro trestní právo je nevhodný vzhledem k tomu, že zahrnuje jenom psychické následky týrání.

Domácí násilí není jenom problémem sociálním a zdravotním, ale i ekonomickým. Postižené osoby jsou často vyřazeny z trhu práce, jejich mobilita a přístup k informacím je omezena. Sekundárně jsou takto postiženy i jiní členové domácnosti, nepřímo zasažení násilím. (Krantz, 2002)

Studie Ekonomické dopady domácího násilí v ČR (Kunc, 2012) uvádí, že ekonomické dopady domácího násilí pro rok 2010 byly odhadnuty na 1,328,2 milionů Kč. Policie vykázala náklady spojené s vykázaním a trestným činem týrání osoby ve společné domácnosti na 32,3 mil. Kč. Státní zastupitelství vykázalo 7,7 mil. v souvislosti přípravným trestním řízením a zpracováním žalob. Náklady soudů byly odhadnuty na 314,2 mil. Kč, přestupková řízení veřejný rozpočet stála 1,9 milionů. Do částky jsou i započítány státní dotace, včetně 15% podílu na ESF, ve výši 190,4 milionů Kč.

Přesto, že podle výzkumu vyhledá pouze 38% žen lékařské ošetření a 3% z nich vyžaduje hospitalizaci, náklady na ošetření fyzických následků a psychických příznaků domácího násilí byly propočítány na 545,9 milionů korun. (Tamtéž)

Podle této studie ztratilo v důsledku domácího násilí práci 4% žen. Po dohadu vyplacené podpory těmto ženám, ze studie vyplývá, že celková částka vyplacené podpory v nezaměstnanosti je 210,2 milionů Kč. Pokud se připočítají i osoby, které v důsledku domácího násilí skončily v pracovní neschopnosti, odhad vyplacených dávek je dalších 25,6 milionů korun. (Tamtéž)

4.7. Osoby ohrožené domácím násilím

Rizikové faktory domácího násilí rozlišuje Buriánek (et al., 2013: 17- 19) na sociální a demografické a na situační a environmentální. Sociální a demografické faktory jsou:

- věk – věk útočníka se pohybuje nejčastěji mezi 18 a 30 lety
- pohlaví – muž je násilnou osobou v 95% případů intimního násilí. V případě násilí vůči dětem jsou počty násilných mužů a žen vyrovnané, liší se věk týraného dítěte (u ženy jsou to děti do 3 let, u mužů starší)
- příjem – u domácností je vyšší pravděpodobnost výskytu domácího násilí v rodinách s nižšími příjmy

Situační a environmentální faktory jsou:

- stres – způsobený nezaměstnaností, finančními problémy...
- sociální izolace – tento faktor není plně prokázán, avšak studie naznačují vyšší procento domácího násilí u těchto domácností
- mezigenerační přenos násilí – týrané dítě vyrůstající v násilné rodině bude mít tendenci rodinný model duplikovat do sekundární rodiny a týrat vlastní děti
- pohlavní nerovnost – projevuje se vysokým procentem násilí mužů vůči ženám
- přítomnost domácího násilí – podobně jako u mezigeneračního přenosu, jen zde jde o to, že dítě vyrůstající v rodině, kde nebylo týráno ono, ale např. matka otcem, bude mít tendenci samo týrat, nebo být týráno partnerem

Voňková (et al., 2008: 24) přidává k rizikovým faktorům etnickou otázku, závislosti, nízkou úroveň vzdělání.

Kategorizace obětí do skupin podle Ševčíka (et al., 2011) vypadá takto:

- Ženy - jsou nejčastějšími oběťmi domácího násilí. Uváděná procenta se pohybují mezi 92-8% z obětí domácího násilí. Vyšší pravděpodobnost je u žen, týraných jako děti, těch, co brzy po dosažení plnoletosti (i před) otěhotněly nebo vstoupily do manželství, vyrůstaly v rozvrácených rodinách. Dále je tu riziko u žen se závislým, promiskuitním partnerem. Rizikovost se zvyšuje i u žen, které jsou sami závislé, trpí depresemi atd. (viz rizikové faktory výše). Nejčastěji jsou týrány muži v partnerských relacích: manželé, partneři, druh-družka, bývalí manželé (zde myšleno jako expartnerské násilí). Ze studie Buriálnka a Pikáلكové (2013) vyplývá, že násilí na ženách se nejčastěji dopouštěli muži, se kterými jsou (33,2%), nebo již nejsou (47,1%) v manželství. Údaje pro expartnerské násilí nebyly součástí výzkumu. Vyšší procento žen vyvázaných ze vztahu s násilným partnerem je pozitivní, přesto fakt, že třetina dotázaných ve svazcích zůstává, může sloužit jako obhajoba nákladů na boj s domácím násilím vynaložených. (viz výše)
- Děti – ohroženy jsou ty z nefunkčních rodin, tam kde je matka týrána, vyrůstají v rodině s otčímem, nebo mají zdravotní postižení. Čech (et al., 2011) dodává, že děti nejsou jen přímým terčem domácího násilí, ale zároveň dochází k jejich druhotnému ohrožení a to z toho důvodu, že bývají ve více než polovině případů svědky domácího násilí. Tato skutečnost zvyšuje pravděpodobnost narušení jejich psychického vývoje.
- Muži – vyšší pravděpodobnost je u postarších, nebo invalidních mužů, mužů s depresemi, závislostmi, extrémně pasivních a submisivních. Z poměrů týraných žen a mužů (cca 2:1) ve studiích, na které Ševčík (et al., 2011: 95-6) odkazuje, vyplývá, že nebyl brán dostatečně v potaz intimní terorismus, tento poměr přísluší spíše situačnímu párovému násilí. Rozdíly mezi těmito dvěma typy bere v potaz na konci podkapitoly, nevychází však z Johnsona a přidává kategorii muže jako primárního násilníka v párovém násilí. (Čech (et al., 2011) dodává, že jako cílová skupina se objevují v méně než pěti procentech případů, určení skutečného procentuálního podílu týraných mužů je velmi problematické, vzhledem ke společenskému očekávání mužského charakteru, který se neshoduje s rolí oběti a tím dochází z jejich strany k nechuti k veřejnému přiznání jejich problému.

- Senioři – a to s omezenou, nebo žádnou soběstačností. Čech (et al., 2011) u nich vidí stejný problém jako u mužů, na seniorech se domácího násilí ve většině případů dopouští jejich vlastní děti.
- Zdravotně postižení - zvláště pak ti se závažnými poškozeními, kteří jsou závislí na ostatních. Pro rodinu to může být extrémní zátěží projevující se zpětně násilím na „osobě, která jim tyto problémy působí“.

Ševčík (et al., 2011: 111) následně přidává ještě jednu skupinu, kterou uvádí pod souhrnnou zkratkou LGBT, do kterých zařazuje tzv.

- osoby s nestandardním sexuálním zaměřením. Násilí na takových osobách je prováděno ze snahy předělat jejich orientaci a může mít např. podobu nucených návštěv „odborníků“, nucených sňatků, snaha bytím je učinit normálními atd. Tento typ ohrožené osoby je na rozdíl od jiných typů dost často soběstačný, a to nejen zdravotně, ale i finančně. Psychické zábrany pro odchod mají však stejné jako jiný typ obětí (pocházející od zničené sebeúcty), překážka je však i jejich „jinakost“ a to jak takovéto lidi je schopna přijmout společnost, pokud jí sami ještě nepřijali. Následkem tak může být potlačování vlastní osobnosti.

5.6. Typologie domácího násilí:

Johnson (et al., 2000) uvádí nutnost rozlišovat mezi druhy domácího násilí. Rozděluje ho do čtyř typů podle prvku kontroly:

- 1) Situační párové násilí (common couple violence) – vyplývá z kontextu krize ve vztahu, konfliktu, nejde při něm o získání kontroly nad partnerem, či o jeho ponížení. Tento typ má spíše tendenci vzájemnosti.
- 2) Intimní terorismus (intimate terrorism) – jde o snahu získání kontroly nad partnerem. Tento typ se vyznačuje větším výskytem incidentů a tendenci k eskalaci a větší pravděpodobnost způsobení fyzické újmy. Nebývá vzájemné. Kromě fyzického násilí zahrnuje i emocionální závislost (omezení styků s okolím) a psychickou závislost (demoralizaci).

- 3) Násilný odpor (violent resistance) – násilí vyvolané reakcí na intimní terorismus. Nejde o sebeobranu, tak jak jí chápe zákon. Cílem zde není „vrátit“ partnerovi kontrolu stejnou měrou, cílem je zastavit jeho agresi.
- 4) Vzájemná násilná kontrola (mutual violent control) – může na to být nahlíženo jako na dva případy intimního terorismu vzájemně se snažící o získání kontroly. Tento typ je vzácný a málo prozkoumaný.

Nerozlišování typů násilí, obzvláště rozdílu mezi intimním terorismem a párovým násilím, dochází k podceňování náhledu na ženy jako oběti domácího násilí. To že mluvíme o domácím násilí, dost často ve skutečnosti znamená, že mluvíme o patriarchálním terorismu. (Johnson, 1995)

5.6.1. Formy a znaky domácího násilí

Jiné známější rozdělení je podle forem domácího násilí. Rozlišujeme fyzické násilí, které vyžaduje fyzickou sílu a je navenek nejzjevnější formou, „zahrnuje široké spektrum chování, jehož cílem je ublížit, zastrašit, přivodit bolest (...) patří sem také (...) bezohlednost za volantem, opuštění osoby na nebezpečném místě (...) odpírání spánku, jídla apod.“ Psychické násilí, které má za cíl vyvolat duševní utrpení, je problematické díky tomu, že po sobě nezanechává fyzické důkazy. Může mít podobu jak neverbální, kdy jsou například ničeny oblíbené věci, nebo formu verbální, slovní napadání, urážení a ponižování. Další formou je ekonomické násilí, omezování přístupu k financím, zatajování finanční situace domácnosti, které vede k závislosti na násilníkovi. Patří sem ale i například neoprávněné zacházení s osobním majetkem ohrožené osoby a to nejen prodejem, ale i užíváním. Sociální násilí se projevuje například vynucenou společenskou izolací, využívání dětí a jiných osob k nátlaku apod. Používá absolutní kontrolu nad pohybem ohrožené osoby. Někdy je tato kategorie přiřazována k psychickému násilí, často je typickým rysem mezigeneračního a transgeneračního násilí. Poslední kategorií je násilí sexuální. Je doménou násilí mezi partnery a projevuje se vynucováním sexu. Nejde zde o uspokojení sexuálního pudu jako takového, sex se stává nástrojem ponižení a podrobení druhé osoby. (Ševčík et al., 2011: 47-51) Čech (2011) uvádí ještě navíc emocionální násilí, mnoha autory přiřazované k násilí psychickému.

Aliance proti domácímu násilí vymezuje čtyři znaky domácího násilí: opakování a dlouhodobost – jeden útok neznamená domácí násilí, ale může to však být jeho počátek.

eskalace – násilné chování se stupňuje od lehčích například psychických útoků až po fyzické až k závažným trestným činům. Je také jasně patrné rozdělení rolí na osobu ohroženou a osobu násilnou. Posledním znakem je neveřejnost, probíhá stranou společenské kontroly. Aby se jednalo o domácí násilí, musí být splněny všechny čtyři znaky, pokud ale jedna či více situací nastane, je pravděpodobné, že zbylé znaky budou následovat. (Ševčík et al., 2011: 37-8) Toto rozdělení odpovídá upozornění Johnsona na zaměňování intimního terorismu za partnerské násilí. Zde je popisováno to, co Johnson nazývá intimním terorismem.

6. Metodologie

6.1. Výzkumná metoda

Výzkumnou metodou pro tuto práci bude případová studie. „Případová studie (...) je empirickým designem, jehož smyslem je velmi podrobné zkoumání a porozumění jednom, nebo několika málo případů. (...) případ jako předmět výzkumu případové studie je integrovaný systém s vymezenými hranicemi (...) zkoumání sociálního jevu se děje vždy v reálném kontextu (...), pro získání relevantních údajů jsou užívány veškeré dostupné zdroje i metody sběru dat.“ (Švaříček et al., 2007: 97)

Případová studie dle Yina (2009) přispívá k rozšíření znalostí o určité skupině, organizaci či fenoménu. Podle něj případová studie odpovídá na otázky jak a proč, nemá zájem na kontrole událostí, naopak taková to kontrola je nežádoucí a zajímá se o současnost. V této práci se budu zabývat, jak a proč funguje činnost neziskových organizací zabývajících se bojem proti domácímu násilí. Na rozdíl od survey, otázka kde pro mě nebude důležitá, bude se pouze omezovat na rámec českého státu, otázka množství nemá také nijak významnou relevanci. Důležitá je činnost organizace, či organizací. Na rozdíl od experimentu by pro mě bylo nežádoucí jakékoliv zasahování do událostí a na rozdíl od historické analýzy se budu soustředit na současnost a nedávnou minulost.

Hendl (2005: 104) definuje případovou studii takto: „detailní studium jednoho, nebo více případů (...) jde o zachycení složitosti případů, o popis vztahů v jejich celistvosti.“ Bude se jednat o případovou studii s jedním případem, a tím bude činnost organizací zabývajících se bojem proti domácímu násilí. K detailnímu studiu je třeba použít kvalitativní výzkum.

Konkrétním druhem případové studie dle Yina (Hendl, 2005: 107) by měla být **deskriptivní případová studie**, která by měla popsat a porovnat činnost vybraných neziskových organizací.

6.2. Volba případu

Případem je zde **činnost organizací** zabývající se bojem proti domácímu násilí. Volba případu souvisí s volbou případové studie, jako výzkumné metody. To co zde budeme zkoumat, nebudou organizace jako takové, informace jako sídlo společnosti a počet zaměstnanců, či vztahy mezi nimi, budou informace, které je sice nutno vzít v potaz, ale prvotně nás bude zajímat činnost těchto organizací, to jaké aktivity vytváří, jaké cíle jimi sledují. Tyto aktivity jsou závislé na tom, jak organizace nahlíží na problematiku domácího násilí, co považuje za největší problém, jaké předkládá návrhy řešení a jak sama přispívá k tomu, aby tento problém došel k úspěšnému konci.

Výběr organizací vychází z užšího výběru z dvanácti neziskových organizací, které eviduje ministerstvo vnitra a dalších organizací, které se problematikou domácího násilí zabývají, nebo je jen zařazena do repertoáru jejich činnosti. Z těchto organizací budou na základě zvolených kritérií vybrány 2-3 organizace, které budou zkoumány. Rozhodnutí nezkoumat vyšší počet organizací vychází ze dvou důvodů. Za prvé je zde rozsah této práce, který v kombinaci s kvalitativní metodou práce způsobuje nutnost zúžení výběru. Tři organizace maximálně považují za nejvhodnější počet pro zkoumání. O postupu a výsledcích výběru pojednává kapitola Výběr organizací pro výzkum.

6.3. Otázky případové studie

Činnost vybraných neziskových organizací, které se snaží pokrýt veškeré možnosti boje, se dá rozdělit do tří na sebe nezávislých oblastí. První z oblastí je péče o klienta- oběť domácího násilí. Tato péče spadá do sekundární a terciární prevence a činnost organizace je jak servisní, tak advokační. Druhou oblastí je jejich iniciativa v oblasti zákonodárství, která spadá do primární prevence a advokační činnosti organizace. Do stejné oblasti spadá i třetí oblast činnosti a to jejich práce s veřejností. Tyto oblasti nejsou na sobě závislé, organizace je nemusí provádět všechny, aby mohly fungovat s cílem omezit domácí násilí a jeho následky. Což také dokazuje existence organizací bojující s domácím násilím, nevyužívající všechny prostředky boje, jejichž výčet je uveden níže. Jak je také uvedeno níže, mým zaměřením jsou organizace, které právě využívají všech prostředků.

Vzájemná nezávislost oblastí činnosti způsobuje, že i mnou položené výzkumné otázky se zdají být vzájemně neprovázané, jejich zodpovězení má však za cíl vytvořit celkový obraz využívaných prostředků boje vybranými organizacemi. Zodpovězení těchto otázek vytvoří deskripci činnosti vybraných organizací, což je cílem této práce.

Jakým způsobem je realizován boj proti domácímu násilí v rámci práce s oběťmi v činnosti organizací, které se touto problematikou zabývají?

Tato oblast činnosti jak je řečeno výše spadá do oblasti sekundární a terciární prevence a zahrnuje servisní služby a advokační služby, oboje ve smyslu pomoci konkrétní skupině osob – osob ohrožených domácím násilím. Cílem této otázky bude zmapovat prostředky a konkrétní podobu nabízené pomoci, případně cíle této činnosti. Tato otázka nebude mapovat práci s klienty z pohledu sociálních služeb, tj. jak se postupuje v případě konkrétních klientů, o čem se s nimi hovoří a jaké jsou nabízeny prostředky pro konkrétní případy, ale mapuje obecně nabízený rámec pomoci.

Jak se organizace zapojují do tvorby zákonů týkajících se domácího násilí?

Domácí násilí nebylo do přelomu století ze zákona trestným činem. Z těch, kdo tuto situaci vnímaly jako nedostatek, byly neziskové organizace zabývající se bojem proti domácímu násilí. V rámci své činnosti se zapojovaly do připomínkování i tvorby legislativních norem týkajících se domácího násilí. Cílem této otázky je zjistit jak a do tvorby kterých zákonů se zapojovaly. Tato otázka se zabývá primární prevencí v rámci advokační činnosti organizací zaměřenou na veřejnost obecně.

Jak informují o domácím násilí svojí činností veřejnost?

Domácí násilí je fenomén, na který se po dlouhou dobu nahlíželo jako na něco, co je omluvitelné a změna je pouze na členech domácnosti. K proměně tohoto náhledu se neziskové organizace snaží přispět informování veřejnosti o existenci, průběhu a možnostech řešení domácího násilí. Tato oblast také spadá do primární prevence v rámci advokační činnosti zaměřenou na veřejnost. V této oblasti však nejde pouze o informování, jde také o přesvědčení o nesprávnosti domácího násilí.

V této oblasti půjde čistě o zmapování používaných prostředků. Tato oblast činnosti má svůj potenciál v rozšíření na zmapování hodnot a norem, které se tyto organizace snaží veřejnosti předat. Toto zmapování by bylo velmi rozsáhlé a je možným tématem pro samostatnou diplomovou práci.

Jak organizace vnímají roli genderu v problematice domácího násilí a přizpůsobují tomuto pohledu repertoár činnosti?

Cílem této výzkumné otázky je zjistit, zda konkrétní organizace vnímají domácí násilí jako genderový problém a zda se tento pohled odráží v konkrétních aktivitách a podobě činnosti organizace. Tato otázka je otázkou doplňkovou, nevztahuje se k výzkumu činnosti organizací přímo. Pohled na domácí násilí jako na genderový problém, může však ovlivňovat přístup organizace k dané problematice a tím i ovlivňovat podobu jejich činnosti. Proto považuji za důležité tuto otázku v rámci svého výzkumu zahrnout.

6.4. Techniky sběru dat

Technikami sběru dat, které byly použity pro účely tohoto výzkumu, jsou analýza dokumentů a polostrukturované rozhovory. Metoda pozorování jakéhokoliv druhu byla předem vyloučena vzhledem ke zkoumanému problému. Prožité domácí násilí je tématem velmi citlivým, které vyžaduje důvěru oběti v osobu, se kterou jedná, jak také výzkum potvrdil. I když se jedna z mých výzkumných otázek týká práce s klienty – oběťmi, pozorování bez předchozího dlouhodobého budování důvěry není možné. Pozorování skrze práci dobrovolníka je také vyloučené z důvodu mé nekvalifikace v oborech, které jsou na tuto činnost třeba. Pozorování by bylo nutné, pokud by se tato práce týkala konkrétních postupů při procesu pomoci obětem, otázka je však zaměřená na to jaké služby organizace zpřístupňují, aby tato pomoc byla možná.

6.4.1. Analýza dokumentů

„Za dokumenty se považují taková data, která vznikla v minulosti, byla pořízena někým jiným než výzkumníkem a pro jiný účel, než jaký má aktuální výzkum.“ (Hendl, 2005)

Přístupnost internetu a to, že organizace se snaží jeho prostřednictvím o co nejlepší reprezentaci organizace a její činnosti, dnes velmi ulehčuje práci výzkumníka. Webové stránky jsou shromaždištěm dat nejen pro veřejnost, ale i pro organizace samotné. Na těchto stránkách se nachází zdroje dat o organizaci samotné, ale jsou i úložištěm dalších dokumentů týkajících se organizace jako výročních zpráv, statistických údajů a statistických šetření, tiskových zpráv a informačních článků.

Pro tuto práci jsem vycházela z informací prezentovaných organizacemi pojednávajících o daných oblastech činnosti organizace. Organizace se snaží podrobně informovat o všech oblastech své činnosti, zveřejňují informace o svých službách poraden,

krizových linek, internetového poradenství (mimo BKB). Dále zveřejňují informace o jimi vedených intervenčních centrech (ProFem, BKB), azylových domech (ROSA). Také zveřejňují informace, a to buď přímo na stránkách, nebo v dokumentech, o iniciativách a intervencích v oblasti domácího násilí, spolupráci mezi organizacemi a účasti v meziresortních skupinách.

Jako úložiště dat slouží webové stránky pro dokumenty důležité pro výzkum, jako jsou výroční zprávy, statistiky jejich činnosti, obecné statistiky, organizacemi prováděné výzkumy, tiskové zprávy, články zveřejněné v médiích, či odkazy na ně. Také obsahují pozvánky na jimi pořádané akce, nebo akce související. Statistika byla užitečná zejména pro zodpovězení první otázky. Ostatní dokumenty se uplatnily při odpovědi na všechny otázky.

Dále jsem vycházela z dokumentů, které jsem si sama na organizaci vyžádala a které mi byly poskytnuty a to jak v papírové, tak v elektronické podobě, jako jsou publikace formou brožur letáků, nebo knih, užitečné zejména pro třetí výzkumnou otázku, statistické údaje a jiné dokumenty, které nejsou zveřejňovány, ale na požádání mi mohly být poskytnuty. Doplnující byly odpovědi na konkrétní dotazy zasílané emailovou komunikací.

Dále jsem vycházela z dokumentů přístupných jinak než přes zkoumané organizace, jako jsou důvodové zprávy, stínové zprávy, návrhy zákonů a zákony samotné. Ty byly užitečné zejména pro druhou výzkumnou otázku.

Tento soubor dokumentů mi spolu s rozhovory pomohl vytvořit potřebný obraz pro splnění cíle této práce.

6.4.2. Polostrukturované rozhovory

Analýza dat bude použita v kombinaci s polostrukturovanými rozhovory. Tento typ rozhovoru jsem si zvolila z toho důvodu, že je třeba otázek, které by vedly mé respondenty k výpovědi na témata, ke kterým potřebuji získat informace, tudíž nestrukturovaný rozhovor by nebyl vhodný. Ale aby výpověď respondentů nebyla omezena jenom na položené otázky a vzhledem k tomu, že nejsem odborník na tuto tematiku, ani nejsem součástí žádné z organizací, mé otázky by nemusely pokrýt veškeré spektrum informací, které je možné získat. Proto není vhodná ani forma čistě strukturovaného rozhovoru. Forma polostrukturovaného rozhovoru umožňuje nejlépe dosáhnout mého záměru.

Rozhovory budou prováděny s odpovědnými osobami ze všech tří organizací. Vzhledem k výzkumným otázkám je nutné provádět rozhovory s osobami z vedoucích pozic. Konkrétně se bude jednat o zástupkyni organizace Profem Adrienou Gabrielovou vedoucí sociálních služeb a právničky, druhou v pořadí v hierarchii organizace, zástupkyní organizace ROSA Zdenou Prokopovou, zástupkyně ředitelky, socioterapeutka, vedoucí azylového domu, vedoucí telefonické krizové intervence a spoluzakladatelky organizace, Šárkou Sýkorovou, asistentkou centrály BKB a asistentkou v poradně, druhé v pořadí po vedoucí centrály v Praze ředitelce Petře Vitoušové. Také bude prováděn rozhovor s Mgr. Ladislavem Tomáškem, vedoucím poradny BKB Pardubice, jako vedoucím zástupcem menší poradny BKB. Tyto osoby jednají se studenty v případě diplomových prací. S nejvyššími představiteli organizací nebylo možné vést rozhovor vzhledem k jejich velkému pracovnímu vytížení v kombinaci s velkým zájmem o informace ze strany odborné veřejnosti, nejen studentů. Přesto jsou tyto organizace zvyklé jednat se studenty v ohledech jejich diplomových prací a osoby pro rozhovor určené disponují potřebnými informacemi. Organizace, přes svoji rozsáhlou působnost nemají mnoho zaměstnanců a osob s dostatečným rozsahem znalostí relevantních pro tuto práci schopných mi je předat bylo pro každou organizaci ne více než dva. I když jsem nejednala se všemi, stojím si za tím, že zasahovat do programu nejvyšších představitelů organizací by nepřineslo více informací, než bych mohla získat, protože soubor znalostí osob vybraných pro rozhovor nebyl nijak menší. Dle mého rozhovory s těmito představiteli byly řešením časových možností organizace zároveň se získáním maxima informací.

Rozhovory byly zaznamenávány na audio nahrávací digitální zařízení s předchozím souhlasem respondentů. Otázky pro respondenty byly řazeny do oblastí odpovídající výzkumným otázkám. Tak bylo usnadněno následné přiřazování odpovědí. Rozhovory probíhaly až po analýze dokumentů, aby mohly analýzu adekvátně doplňovat. Po zpracování rozhovorů následovala doplňková analýza již zkoumaných nebo jiných dokumentů tak, jak to vyžadovaly nové skutečnosti, získané analýzou rozhovorů.

Počet rozhovorů a fakt že výzkumníkem, který vytvářel otázky, vedl rozhovory a následně je analyzoval, byla jedna osoba, měl výhodu udržení si přehledu nad celým procesem. Rozhovory byly přepsány a následně byly rozděleny do menších částí do kategorií stanovenými výzkumnými otázkami práce, k čemuž dopomáhalo už seřazení otázek rozhovoru.

6.5. Etické aspekty výzkumu

Tato práce se liší od výzkumů, ve kterých je záhodno ochránit soukromí svého informačního zdroje. Tato ochrana je nutná v případě, že se jedná o informace, které by, pokud by byly zpětně spojeny se svým zdrojem mohly napáchat škody v jeho společenském postavení, způsobit újmu na pověsti, nebo ohrozit jinou osobu s ním spojenou.

Moje práce se týká problematiky domácího násilí, avšak informačním zdrojem zde nebudou oběti tohoto společenského problému, ale budou to zaměstnanci organizací, které se jím zabývají. Informace takto získané, nebudou patřit do kategorie informací popsaných v předchozím odstavci. Samozřejmě bude nezatajováno žádné informace o výzkumu a vycházení vstříc přáním a požadavkům respondentů.

Pokud však povaha informací vyžaduje ochranu soukromí, práce je těmto požadavkům přizpůsobena. Data jsou zpracována tak, aby žádnému z účastníků nebyla způsobena újma, ani nebyla porušena jejich důvěra, tak jak vyžaduje Švaříček (2007: 45) V rámci výzkumu bude využíván informovaný souhlas.

Informovaný souhlas je někdy považován za problematický. Guillemin (2004: 21-2) soudí, že informovaný souhlas je cestou, jak zajistit, aby respondent, který nemá teoreticky zájem investovat svůj čas do výzkumu, přijal cíle výzkumu za své a tak získal důvod pro svoji investici. Podle Jany Lindbloom (2004: 86-8). je však informovaný souhlas velmi rozporuplný. Může mít i zcela opačné důsledky než byly zamýšleny. Výzkumník by měl zaručit respondentovi anonymitu, přesto žádá po něm podpis dokumentu, kde jsou uvedeny identifikátory, podle kterých je odhalitelný. Informovaný souhlas se podle ní stává pouze dokumentem, který má sloužit jako právní ochrana výzkumníka.

Dle mého, informovaný souhlas má být dokument, který má, podobu na které se shodují výzkumník i respondent a respondentovi má být vždy ponechána možnost volby podpisu. Pak tento dokument přestane být problematický. Pro účely této práce, vzhledem k důvodům, které jsem vysvětlila v prvním odstavci, postačuje pouze souhlas s vedením rozhovoru a jeho nahráváním.

Souhlas s nahráváním jsem dostala od všech respondentů, je zaznamenán na nahrávacím zařízení. Zástupkyně organizace ROSA a následně i ProFem si kladly podmínky pro zacházení s nahraným materiálem vzhledem ke špatným předchozím zkušenostem. Obě zástupkyně si vyžádaly podmínku, že nahrávka bude jen pro mou

dispozici a pro účely této diplomové práce, nebude nikde zveřejněna ani šířena. Nahrávky obsahují i informace, které byly předávány pouze pro účel dokreslení situace, obsahují informace přímo o konkrétních osobách, nebo informace podle kterých by takové osoby mohly být identifikovány. Stejně podmínky platí i pro případný přepis rozhovoru. I při vynechání informací z nahrávky, které nemohou být zveřejněny, mohla by se opakovat dezinformace a následné poškození obrazu respondenta a organizace, které vzniklo neúmyslně při vytváření jiné diplomové práce. U obou organizací jsem se dohodla o zaslání částí, které se týkají daných organizací, pro korekturu. Tato korektura nebude ovlivňovat obsah práce, pouze je o kontrole toho, zda předávané odpovídá realitě.

Tato opatření se mohou zdát velmi přísná, musíme si však uvědomit, že domácí násilí je velmi citlivým tématem a neodborné zpracování může poškodit obraz, který se snaží organizace o něm předat společnosti. Korekturu ze strany organizací vítám, přesto, že se budu snažit dodržet všechny podmínky kvality výzkumu, z mé strany by mohlo dojít k mystifikaci špatnou interpretací dat. Stejně chování budu uplatňovat i v případě dat organizace BKB.

6.6. Kvalita výzkumu

Švaříček (2007: 28) uvádí, že hlavním cílem musí být napsání přesvědčivé a pravdivé zprávy. Prvním kritériem je tak pravdivost. Výsledná data mé práce tak musí odkazovat ke skutečnosti a musí být podepřena důkazy. Dalším kritériem je důvěryhodnost. Podle tohoto kritéria v práci bude viditelné, jakým způsobem jsem došla k daným závěrům. Přenositelnosti, dalšího kritéria, jakožto možnost aplikovat můj výzkum na nějaký další, je možno dosáhnout tím, že veškerý průběh výzkumu bude odhalitelný. Spolehlivosti, která navazuje na starší koncept reliability, tj. možnosti opakování výzkumu se stejnými výsledky, se v kvalitativním výzkumu dosahuje obtížně vzhledem k nestandardizaci metod. Přiblížit se jí můžeme tím, že budeme usilovat o přesnost, vyhneme se jakémukoliv domýšlení a doplňování dat a být schopni kdykoliv doložit zdroj jakýchkoliv dat. Pokud tyto prvky kvality budou dodrženy, bude výzkum s vysokou pravděpodobností kvalitní.

7. Organizace zabývající se bojem proti domácímu násilí

Ministerstvo vnitra české republiky eviduje tyto neziskové organizace zabývající se bojem proti domácímu násilí (Ministerstvo vnitra, 2010):

ACORUS

Tato organizace byla založena v roce 1997 jako občanské sdružení. Jejich slovy slouží pro „komplexní odbornou pomoc směřující k překonání nepříznivé sociální situace a k začlenění do běžného života bez přítomnosti násilí“. Jejich služby jsou určeny ženám, případně ženám s dětmi, v současnosti ohrožené, nebo s prožitým domácím násilím. V rámci jejich činnosti je provozován azylový dům, kde je možné se ubytovat až na jeden rok. Dále poskytují odborné sociální poradenství v ambulantní poradně na Praze 7, kde jsou poskytovány právní informace obětem trestných činů (akreditace ministerstva získána r. 2013). Dále poskytuje krizovou pomoc ve formě bezplatného ubytování po dobu pěti pracovních dní. (www.acorus.cz)

ADRA – pobočka v Hradci Králové

ADRA jako organizace je pobočnou mezinárodní sítí stejného jména. V České republice se její činnost zaměřuje na pomoc seniorům, dětem a zdravotně postiženým. Koordinuje jedenáct dobrovolnických center, angažuje se na pomoc při povodních a jiných živelných katastrofách v ČR a věnuje se také globálnímu rozvojovému vzdělávání. (www.adra.cz) Činnost, díky které zapadá do organizací zabývajících se bojem proti domácímu násilí, je poradna pro oběti domácího násilí a dětské krizové centrum NOMIA. Služby na pomoc proti domácímu násilí jsou určeny komukoliv, kdo se cítí být obětí. Poradna zajišťuje psychologickou pomoc, mediaci (zprostředkování pokojného řešení sporů), právní poradenství, případně další pomoc a informace. Během roku 2013 proběhl projekt Prevence domácího násilí a trestné činnosti páchané na seniorech, jehož cílem bylo seznámit seniory s těmito riziky. Zapojené je taky do projektu ochrany před domácím násilím v Gruzii. (www.nomiahk.cz)

Bílý kruh bezpečí

Bílý kruh bezpečí je organizací zaměřujících se obecně na pomoc obětem trestných činů. Jejich aktivita zahrnuje právní a psychologické poradenství a poskytování právních

informací. Pracují na třech úrovních: poskytování přímé pomoci obětem a svědkům trestné činnosti, podílet se na prevenci trestných činů a zlepšování práv a postavení v trestních řízeních. Přesto, že se Bílý kruh zaměřuje na trestné činy obecně, nejvíce se zaměřuje na problematiku domácího násilí. (www.bkb.cz) Pro informace o této problematice zřídil samostatnou internetovou doménu domacinasili.cz, provozuje dvě bezplatné krizové telefonní linky, jednu zřízenou pro trestné činy obecně, známější DONA linku pro osoby ohrožené domácím násilím. V Ostravě také provozuje intervenční centrum. (www.domacinasili.cz)

Centrum nové naděje

Centrum nové naděje provozuje občanskou poradnu a centrum pro rodinu- sociální poradenství zaměřené na fungování rodiny. Také poskytuje vzdělávání v sociální práci a projekty v rámci školství. Domácí násilí je pouze jednou z mnoha oblastí, ve které občanská poradna poskytuje poradenství (konkrétně se jedná o sedmdesát dva oblastí v devatenácti kategoriích). Její oblast působnosti je ve Frýdku-Místku. (www.cnnfm.cz)

Česká katolická charita – projekt Magdala

Charita je nestátní neziskovou organizací, která je součástí římskokatolické církve. Její služby pokrývají široké spektrum sociálních a zdravotních služeb, pro různé typy klientů. Tato organizace kopíruje princip církevní hierarchie a je tak sdružením 348 charit na území České republiky, které si mezi sebou rozdělují služby. Oběti domácího násilí jsou jednou ze dvaceti devíti cílových skupin, na které se organizace zaměřuje. Poskytuje třicet devět druhů poskytované péče, včetně naší cílové skupiny týkající se azylové domy a intervenční centra. (www.charita.cz) V rámci organizace funguje tzv. projekt Magdala. Ten zajišťuje krizovou i následnou pomoc pro oběti domácího násilí a obchodu s lidmi. V rámci projektu jsou poskytovány sociální a psychické poradenství, terapeutické, doprovodné a mediační služby a krizová pomoc. Projekt je koordinován arcidiecézní charitou Praha. (<http://praha.charita.cz/sluzby/magdala/>)

Diakonie ČCE – Středisko křesťanské pomoci v Praze, Diakonie ČCE – středisko v Plzni, Slezská diakonie

Diakonie Českobratrské církve evangelické se zaměřuje zejména na sociální služby. Jak je odvoditelné z názvu, jejím zřizovatelem je Českobratrská církev evangelická. Diakonie disponuje 110 zařízeními působících na území České republiky. Domácí násilí je jednou

z mnoha aktivit diakonie, prováděné především v rámci služeb pro rodiny a partnerský život. Diakonie poskytuje krizovou pomoc, občanské poradny a azylové domy.

(www.diakonie.cz)

Krizové centrum RIAPS

Krizové centrum je provozováno příspěvkovou organizací Centrum sociálních služeb Praha hlavního města Prahy. Slouží pro potřeby lidí, kteří se ocitli v tíživé situaci.

Poskytují informační servis, sociální a právní služby či přechodné ubytování. Pro nás je významná služba poskytování pomoci obětem domácího násilí. (www.csspraha.cz/krizove-centrum-riaps)

Persefona o.s.

Je organizace založená pro sociální poradenství obětem domácího násilí, sexuálního zneužívání a znásilnění. Organizace poskytuje právní, sociální a psychologické poradenství, socioterapii a zajišťuje práce v terénu. Organizace působí s rámci svých sociálních služeb ve městě Brně a v jihomoravském kraji. Vzdělávací a expertní aktivity působí celorepublikově. (www.persefona.cz)

ProFem, o.p.s.

ProFem je organizací, která se zabývá třemi tématy: domácím násilím, kybešikanou a stalkingem, přičemž jejich činnost je zaměřená především na ženy. V rámci projektu AdvoCats for Woman, poskytuje právní poradenství postiženým ženám a to buď zdarma, nebo za minimální poplatek. Tento projekt funguje buď jako linka právní pomoci, jako internetová poradna, či v rámci poraden. Organizace se taky snaží pomoci projektů zvýšit povědomí o problematice mezi širokou veřejností. V Příbrami také provozuje intervenční centrum. (www.profem.cz)

ROSA

ROSA je organizací zaměřující se pouze na domácí násilí a to konkrétně na pomoc ženám a jejich dětem. Organizace se soustředí na sociální služby, které podporují klientky tak, aby byly schopné samostatně jednat ve prospěch změny situace. Organizace je provozovatelem azylového domu, sociálně- psychologické a právní poradenství. Organizace také provozuje krizovou SOS linku a zaměřuje se na spolupráci se státními orgány, s cílem minimální

viktimizace obětí. Také se zaměřuje na prevenci domácího násilí vzdělávacími programy jednak pro školy, jednak pro širokou veřejnost. (www.rosa-os.cz/)

Tento výčet ministerstva vnitra může sloužit jako výchozí, nezahrnuje však všechny organizace, které se u nás zabývají problematikou domácího násilí. Následující dvě spíše menší organizace jsou součástí sdružení organizací Kordoona.

Magdalenium

Magdalenium je organizací, která provozuje dva azylové domy zaměřené pro oběti domácího násilí. Součástí služeb azylových domů je sociální a psychologické poradenství, doprovody, či pomoc s dětmi. Organizace působí pro Brno a okolí.

(www.magdalenium.cz)

Elektra

Je organizací, která je určena ženám i mužům a je specializovaná na pomoc obětem sexuálního zneužívání v dětství a jejich partnerům. Zabývá se také vzdělávacími činnostmi na toto téma. Sídlí v Praze. (<http://centrumelektra.cz>)

Most k životu

Tato organizace je obecně prospěšnou společností, která má rozdělenou činnost na vzdělávání a rekvalifikace pro pomoc s uplatněním na trhu práce a azylový dům pro matky s dětmi. Jeho sídlo je v Trutnově. S domácím násilím jí pojí její aktivita v rámci Koordony. (www.mostkzivotu.cz)

Koordona

Koordona je volným sdružením organizací zabývajících se bojem proti domácímu a jejich poboček. Jejím posláním je „napomáhat účinné spolupráci neziskových organizací hájících ženská práva a vystupujících proti násilí na ženách a domácímu násilí, koordinovat a standardizovat pomoc obětem domácího násilí a prosazovat systémové změny v oblasti domácího násilí, násilí na ženách a ženských práv vůbec.“ (Kordoona, 2005)

Sdružuje organizace poskytující poradenskou činnost, osvětovou činnost nebo provozují azylové domy. Její činnost navazuje na Koordinační kruh prevence násilí na ženách založený roku 1995. Z jeho podnětu se Česká republika připojila ke slavení 25.

listopadu jako Mezinárodního dne proti násilí na ženách. V současnosti jsou členy organizace:

Slezská diakonie - Poradna ELPIS, Acorus - centrum pro osoby ohrožené domácím násilím, Persefona, Intervenční centrum Nymburk - Centrum pro pomoc obětem, proFem o. p. s. - konzultační středisko pro ženské projekty, Arcidiecézní charita Praha - Projekt Magdala, O.s. ÉLEKTRA, o. s. Magdalenium, Most k životu (www.koordona.cz)

Dále můžeme jmenovat organizace, jejichž činnost je celorepubliková a velmi široká, nejsou striktně zaměřeny na domácí násilí.

Liga lidských práv

Je to nezisková organizace, která se zasazuje o hájení lidských práv a svobod. Jejich činnost zahrnuje nejen obrana proti bezpráví, ale i o zlepšení legislativních poměrů v České republice. Od roku 1999 provozuje program poradny pro ženy v tísní, účastní se v programu v rámci mezinárodního dne proti násilí na ženách. (<http://llp.cz>)

Amnesty International

Amnesty International se podobně jako Liga lidských práv zabývá lidskými právy a podpoře jejich dodržování. Organizace je součástí mezinárodního hnutí stejného jména. Domácím násilím se zabývá v rámci jednoho z šesti velkých témat, konkrétně v tématu práva žen. V roce 2004 byla zahájena celosvětová kampaň Stop násilí na ženách, která trvala dva roky. (www.amnesty.cz)

Nesehnutí

Je brněnskou organizací se sociálně- ekologickým zaměřením. Jejich činnost je založená na budování respektu lidí k lidem, ale i zvířatům a přírodě. Zabývají se širokým spektrem oblastí, kde je třeba podpořit vzájemný respekt. Jednou z nich je i program Ženská práva jsou lidská práva. V roce 2003- 2005 byli jednou z deseti organizací, které vyhlásili Kampaň proti domácímu násilí na ženách. (<http://nesehnuti.cz>)

Český svaz žen

Tato organizace byla také jednou z účastníků Kampaně proti domácímu násilí na ženách. Je to organizace s celorepublikovou působností. Organizace byla založena za účelem podpory a ochrany práv, tentokrát zaměřených na ženy. Podporují „rovné šance“ pro ženy

a muže, pomáhají se slad'ováním rodinného a profesního života. Je provozovatelem nadace Žena, která slouží k finančnímu podporování organizací se stejnými cíly jako svaz žen.

(www.csz.cz)

Jak vidíme, organizací zabývajících se domácím násilím je v republice na první pohled vysoké množství. Z těchto osmnácti jmenovaných organizací se však jenom šest z nich specializuje na domácí násilí přímo. Další z organizací chápou domácí násilí jako společenský problém, jejich činnost je však rozsáhlá a domácí násilí je jenom jedním z mnoha témat, kterými se zabývají. V následující kapitole podrobněji rozvedeme, jaký vztah mají které organizace k domácímu násilí a na základě stanovených kritérií budou vybrány organizace pro výzkum.

8. Výběr organizací pro výzkum

Pro účel výběru organizací, které budou zkoumány, jsem si zvolila tyto kritéria:

- a) jsou přímo zaměřeny na boj proti domácímu násilí, případně mu věnují většinu kapacity
- b) jejich činnost pokrývá všechny možnosti boje proti domácímu násilí, tj. zahrnuje jak servisní činnost, tak advokační činnost ve smyslu jak primární tak sekundární a terciární prevence. Také by měla svou činností pokrývat co největší geografické území.
- c) alespoň jedna z organizací se bude zaměřovat i na jiné oběti, než jen na ženy a jejich děti, tj. aktivně pracuje s faktem, že ženy, ač jsou z více než 90% oběťmi, nejsou jedinou ohroženou skupinou

U posledních čtyř jmenovaných z předchozí kapitoly, Amnesty International, Liga lidských práv, Český svaz žen a Nesehnutí, je domácí násilí u nich jen jedna z mnoha oblastí působnosti. Ze stejného důvodu můžeme vyloučit organizace, jejichž provozovatelem, či zřizovatelem jsou církve, tj. ADRA, Diakonie ČCE, Charita ČR. Dále jsou tu organizace, které jednak nesplňují podmínku boje proti domácímu násilí jako hlavní činnosti a navíc nepokrývají všechny možnosti boje. Jsou to Most k životu, Centrum sociálních služeb Praha (krizové centrum RIAPS) a Centrum nové naděje. Élektra se sice zabývá pouze sexuálním zneužíváním v dětství, což jí zapojuje do aktivit proti domácímu násilí, ale její oblast působnosti v rámci domácího násilí není úplná. Z organizací Magdalenium, Persefona a ACORUS Persefona se nejvíce blíží splnění podmínky o pokrytí všech možností boje proti domácímu násilí. Všechny tři organizace jsou součástí Koordony, ACORUS a Persefona se zabývají se nejen sekundární a terciární prevencí, ale i primární ve smyslu vzdělávání odborné veřejnosti. Tyto dvě organizace mají své zástupce ve Výboru pro prevenci domácího násilí.

Jejich aktivita v advokační činnosti primární prevence je však mnohem nižší než u posledních zbylých organizací ROSA, ProFem a Bílý kruh bezpečí (dále jen BKB). Vzhledem k rozhodnutí výběru maximálně tří organizací (viz metodologie) budou vybrány tyto tři organizace. Domácí násilí je jejich hlavní oblastí činnosti, Bílý kruh bezpečí se neomezuje jen na ženy jako oběti domácího násilí a jejich činnost zahrnuje všechny možnosti boje včetně ovlivňování veřejné politiky.

8.1. Představení organizací

Do této kapitoly zařazují i podkapitolu finance u každé organizace. Ty sice nejsou předmětem mého zkoumání, ale jsou určitým odrazem jednak velikosti organizace a jednak vztahu a podpoře státu. Navíc, dle mého názoru, do představení organizací patří i zdroj jejich financování.

Pavlík (2004: 77) říká že: „...ženské neziskové organizace, a obzvláště ty, které se angažují v oblasti prevence domácího násilí, byly do dnešního dne⁸ z finanční podpory z větší části vylučovány.“ Podle Pavlíka spolupráce probíhala hlavně s BKB a byla zdůvodněna tím, že pokrývá veškeré oblasti trestné činnosti, čímž byla obhajována dotační politika, zaměřená výhradně na BKB. Co se týče dotační politiky, vidí Pavlík zlepšení od roku 2002.

Organizace ROSA a ProFem se shodují na tom, že možnosti získávání finančních prostředků od státu i obecně výrazně vylepšil zákon o sociálních službách. (Rozhovor 2, 4) Přesto například organizace ProFem měla v roce 2009 nedostatek finančních prostředků. „Český stát své „neziskovky“ příliš rád nikdy neměl a nemá, kontinuální či alespoň trvalejší zajištění sféry zajišťující de facto řadu státem jinde provozovaných sociálních úkonů proto nebylo ani v minulosti, ani není do budoucnosti v plánu.“ (Výroční ProFem 2009) Financování neziskových organizací se může stát předmětem dalšího zkoumání a považují za důležité alespoň základní údaje uvést také z důvodu usnadnění práce dalším případným výzkumníkům dodáním těchto dat z různých zdrojů do přehledné formy.

8.1.1. Bílý kruh bezpečí

Je organizací založenou 4. 9. 1991, jejíž první pražská poradna vznikla o dva měsíce později. Předmětem její činnosti, zakotveném ve stanovách je zejména: materiální a morální pomoc obětem trestné činnosti, zlepšení právního postavení osob poškozených trestnou činností, zvýšení informovanosti obyvatelstva i státních orgánů o problémech obětí trestné činnosti, zvýšení informovanosti o možnostech a prostředcích prevence trestné činnosti, zejména o zásadách chování, které snižují riziko stát se obětí trestného činu, spolupráce s národními i mezinárodními organizacemi zabývajícími se pomocí

---

⁸ myšlen rok 2004, pozn. aut.

obětem trestné činnosti a prevencí kriminality, založení a správa nadace na pomoc obětem trestné činnosti V současnosti má právní formu spolku. (BKB, Stanovy BKB)

„Stát se věnoval hlavně propuštěným vězňům a pachatelům, ty měli daleko větší práva než oběti, tím pádem jsme to viděli jako znevýhodnění oběti. Na základě zkušeností ze zahraničí a zjištěných faktů se založil Bílý kruh“ (Rozhovor 3)

8.1.1.1. Financování BKB

Tab. č.3: Financování BKB

	stát	města a kraje	nestátní granty	dotace EU	finanční dary	finanční prostředky celkem
rok 2012	5 695 000	1 827 821	226 570	0	789 383	9 524 479
rok 2011	5 465 000	1 246 000	321 705	1 059 576	962 813	9 602 007
rok 2010	6 066 000	1 066 501	33 546	1 059 576	333 443	9 046 651
rok 2009	6 410 128	1 560 000	0	0	688 462	10 219 440
rok 2008	6 655 151	1 345 000	0	0	962 760	9 473 540
rok 2007	4 172 800	1 724 372	422 138	3 571 485	1 501 342	11 958 613
rok 2006	2 405 400	1 472 000	511 800	5 196 500	4 190 400	14 375 000
rok 2005	1 916 200	1 085 000	502 500	3 026 200	3 194 200	9 977 700

(Výroční zprávy BKB, za roky 2005-2012)

8.1.2. ROSA

Tato organizace začala fungovat v roce 1993 jako nadace, od roku 1998 fungovala jako občanské sdružení. S prvním lednem 2014 se změnou zákona funguje jako spolek. (ROSA)

Organizace byla založena současnou ředitelkou a pí. Marií Vavroňovou a současnou zástupkyní ředitelky pí. Zdenou Prokopovou z toho důvodu, že do rodinné poradny, kde pracovaly, docházely ženy, které byly oběťmi násilí. Toto byl impulz k tomu pomáhat ženám. “Tak jak jsme zjistili, ať už tenkrát v těch devadesátých letech i teď, že nejvíce oběťmi v tom systému toho domácího násilí jsou ženy, že těch 95 – 97%, pokud se týká toho domácího násilí, jsou ženy a jen v malé míře jsou to muži. Takže naše cílová skupina celou dobu jsou týraná žena a její děti.” (Rozhovor 2)

ROSA se zaměřuje i na násilí na seniorech. Zhruba 5% žen, které se obrací na organizaci pro pomoc, je v seniorském věku. Proto se organizace rozhodla loňský rok započít projekt, ve kterém bude letošní rok pokračovat, v rámci kterého dochází do zařízení pro seniory s cílem zvýšení informovanosti o tomto problému přímo mezi nimi. Zde se setkává samozřejmě i se seniory muži, ale v rámci poradny však pracuje pouze se ženami. (Rozhovor 2, Ochraňte seniory..., 2013)

Nejprve byl založen klub ROSA, který byl určen pro ženy osamělé po rozvodu. Do tohoto klubu docházely ženy, z nichž dvě třetiny se setkaly s násilím, proto tehdy klub rozhodl věnovat se problematice domácího násilí. (Prokopová, rozhovor 2)

Organizace ROSA je zaměřena na ženy případně na jejich děti jako oběti domácího násilí. (ROSA)

8.1.2.1. Financování

Údaje o financování organizace jsou zveřejněny ve výročních zprávách organizace ROSA a to konkrétně výročních zprávách z let 2006 – 2012.

Tab. č.4a: Financování ROSA

	stát (MPSV)	město Praha	granty	dary
rok 2012	3 886 000	1 180 000	300 000	280 648
rok 2011	3 290 000	871 500	250 000	267 935
rok 2010	3 766 000	328 200	200 000	244 980
rok 2009	3 105 000	430 000	430 000	172 133

Pro předchozí roky není zveřejněn podrobný rozpis příjmů z dotací a darů. Z účetní závěrky však vyplývá, že ROSA získala: V roce **2008 1 075 tisíc** korun přijatých příspěvků a **3 612 tisíc** přijatých provozních dotací. Pro rok **2007** to bylo **1 822 tisíc** korun přijatých příspěvků a **3 072 tisíc** přijatých provozních dotací. Pro rok **2006** jsou k dispozici tyto údaje:

Tab. č.4b: Financování ROSA

	stát (MPSV)	město Praha	granty	dary
rok 2006	838 600	1 216 000	441 523	*

8.1.3. ProFem

Tato organizace vznikla koncem roku jako konzultační středisko pro ženské projekty. Dnem zápisu 18.1 1994 nabyla formu nadace. Od 2. června 1999 je organizace zapsána jako obecně prospěšná společnost. Dnem zápisu na ní byl převeden majetek ze zaniknuvší nadace. (ProFem, justice.cz, obchodnirejstrik.cz)

Na rozdíl od BKB a ROSY byla zakládána osobou, konkrétně Marií Sašou Lienau, která měla již zkušenosti z nevládních organizací ze zahraničí, konkrétně z Německa. Marie Lienau se vrátila po dvacetileté emigraci, kde pracovala v oblasti ženských organizací a zkušenosti mohla přenést do Čech. ProFem v tehdejší podobě sloužil jako „líheň“ ženských projektů, které se osamostatňovaly a organizace přispívala vzdělávacími akcemi na témata jako fundraising, projektový management, které u nás před tím nebyly známy a které mohly být realizovány právě díky zahraniční zkušenosti zakladatelky. (ProFem, justice.cz, obchodnirejstrik.cz)

„Společnost je založena za účelem poskytování veřejně prospěšných služeb osobám, zejména ženám, ohroženým a postiženým násilím, dále pro skupiny obyvatel, které mohou být ohroženy sociálně negativními a patologickými jevy a obětmi trestných činů.“ (Zakladací, 2013) Kromě domácího násilí, je hlavním tématem také stalking a kyberšikana. (Profem)

Organizace má registrované tyto druhy služeb: „poradenská a konzultační činnost, školící a vzdělávací činnost, preventivní programy, pořádání, organizování a zajišťování kurzů, přednášek, školení, seminářů, konferencí a benefičních akcí, sociální služby především uvedené v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, zprostředkování a poskytování právního poradenství a zastupování v soudních řízeních advokáty/advokátkami, nakladatelská a vydavatelská činnost, podpora síťování a společných partnerských projektů, lobby činnost v oblasti diskriminace a ochrany a prosazování lidských práv a usilování o zlepšení legislativních podmínek pro oběti domácího násilí a výzkumná a vědecká činnost.“ (Výpis, 2014)

8.1.3.1. Financování

Tab. č.5a: Financování ProFem

rok	zahraniční příspěvky a dary	stát	ostatní dary organizací a soukromých osob
2001	914 000	0	25 000
2002	1 612 000	194 000	33 000
2003	1 251 000	454 000	
2004	150 000	563 000	1 087 000
2005	269 000	429 000	789 000

(Výroční zprávy ProFem, 2001-2005.)

Od dalších let nejsou zdroje přijatých financí podrobně rozepsané:

Tab. č.5b: Financování ProFem

rok	provozní dotace	přijaté příspěvky
2006	5 356 000	45 000
2007	7 193 000	31 000
2008	2 620 000	210 000
2009	580 000	110 000
2010	1 731 000	98 000
2011	3 801 000	157 000
2012	3 000	2 787 000

(Výroční zprávy ProFem, 2006 – 2012.)

Z výročních zpráv ale vyplývá, že hlavním zdrojem financí byl Evropský sociální fond, ze kterého se pokrývaly téměř veškeré aktivity projektu AdvoCats for Woman (více o projektu níže). Do tohoto projektu byly získávány opakovaně peníze i z ministerstva práce a sociálních věcí. Do roku 2009 byly významným zdrojem financí ženské nadace z ciziny a mezinárodní ženské nadace. Podporovaly organizaci velmi významným způsobem hlavně proto, že v ČR finance nebyly přiřazovány na podporu ženské otázky a rovných příležitostí. V roce 2010 byla navázána spolupráce s Avon proti domácímu násilí. Dalšími zdroji jsou Slovensko – český ženský fond a Open Society Fund Praha.

9. Jakým způsobem je realizován boj proti domácímu násilí v rámci práce s oběťmi v činnosti organizací, které se touto problematikou zabývají?

9.1. Služby poskytované na místě – poradny

Bílý kruh bezpečí plní svoje poslání pomoci obětem trestných činů tak, že v rámci své činnosti poskytuje komplexní péči, tj. že „oběti mohou v jedné poradně řešit komplex svých aktuálních problémů a otázek, jak v oblasti práva, tak v oblasti psychosociální“ (BKB)

BKB provozuje pro tyto účely devět poraden po České republice a to ve městech Brno, České Budějovice, Jihlava, Liberec, Olomouc, Ostrava, Pardubice, Plzeň a Praha. Pomoc poraden je poskytována dvojicí konzultantů, právníkem a odborníkem na psychologickou pomoc. Práce poboček je založená hlavně na práci dobrovolníků, pobočky až na Prahu a Plzeň mají jenom jednoho zaměstnance. (BKB)

„Každá pobočka zaměstnává jednoho stálého sociálního pracovníka. Zde je to klíčová sociální pracovnice, která tady pracuje na 0,8 úvazku a věnuje se obzvláště zranitelným obětem trestných činů. Pak tu pracuje plus mínus třicet dobrovolníků, podle toho, jak jsou hodně aktivní a jaké jsou jejich časové dispozice a je to zhruba půl na půl, co se týče právníků a psychosociálních pracovníků. (...) Slouží se ve třech, vždy poradce z oblasti práva a psychosociální poradce a přítomná je asistentka, která sepíše úvodní záznamový list. Jedna konzultace trvá okolo 30-40 minut.“ (Rozhovor 1)

BKB vede statistické přehledy pro každou poradnu zvlášť. Data v rámci poraden nejsou dostupná pro veřejnost od roku 2010. „K nám (pardubická poradna) přichází tak osm klientů měsíčně, za rok je to cirká 100 – 110 klientů pro osobní kontakt. 71,5% z toho byly ženy a 68% ze všech příchozích byly oběti. (...) V loňském roce bylo téměř 60% případů trestného činu již nahlášeno, když klient vyhledal pomoc poradny.“ (Rozhovor 1)

Pro celkový počet klientů jsou statistiky veřejně dostupné pro všechna léta od roku 2004, tj. od roku kdy byl doplněn do zákoníku §215a o týrání osoby žijící ve společně obývaném domě nebo bytě (viz kap. legislativní rámec, teoretická část).

Tab. č.6: Klientela poraden BKB

rok	ženy	muži	pár	domácí násilí	jiný trestný čin
2004	326	90	13	193	192
2005	818	192	13	519	424
2006	817	155	37	497	450
2007	735	151	25	330	502
2008	664	168	25	179	599
2009	647	140	32	214	528
2010	755	162	27	206	677
2011	806	203	31	236	746
2012	909	214	51	239	835

(Statistické údaje z poraden Bílého kruhu bezpečí, roky 2004 – 2012, upraveno. Dostupné z: <
<http://www.bkb.cz/o-nas/statistiky/>>)

Do roku 2006 se zdá být počet případů zpracovaných poradnami BKB pro domácí násilí a pro jinou trestnou činnost vyrovnaný. Pokud však porovnáme podrobné statistické údaje pro druh trestného činu, zjistíme, že v roce 2007 přibyl do statistických údajů údaj o týrání osoby žijící ve společné domácnosti. Díky tomuto zpřesnění se poměr domácího násilí k ostatním trestným činům snížil z poměru cca 1:1 na poměr cca 1: 2.

Vypovídající hodnota pro tyto statistiky je ale pořád stejná. Vzhledem k tomu, že týrání osoby žijící ve společné domácnosti je jenom jedním z mnoha druhů trestné činnosti, je i poměr 1:2 vypovídající o vysoké míře zastoupení této problematiky ve společnosti a tudíž dává podklad pro oprávnění zaměření neziskových organizací na toto téma a také odůvodnění vydělení domácího násilí jako samostatnému tématu činnosti BKB a také vzniku samostatné krizové linky, o které bude hovořeno níže.

BKB si interně vede i podrobnější statistiky. Z nich vyplývá, že od roku 1991 do roku 2013 bylo evidováno 4 859 případů, kdy bylo domácí násilí jasně prokázáno. V těchto případech bylo evidováno jako oběti celkem 358 mužů. Evidence mužů jako obětí domácího násilí eviduje tedy BKB 7,4%. (Sýkorová email)

Poradny jsou určeny konkrétně pro „oběti trestné činnosti, osoby ohrožené domácím násilím, oběti obchodu s lidmi a osoby v krizi.“ (BKB) Poradna poskytuje služby osobám, které se dají definovat minimálně jako mladiství. Na děti jako oběti trestných činů se BKB nezaměřuje z důvodu nedostatečné specializace. (Rozhovor 3) Poradna těmto osobám pomáhá řešit životní situaci, do které se dostaly díky trestnému činu. Také se snaží zabránit sociálnímu vyloučení dotčených osob. V případě, že se jedná o osobu, která

nespadá do výše uvedených kategorií, pro které je poradna určena, je taková osoba pracovníky odkázána na příslušnou jinou poradnu, či instituci. Služby poskytované poradnou jsou ve formě praktických rad a informací o možnostech následného jednání dotyčné osoby. (BKB)

„Bílý kruh bezpečí opět obnovoval smlouvu o interdisciplinární spolupráci s českou policií, která vypadá tak, že policie se na místě trestného činu vyptá na to, zda může předat kontakt na dotyčnou osobu Bílému kruhu bezpečí a pak se vyjíždí na místo a spolupracujeme přímo s obětí.“ (Rozhovor 1)

Služby jsou poskytovány bezplatně, důvěrně a nestranně. Výjimkou bezplatnosti služeb jsou služby nadstandardní, do kterých patří například doprovody k soudu, psychorekondiční pobyty. Zásada poraden je vedení uživatele služby k samostatnému jednání. Jakékoliv samostatné rozhodnutí uživatele o dalším postupu je respektováno, osoby, které se obrátily na poradnu o pomoc, se nesmí stát na službě a poradcích závislými. (BKB) „Naším cílem není ty lidi někam sunout, nebo nesunout, našim cílem je jim poradit tak, jak oni si žádají, což znamená, že přijdou s určitou zakázkou a my se jim snažíme vyhovět. Nikomu neříkáme, co by měl, nebo neměl dělat, my mu jenom ukážeme cestu a to co je může čekat. (...) K přehodnocení situace (na základě poskytnutých informací) tu dochází.“ (Rozhovor 1)

Jakékoliv informace sdělené poradně jsou považovány za důvěrné a poradna je neposkytuje bez souhlasu uživatele. K osobám je přístupováno nestranně, tj. bez ohledu na jeho původ, rasu, náboženství, či sexuální orientaci. (BKB)

Stejně jako BKB i **ROSA** provozuje svoji organizaci za účelem komplexní péče. ROSA do komplexní péče zahrnuje krizovou intervenci, sociálně-terapeutické poradenství, vytvoření bezpečnostního plánu a poskytování utajeného azylového bydlení. (ROSA)

ROSA provozuje poradenské a informační centrum, ve kterém je schopné poskytnout sociálně-právní poradenství, terapeutickou a případně psychickou pomoc. Cílem poradenství je poskytnout takové informace, aby ženy pochopily situaci v rodině, porozuměly násilí všeobecně i s jeho průběhem a následky. Ženy dostanou potřebné informace o možnostech formální pomoci, pomocí psychické podpory je posilováno sebevědomí klientky. Smyslem je identifikovat rizikové faktory a vypracovat bezpečnostní plán. Centrum také má za cíl zajištění bezpečnosti klientky i dětí, které se staly svědky domácího násilí, pomoc při komunikaci s úřady a policií a následnou pomoc při

začleňování zpět do normálního života bez násilí a zpracování prožitého traumatu.
(Tamtéž)

Tab. č.7: Klientela poraden ROSA

rok	nově registrovaných klientek	celkem výkonů
2005	197	621
2006	214	835
2007	214	1445
2008	232	1402
2009	228	1280
2010	237	5453
2011	294	4114
2012	292	6706
2013	238	7050

(Výroční zprávy ROSA, roky 2005- 12.)

Služby poradny zahrnují individuální konzultace a to osobně v sídle poradny, telefonické poradenství, internetové poradenství a v případě potřeby i krizové poradenství. Zásadami poradenství jsou bezplatnost, mlčenlivost, délka přizpůsobená potřebám klientky – konzultace je možno poskytnout jednorázově i opakovaně. Služby jsou poskytovány zásadně ženami. (ROSA)

“Je to důležité, protože pokud někdo zažívá násilí, tak těžko s ním může pracovat muž, i když to bude laskavý a hodný terapeut, tak žena vnímá toho muže negativně. Tam skutečně je třeba, aby s ženami pracovaly skutečně zase ženy. (...) Vlastně i v návrhu mezinárodních úvah je doporučeno, aby s týranými ženami pracovaly zase jenom ženy.”
(Rozhovor 2)

Na otázku zda by doporučovala, aby s týranými muži pracoval zase muž, odpovídá: “My s týranými muži nehovoříme, ale nevím, jak by to tedy vyloženě vnímal ten muž, protože při mé praxi v rodinné poradně jsem s muži také hovořila a celkem nás přijímali pozitivně.” (Rozhovor 2)

Vstup do poradenského centra není možný bez objednání. Tento způsob přijímání klientek nemá za cíl omezovat přístup, naopak je určen k ochraně soukromí ostatních klientek. (ROSA, Rozhovor 2)

Stejně jako BKB a ROSA i poskytování pomoci obětem domácího násilí organizace **ProFem** je trojí. ProFem provozuje dvě poradny, konkrétně v Praze a Příbrami, provozuje

dvě telefonní krizově - poradenské linky a internetové poradenství a intervenční centrum v Příbrami. (ProFem)

Komplexní pomoci se ProFem věnuje od roku 1998 v rámci projektu AdvoCats for Women. V rámci projektu jsou proškoleny právničky v oblasti porušování ženských práv v rámci lidských práv se zvláštním zřetelem na domácí násilí. Tento projekt vznikl původně s cílem praktické pomoci ženám zasažených domácím násilím, který se rozvinul do současné podoby pomoci v rámci poraden, krizových linek a intervenčního centra, praxe ale ukázala nutnost řešení dané problematiky na legislativní úrovni, které bude popsáno níže. (Výroční ProFem 2001)

„V rámci projektu AvoCats for Women je unikátní to, že my nabízíme klientkám v hmotné nouzi zastupování před soudem, což už nabízí i jiné organizace, ale původně je to náš nápad a projekt, který funguje už poměrně dlouho.“ (Rozhovor 4)

Činnost sociálně – právního poradenství je určena jakýmkoliv osobám postižených domácím násilím a ženám postižených jakoukoliv formou násilí. Přesto, že ProFem je ženskou organizací nevylučují žádnou z ohrožených skupin osob. Přesto je počet mužů, kteří vyhledají jejich služby velmi nízký. (ProFem, Rozhovor Gabrielová)

Služba zahrnuje sociální poradenství týkající se domácího násilí, právní poradenství, nezbytnou psychickou podporu. Služba zahrnuje i pomoc při uplatňování právních nároků, které zahrnuje i možnost doprovodu na příslušná pracoviště. Stejně jako u předchozích organizací je uplatňována zásada neovlivňování rozhodnutí klientky/ta a také vedení klientky/ta k soběstačnosti řešení problému a nezávislosti na pomoci organizace. Služby je možno poskytnout i bez objednání v případě, že na tuto dobu není objednaný žádný klient. (ProFem, Gabrielová email)

V roce 2003 začaly fungovat tři poradní místa v Praze, Brně a Mostu. Poradní místo v Praze bylo napojeno přímo na organizaci ProFem, brněnské bylo napojeno na místní azylový dům s utajenou adresou a mostecké na další neziskové organizace se sociálním zaměřením. V těchto centrech pracovaly dobrovolně právničky, které podávaly informace klientkám a pro většinu z nich vypracovaly procesní strategie a také v několika případech doprovázely k jednání soudů.

Tab. č.8a: Klientela poraden ProFem

rok	počet konzultací celkem	počet konzultací Praha	počet konzultací Brno	počet konzultací Most
2004	382	174	139	69
2005	246	109	102	35
2006	716	138	318	260
2007	302	94	135	73

(Výroční zprávy ProFem, 2004– 2007.)

Od roku 2008 se právní poradenství soustředilo jen do Prahy, kde bylo k dispozici pět právniček, které zajišťovali jak linku právní pomoci, tak i osobní konzultace. Roku 2010 se poradenství rozšířilo i do Příbrami, kde pokrylo také oblasti Kadaně a Volyně.

Tab. č.8b: Klientela poraden ProFem

	počet konzultací	z toho opakované konzultace	celkem klientek
2008	169	115	54
2009	211	149	62
2010	*	*	102

(Výroční zprávy ProFem, 2008– 2010.)

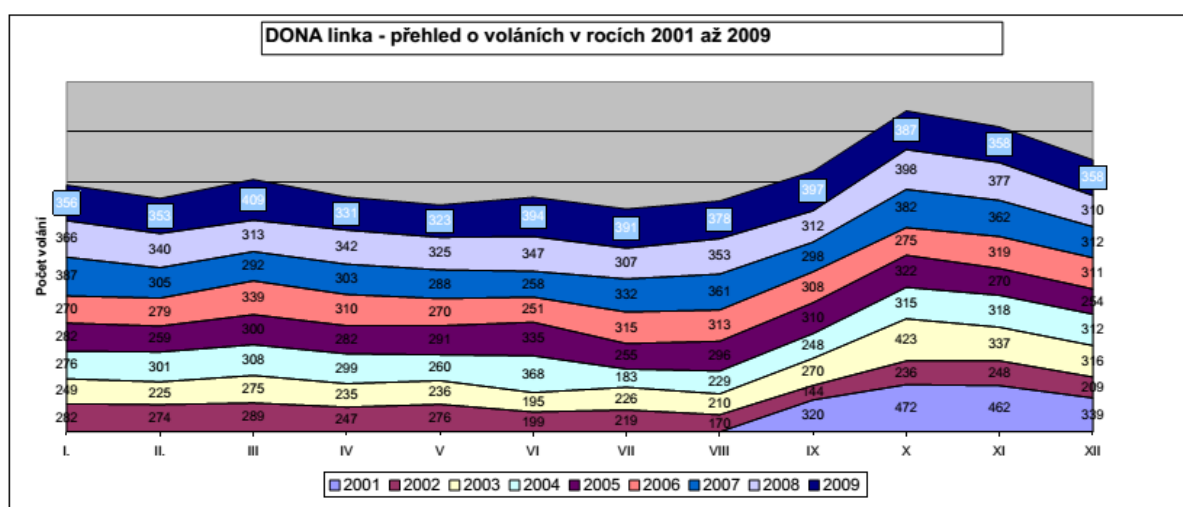
V roce **2011** se na ProFem obrátilo **220** nových klientek, jimž bylo poskytnuto celkově **495** konzultací. **22** ženám bylo poskytnuto, či zprostředkováno právní zastupování. V roce **2012** to bylo **302** nových klientek a klientů. **22** ženám bylo poskytnuto, či zprostředkováno právní zastupování.

9.2. Služby poskytované na dálku - krizové linky a internetové poradenství

BKB provozuje v rámci své komplexní pomoci dvě nonstop krizové linky. Telefonní krizová linka pro pomoc obětem trestných činů je telefonní krizovou linkou pro celý BKB. Krizová telefonní linka BKB funguje jako normální pevná linka jen o jedno číslo se lišící od telefonu na pražskou poradnu BKB. Telefonní kontakt této linky je 257 317 110 (číslo na poradnu končí číslem 100) a pomoc na této lince je k dispozici nonstop. (BKB)

DONA linka je speciální linkou určenou pro krizovou pomoc osob ohrožených domácím násilím pod číslem 2 51 51 13 13 vybraným pro jeho snadnější zapamatovatelnost. Od 11. září 2001 funguje nepřetržitým provozem. Cílovou skupinou jsou kromě osob ohrožených domácím násilím také svědci domácího násilí a osobám, profesionálům přicházejících do kontaktu s ohroženou osobou. Pomoc krizové linky se výrazně shoduje s pomocí poskytovanou poradnami, s tím rozdílem, že pomoc krizové linky je okamžitá. Pomáhá zorientovat se v situaci a nabízí okamžitou psychickou podporu. (BKB)

Graf č.1: DONA linka

(Graf - porovnání volání na DONA linku v jednotlivých měsících v letech 2001 – 2009, dostupné z:

<http://www.donalinka.cz/materialy-ke-stazeni/>)

V roce **2010** DONA linka přijala **4345 hovorů**, pro srovnání krizová linka BKB přijala v tomto roce 3553 hovorů. V roce **2011** přijala **4244 volajících** na DONA lince, 2506 na lince BKB. V roce **2012** to bylo **3944** volajících na DONA lince, 2415 na lince BKB.

Zajímavé jsou také statistiky ohledně pohlaví volajících. Za období od 4. září 2001 do 23. února 2011 bylo z 34 400 volání na DONA linku prokazatelně zjištěno pohlaví u 19 757 volajících. Z tohoto počtu bylo 79% volajících tj. 15 574 žen a 21% tj. 4 171 mužů. Vztah mužů k domácímu násilí ukazuje tato tabulka:

Tab. č.9: DONA linka

Vztah k DN/TČ	s DN	tj. %
Ohrožená osoba	663	29,0
Násilná osoba	60	2,6
Svědék	8	0,3
Zachránce - příbuzný ohrožené os.	618	27,0
Zachránce - příbuzný násilné os .	25	1,1
Zachránce - známý, přítel	599	26,2
Zachránce - jiný	138	6,0
Pomáhající profese	175	7,7
	2286	100,0

(Muži z pohledu volajících na DONA linku, 2011, upraveno, dostupné z:<

<http://www.donalinka.cz/materialy-ke-stazeni/>>)

Cíle krizové linky organizace **ROSA** se shodují s cíli poskytování péče pomocí služeb poradny. Krizová linka je určena pro okamžitou pomoc. Je určena nejen pro ohrožené osoby, pro které je získání pomoci akutní, ale i pro jejich příbuzné, blízké, či svědky. Služby krizové linky ale ani nevylučují laickou i odbornou veřejnost potřebující informačních služeb organizace. Stejně jako služby poradny, se specializuje pouze na ženy a jejich děti jako ohrožené osoby. Přestože v případě, že by o službu konzultace na poradně projevil zájem někdo mimo tuto vybranou cílovou skupinu, bude odkázán i s příslušným kontaktem na jinou organizaci, služby krizové linky nejsou věkově ani genderově omezeny. Jediné omezení je dané problematikou, kterou se pomoc na krizové lince týká, tj. domácím násilím. Není samozřejmě určena také pro násilné osoby žádající informace o osobách ohrožených. (ROSA)

Linka je obsluhována vyškolenými zaměstnanci, kteří jsou připraveni pro práci s klientem/ klientkou v krizovém stavu. Hlavním cílem okamžité pomoci je dosáhnout stavu uklidnění volajícího, stabilizovat jeho stav a snížit nebezpečí, kterému je vystaven. Následuje nabídka osobní konzultace v centru, či pokud je volající ze vzdálenějšího okolí, nabídnout kontakty na bližší pracoviště a poradny jiných organizací, které mohou pomoci. (Tamtéž)

Na rozdíl od krizových linek BKB není krizová linka organizace ROSA nonstop. Je provozována na pevné lince a mobilní SOS lince v rámci pracovní doby zaměstnanců. Kromě těchto linek funguje i internetové poradenství poskytující odpovědi do dvaceti čtyř hodin v případě pracovních dnů. (Tamtéž)

Od roku 1998 do konce roku 2005 na krizovou linku volalo celkem 6 268 žen. Rozpis využití krizové linky organizace ROSA ukazuje následující tabulka:

Tab. č.10: Krizová linka ROSA

rok	poskytnuté intervence	z toho pevná linka	% nárůst/ úbytek oproti předchozímu roku	internetová pomoc	% nárůst/ úbytek oproti předchozímu roku
2005	556	*	*	*	
2006	1399	*	60,3	201	
2007	1705	1067	17,9	275	26,9
2008	1590	960	-7,2	329	16,4
2009	1569	992	-1,3	611	46,2
2010	1168	852	-34,3	270	-126,3
2011	2349	1065	50,3	712	62,1
2012	2205	1369	-6,5	1425	50,0
2013	1826	1186	-20,8	1332	-7,0

(Výroční zprávy ROSA, roky 2005- 12. Procenta dopočítána.)

ProFem provozuje dvě krizové linky. První linka poskytuje pomoc obětem domácího násilí. Ze všech tří organizací, má tato linka nejkratší dobu provozu na týden. Tato linka funguje pouze v úterý od 9:00 do 12:00 hodin a středu od 17:30 do 20:30 hodin. Důvody jsou finanční. Stejně jako je tomu u všech organizací, obě linky jsou sice bezplatné, ale klient/ka si musí zaplatit hovor, v rámci svého tarifu. (ProFem)

Krizová linka na pomoc obětem domácího násilí funguje od roku 2003, kdy fungovala pouze každou středu v čase od 18:30 do 20:30. V roce 2007 došlo k rozšíření činnosti linky na každé úterý a to od 9:00 do 11:00. Od roku 2009 je činnost linky rozšířena do dnešní podoby. Roku 2010 bylo číslo linky změněno z pevné linky na mobilní. Důvodem, kromě mobility služby byla také úspora peněz, číslo je vybrané s ohledem na jeho snazší zapamatovatelnost. Mimo vymezený čas linky je na tomto čísle dostupná sociální pracovnice, která je schopná poskytnout neprávní pomoc a zprostředkovat konzultaci. (Výroční ProFem 2003,2007,2009)

Linka nazvaná Stop kyberšikaně je v provozu v pondělí od 12:00 do 18:00, obě tedy poskytují služby šest hodin týdně. Funguje také na mobilním čísle a slouží pro tyto oblasti: kyberšikana, kyberstalking, kybergrooming⁹, sexting¹⁰. Tento projekt funguje od loňského roku (červen 2013) a nejsou pro něj tudíž ještě zpracována žádná data. (ProFem, Rozhovor Gabrielová)

Pro obě témata ProFem zprovozňuje samostatné internetové poradny. Klientovi bude odpovězeno do deseti dnů, prodleva mezi otázkou a odpovědí je tedy ze všech organizací nejdelší. Internetová poradna má však možnost, aby klient povolil zveřejnění jeho dotazu na stránkách ProFem. (ProFem) Pokud se tak stane, odpověď je již zaznamenána a přístupná pro osoby řešící stejnou situaci. Tento přístup (BKB ani ROSA nepostupují tímto způsobem) umožňuje jednak omezení opakovaného dotazování na stejný problém a také rychlý přístup ostatních k informacím, klient už se nemusí ptát sám. Internetová poradna pro oběti domácího násilí funguje od března roku 2007.

Tab. č.11: Krizová linka ProFem

rok	počet konzultací	z toho vzniklých přímých konzultací	online poradna
2004	2,26/ týden	3,625/ týden	*
2005	2,3/ týden	3,7/ týden	*
2006	2,6/týden	3,7/týden	*
2007	119	38	*
2008	176	169	118
2009	198	41	98
2010	245	*	60
2011	nerozlišeno	*	nerozlišeno
2012	162		62

(Výroční zprávy ProFem, 2004– 2012.)

9.3. Další pracoviště krizové pomoci

9.3.1. Intervenční centra

BKB provozuje v Ostravě jedno z 18 intervenčních center registrovaných v České republice. Toto intervenční centrum je určeno osobám, které jsou ohroženy domácím

⁹ Ziskávání důvěry nezletilých přes internet za účelem jejich zneužití

¹⁰ Zasilání sexuálně dráždivých fotografií sama sebe mobilním telefonem, nebo emailem. Přesto, že původní záměr fotografií může mít soukromý charakter a nemá za účel ublížit, fotografie se mohou dostat do cizích rukou a být zneužity.

násilím a jsou v ochraném režimu vykázaní. Z pomoci intervenčního centra nejsou však vyloučeny osoby, které v režimu ochrany vykázaní nejsou a chtějí pouze svoji situaci ohrožení domácím násilím řešit. (BKB)

Pokud je ohrožená osoba pod ochranou institutu vykázaní, policie nejpozději do 48 hodin předá rozhodnutí o vykázaní intervenčnímu centru a to nejpozději do 48 hodin. Časová prodleva, která tímto může vzniknout, může být až čtyřdenní, ohrožená osoba však na tomto systému není závislá, může kontaktovat intervenční centrum sama. (Konderlová, 2012)

Ohrožená osoba jako klient intervenčního centra má možnost konzultovat svůj problém s koordinátorem pro domácí násilí, psychology, právníky a sociálními pracovníky.

Intervenční centrum Bílého kruhu bezpečí sídlí v Ostravě a jeho akční rádius zabírá oblast Ostravy, Opavy, Nového Jičína a samozřejmě přilehlého okolí. (BKB)

„Od roku 2007 do roku 2011 došlo ve spádových regionech ke 295 rozhodnutím Policie ČR o vykázaní, kterými bylo ochráněno před domácím násilím celkem 333 osob, z toho 25 dětí ve věku do 18 let, které se staly přímými oběťmi domácího násilí. Celkově žilo v rodinách, kde k těmto vykázaním došlo, 339 dětí, které byly páchaní domácího násilí přítomny.“ Nejvíce vykázaných osob za toto období vykazuje Ostrava (201), dále Nový Jičín (62) a nejméně Opava (32). (Konderlová, 2012: 1) Pokud vezmeme dostupné údaje například pro rok 2011 a srovnáme ho s celkovým počtem vykázaní v republice pro toto období, tj. 4807 osob (viz kap. Legislativní rámec v ČR, teoretická část), podíl vykázaných osob pro Ostravu je 4,2 %, pro Nový Jičín 1,3 % a pro Opavu 0,7%.

Počet uživatelů služby, kteří přicházejí pro služby intervenčního centra a nejsou pod ochranou institutu vykázaní, výrazně převyšuje počet těch, kteří sem přicházejí s předchozím rozhodnutím policie o vykázaní ohrožující osoby. Podrobněji tabulka:

Tab. č.12: Vykázaní

*	2007	2008	2009	2010	2011	celkem
počet uživatelů služby v ochranné lhůtě vykázaní	40	44	46	52	61	243
počet uživatelů služby bez ochrany vykázaní	167	112	117	108	123	627

(Konderlová, 2012, upraveno.)

Konzultace uživatelů služby bez ochrany vykazání jsou často jedorázové. Tito uživatelé využívají anonymitu této služby. U uživatelů u kterých došlo k ochranně institutem vykazání se jedná o opakování konzultací a dlouhodobou spolupráci. (tamtéž)

Následující tabulka ukazuje počet konzultací podle jejich typu:

Tab. č.13: Konzultace IC BKB

	2007	2008	2009	2010	2011	celkem
osobní	207	173	873	590	662	2505
telefonické	345	422	562	549	811	2689
písemné	27	23	29	37	57	173
celkem	579	618	1464	1176	1530	5367

(Konderlová, 2012)

Intervenční centrum BKB zaznamenává i statistiky pro počet klientů, kteří podali návrh k soudu na předběžná opatření dle §76b starého občanského zákoníku. Statistiky jsou do roku 2011, od 1.1.2014 je v platnosti nový občanský zákoník, předběžné opatření je uzákoněno nově v Zákonu o zvláštních řízeních soudních 292/2013 sb., viz kap. Legislativní rámec v ČR, teoretická část.

Tab. č.14: Předběžná opatření IC BKB

	2007	2008	2009	2010	2011	celkem
počet podaných návrhů	37	50*	59	59	65	270
počet návrhů schválených okresními soudy	30	53	47	44	54	228
počet návrhů zamítnutých okresními soudy	5	5	4	2	7	23
počet návrhů, o jejichž rozhodnutí nejsou informace	2	0	8	13	4	27

*V roce 2008 okresní soudy zaslaly Intervenčnímu centru na vědomí 8 usnesení o vydání předběžného opatření, které byly podány bez využití služby Intervenčního centra, proto se neshoduje celkový počet podaných návrhů s rozhodnutými návrhy.

(Konderlová, 2012)

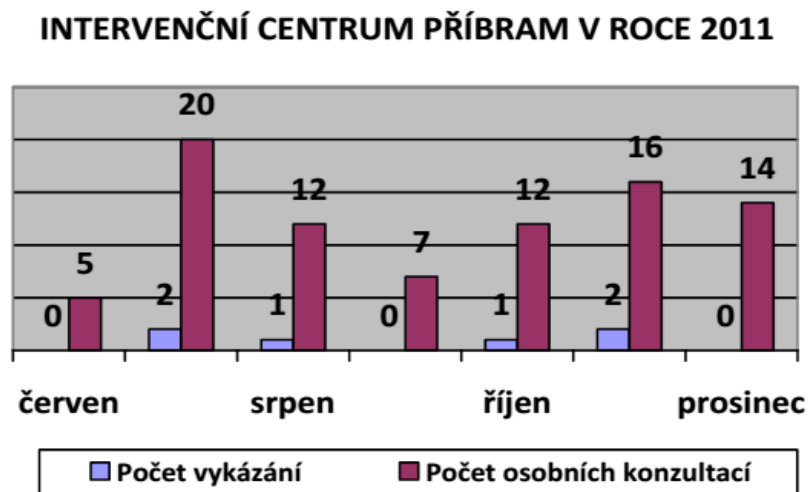
Z poznámky z roku 2008 je vidno, že intervenční centrum je významným činitelem pro posun případu domácího násilí k trestnímu řešení. Je vidět, že valná většina, 97% podaných návrhů je podáno s využitím služeb intervenčního centra. Toto číslo je jedním z důkazů, že existence intervenčních center je oprávněná.

ProFem provozuje další z 18 intervenčních center v ČR, intervenční centrum v Příbrami. Služba intervenčního centra je na rozdíl od intervenčního centra BKB určena nejen osobám ohrožených domácím násilím (bez rozdílu pohlaví), ale také ženám ohrožených jakoukoliv formou násilí. Služby intervenčního centra by se daly považovat za shodné se službami poradny. Zahrnují sociální a právní poradenství v oblasti domácího násilí, psychickou

podporu, podporu při uplatňování zákonných nároků a pomoc při začleňování osob do života bez násilí. (ProFem)

Intervenční centrum je otevřeno do června roku 2011.

Graf č.2: IC ProFem

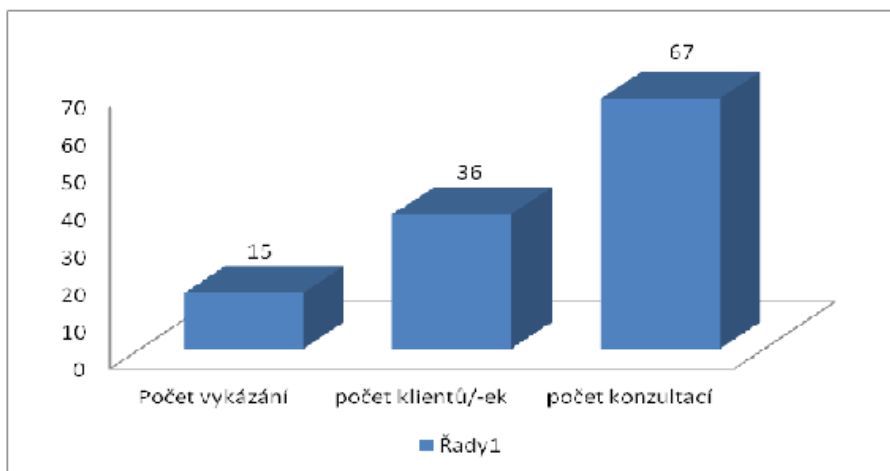

(Výroční zpráva ProFem 2011.)

Celkový počet vykázaní pro tento rok za fungování intervenčního centra byl **6**, celkový počet osobních konzultací byl **86**. V červnu a září proběhla dvě setkání interdisciplinárního týmu, zúčastnili se zástupci policie, soudů, sociálních odborů, neziskových organizací, azylových domů a dalších specialistů.

Počet klientů, konzultací a vykázaní v okrese pro rok 2012 ukazuje tento graf:

Graf č.3: IC ProFem

(Výroční zpráva ProFem 2012.)

9.3.2. Azylový dům

ROSA provozuje jako jediná z těchto organizací azylový dům s utajenou adresou. Stejně jako služby poradny je určena pouze ženám a jejich dětem a to konkrétně těm, co se ocitly v nepříznivé životní situaci. Slouží jako prostředek zajištění bezpečí před násilným partnerem. (ROSA) Podle zástupkyně ředitelky Zdeny Prokopové je utajená adresa těchto azylových domů velmi důležitá. Služby azylového domu slouží ženám, kterým jejich násilní partneři hrozí v některých případech i zabitím. (Rozhovor 2)

V rámci azylového domu získají nejen tuto ochranu, ale také odborné poradenství, které se jednak zaměřuje na pochopení násilí a jeho aspektů a průběhu a jednak seznámení se se zákonnými nároky na obranu před domácím násilím. Finálním cílem je dovést klientky k takové samostatnosti, aby se dokázaly vrátit do normálního života a dokázaly situaci čelit a vymanit se z ní. Stejně jako je to v případě BKB, i zde jsou klientky vedeny k samostatnosti v jednání, aby se vyhnuly závislosti na cizích službách. (ROSA)

Ženy, které jsou do azylového domu přijímány, jsou ženy, které jsou aktuálně ohroženy na zdraví, nebo na životě. Také musí samy o tuto možnost pomoci projevit zájem. Azylový dům neposkytuje krizová lůžka. Důvodem je možné ohrožení utajení a také narušení klidu potřebného pro dlouhodobější klientky. Před tím, než je ohrožená žena do azylového domu přijata, je nutné, aby prošla konzultací na poradně, kde bude její situace hodnocena odborníky, a pokud bude vyhodnocena jako ohrožující jí, případně také její děti, bude jí poskytnuta služba azylového domu. (ROSA, Rozhovor 2)

Azylový dům začínal v roce 1998 se čtyřmi pokoji, v roce 2004 byl pronajat celý dům. V současnosti je vybaven devíti pokoji v azylovém domě a třemi v azylových bytech. Celkový počet lůžek, která je možné poskytnout je 35, včetně těch dětských. Azylový dům není bezbariérový, což ROSA vidí sama jako nevýhodu. Maximální doba pobytu je jeden rok. (Výroční zpráva ROSA 2005, ROSA, rozhovor 2)

Služby azylového domu jsou placené. Za dospělou osobu na den se platí 120 Kč/den (v případě matky a dítěte 70 Kč + 40 Kč za každé dítě), v ceně je i voda a elektřina. (ROSA)

Do roku **2005** byly poskytnuty služby azylového domu celkem **96 ženám a 105 dětem**. Statistiky pro další roky ukazuje následující tabulka:

Tab. č.15: Azylový dům ROSA

rok	počet ubytovaných dospělých	počet ubytovaných dětí	% nárůst či pokles oproti minulému roku
2005	19	26	
2006	21	25	2,2
2007	29	27	17,9
2008	24	33	1,8
2009	18	22	-42,5
2010	19	25	9,1
2011	24	33	22,8
2012	18	24	-35,7
2013	16	19	-20,0

(Výroční zprávy ROSA, 2005 – 2012, procenta dopočítána.)

Pokles ubytovaných žen v rámci let je pouze zdánlivý. Ženy využívají ubytování nejčastěji na jeden rok, už z toho důvodu, že nemají možnost přejít do jiných azylových center. Takovýchto azylových domů (s komplexní péčí zaměřenou na domácí násilí a utajenou adresou) je v ČR příliš málo. (Prokopová, email)

9.4. Spolupráce mezi organizacemi

„ROSA byla jedna z organizací, která spolu s ProFemem dal dohromady Koordinační kruh prevence proti násilí na ženách v roce 1995. Na tom jsme pracovali velmi účinně, scházeli jsme se. (...) Později vystoupil Bílý kruh bezpečí, protože měl pocit, že jsem spíš ženské organizace (...). Později se ta činnost vytratila, protože ne všechny organizace tam spolupracovaly. Následovala Kampaň proti násilí na ženách, dva televizní spoty a v té době jsme říkali, že by bylo dobré se uskupit do Koordony, která zpočátku docela dost spolupracovala. My jsme z Koordony po dlouhém přemýšlení vystoupili (loňský rok), protože to spojení bylo nefunkční. Měli jsme pocit, že to neplní ten účel, aby se organizace vzájemně podporovali, Kordona skomírá. Scházeli jsme se a předávali jsme si vzájemně informace, ale v současnosti se podívám na jejich webové stránky a vím to taky. Nebyl tam žádný rozkol, že bychom se s někým pohádali.“ (Rozhovor 2)

ProFem je stále členem koalice Koordona, co se týče činnosti v rámci této koalice, poslední zmínka je z roku 2009, v tom smyslu, že se účastnili společných schůzek. BKB vystoupil již v roce 1997 z Koordinačního kruhu, jak již bylo řečeno výše a jeho činnost je už od počátku nijak neprovázaná s ostatními organizacemi.

Přesto však dochází k určité spolupráci na bázi „výměny“ klientů. „Spolupráce je vždy v zájmu klienta.“ (Rozhovor 4) „Občas se na nás obrátí klient, který prošel ostatními organizacemi a obrátí se na nás. Jestli je to i opačně, tak to my zase informace nemáme. (...) my nerozlišujeme, jestli se jedná o muže, ženu, seniora (...). Například ROSA má azylový dům, který my nemáme, takže ona poskytuje trošku jiný služby. Také nemáme možnost zastupovat (čímž se zabývá ProFem, pozn. aut.), my jsme jenom poradna, kde můžeme nabídnout, co může (klient) udělat.“ (Rozhovor 3)

9.5. Zařazení činnosti

Pokud zařadíme činnost organizací zde popsanou podle rozdělení, jak ho předkládá Skovajsa (viz činnost organizací a jejich funkce ve společnosti, teoretická část), zařazuje organizace do advokační roviny i servisní roviny. Organizace svoji komplexní pomoc poskytují na základě zákona o sociálních službách. V servisní rovině je v rámci pomoci obětem poskytované sociální poradenství, psychologická pomoc a v rámci ROSY ubytování v azylovém domě a s tím související služby. Advokační činnost souvisí s právním poradenstvím, které pomáhá obhajovat legislativní zájmy klientů, v případě organizace ProFem i s doprovody a obhajováním klientů při uplatňování jejich zákonných nároků. Zároveň je tato činnost zařazena do sekundární a terciární prevence domácího násilí.

10. Jak se organizace zapojují do tvorby zákonů týkajících se domácího násilí?

Neziskové organizace zabývající se domácím násilím se aktivně zapojovaly do tvorby zákonů, které měly zajistit uzákonění domácího násilí jako samostatného trestného činu a přispět k minimalizaci následků domácího násilí. Jak docházelo k doplňování legislativy, je vypsáno v teoretické části.

Boj proti domácímu násilí je organizacemi prováděn nejen cestou pomoci obětem domácího násilí pomocí služeb poraden, intervenčních center, či azylového domu a krizových linek, jak je popsáno výše, a cestou druhou, cestou boje proti domácímu násilí pomocí legislativních změn. Tato činnost neziskových organizací je zařazena do advokační roviny a to obhajováním zájmů široké veřejnosti. Zároveň patří do primární prevence domácího násilí, má za cíl předcházet výskytu.

V následující kapitole bych ráda přiřadila aktivity vybraných neziskových organizací k těm legislativním změnám, na kterých se podílely, a stručně popsala jejich konkrétní zapojení. Pro podrobnou analýzu cesty legislativních změn bohužel není v této práci prostor, ale je nutné, pokud mapujeme činnost vybraných organizací, popsat alespoň nejdůležitější aspekty. Přesto, že časový podíl celkové aktivity organizací je oproti těm popsaným v předchozí kapitole menší, změna legislativy má na boj proti domácímu násilí důležitý dopad.

„(...) zákon o domácím násilí vytvořil základní právní rámec pro řešení domácího násilí, a to zamezením nebezpečným útokům proti životu a zdraví prostřednictvím policejního vykazání (...). Dále upravil podmínky poskytování bezprostřední psychologické a sociálně-právní pomoci osobám ohroženým domácím násilím v intervenčních centrech a interdisciplinární spolupráci mezi státními, komunálními a nestátními organizacemi, které se podílejí na prevenci domácího násilí a pomoci ohroženým osobám a jejich nezletilým dětem.“ (Národní..., 2011)

Následující kapitolu jsem rozdělila podle legislativních fází, které končily vydáním zákona týkajícího se domácího násilí. První fáze nejdelším časovým úsekem, zahrnuje první snahy o ukotvení domácího násilí jako trestného činu a končí přidáním §215a do trestního zákoníku.

Popisované skutečnosti jsou pouze ty, na kterých se přímo podílely vybrané neziskové organizace. Nenajdeme zde úpravu §215a na §199 při novelizaci trestního

zákoníku z roku 2009 a vyjmutí §76b ze starého občanského zákoníku a jeho nezařazení do nového občanského zákoníku vzhledem ke vzniku samostatného nového zákona o zvláštních řízeních soudních.

10.1. Roky 1995 – 2004

Základy snah o legislativní změny začaly v roce 1995, kdy vzniká Koordinační kruh prevence násilí na ženách (KKPNŽ), volné sdružení pěti organizací, ke kterému do roku 1997 patří i Bílý kruh bezpečí. Do roku 1998 jejich činnost zahrnuje pořádání konferencí, seminářů a vydávání publikací. V roce 1995 zaslala skupina zakládající projekt AvoCats for Women dopis ministru spravedlnosti s požadavkem na rozšíření §215 trestního zákona, ale bez většího ohlasu. V květnu 1998 Profem a ROSA podávají společně petici proti násilí na ženách. Jako odpověď uspořádal senát ČR veřejné slyšení k tomuto tématu s těžištěm na domácím násilí. (Výroční Profem 2001, Profem Lobbying)

Roku 1999 KKPNŽ vyzývá parlament k plnění Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen a Profem spolu s ROSOU podávají Radě vlády pro lidská práva návrh na doplnění §215 Trestního zákona. Tento návrh byl však zamítnut. Roku 2000 tyto organizace zasílají Parlamentu ČR a médiím otevřené Prohlášení k domácímu násilí. (Výroční Profem 2001, Profem Lobbying)

„V tomto roce podává legislativní náměty i Bílý kruh Bezpečí. Chce v následujícím období iniciovat a požadovat: 1) systémové řešení problému domácího násilí v praxi, 2) promítnutí a zakotvení problematiky domácího násilí v trestněprávní legislativě – např. zavedení pojmu domácího násilí do trestního zákona, rozšíření skutkové podstaty § 215TrZ., 3) vybavení poškozeného širším okruhem práv v trestním řízení, 4) zlepšení přístupu odborných pracovníků k obětem trestných činů s cílem zabránit jejich sekundární viktimizaci, 5) novelizaci zákona č. 209/1997 o peněžité pomoci obětem trestných činů“ (Šimková, 2006)

„Před tím, zde byla možnost postihovat násilné osoby, i když soudy toho tolik nevyužívali, ale nebyla zde ochrana pro oběti.“ (Rozhovor 3)

V roce 2001 byl proveden organizací BKB ve spolupráci s firmou Philip Morris ČR a.s. výzkum Povědomí české veřejnosti o domácím násilí. Podle ředitelky Mgr. Petry Vítoušové byl tento výzkum strategický v tom, že se stal oporou při jednáních se

zákonodárci díky tomu, že bylo konečně možné problém domácího násilí pro českou republiku kvantifikovat. (Šimková, 2006: 47)

V únoru roku 2002 se v parlamentu projednával poslanecký návrh poslanců KDU-ČSL¹¹ na novelu §215 Tr. z. obdobnou již předchozí podané. V rámci projektu AvoCats for Women se snaží o zakotvení pojmu domácí násilí do trestního práva, konkrétně o nový odstavec §89, ale oba návrhy neprojdou s odůvodněním probíhající změny trestního zákona. (ProFem Lobbying)

Při Ministerstvu vnitra vznikají z iniciativy ProFemu „kulaté stoly o domácím násilí“ do kterých se zapojují členové meziresortní komise proti domácímu násilí včetně BKB. Z iniciativy BKB vzniká na půdě poslanecké sněmovny při Parlamentu ČR Aliance proti domácímu násilí. (Výroční Profem 2003, Výroční BKB 2003, BKB)

V roce 2003 podala senátorka Jitka Seitlová spolu s dalšími senátory na změnu zákona č. 140/1961 Sb. Zákonný návrh byl opřen o předchozí návrhy o změně §215 a o výzkum BKB a Philip Morris. Návrh obsahoval pět základních bodů. Za prvé požadoval definici domácího násilí, jako základ uznání jeho existence a oficiální přihlášení republiky k řešení tohoto problému. Další dva body ustanovovaly při prokázání domácího násilí povinnost činu zabránit a oznámit ho. Dalším bodem se dle norského vzoru upravovaly podmínky trestného činu tak, že rozšiřuje přitěžující podmínky, pokud vznikl v prostředí domácího násilí. Poslední bylo rozšíření zákona o týrání osoby blízké. (ProFem Lobbying, Legislativní..., 2003)

Jako odůvodnění předložení tohoto návrhu, které má oddělit domácí násilí od jiných násilných trestných činů, předložila senátorka Seitlová upozornění, že domácí násilí se odehrává v jiných podmínkách. Domácí násilí je pácháno na osobě blízké, která má ztíženou situaci v obraně před tímto činem vzhledem ke spojení materiální a citovou vazbou k násilníkovi. Domácí násilí je problém, který se projevuje opakovaně a při nedostatku zákonů je problém obětí bagatelizován také proto, že se jedná o problém uvnitř rodinné, soukromé sféry. Zákon byl senátem schválen 50 z 51 přítomných. (Legislativní, 2003)

Zákon byl přijat ve třetím čtení v Petičním a Ústavně-právním výboru ve znění § 215a trestního zákona. Týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě (nebo osoby blízké). Zákon vstoupil v platnost 1. 6. 2004. (ProFem Lobbying)

---

¹¹ Jednalo se o poslance Holáň, Janeček a Krása (Šimková, 2006: 47)

10.2. Zákon na ochranu před domácím násilím č. 135/2006 Sb.

Důvodová zpráva předložená s návrhem zákona označuje stávající právní úpravu za nedostatečnou z hlediska prostředků ochrany před domácím násilím. Stávající právní úprava týkající se policie, upravující jejich oprávnění, které mohou použít k ochraně občanů, selhávají. Jako důvod je ve zprávě uvedeno: selhání lidského faktoru, díky kterému je domácí násilí pořád považováno za věc soukromou, chybějící systém celoplošného proškolení, neexistence závazných metodických pokynů, které by jednak dávaly návod k postupu a zároveň by zavazovaly k zásahu. Zákon by měl zabránit nedostatku zájmu ze strany policie a rozhodnutí napadené osoby incident při opakování nehlásit. Nový zákon také bude řešit dosud špatné možnosti oběti při zahájení trestního řízení. (Návrh..., 2004)

Návrh tohoto zákona vypracovala expertní skupina při Alianci proti domácímu násilí. Byla vytvořena expertní skupina čítající deset odborníků na legislativu a exekutivu a osm měsíců pracovala na návrhu tohoto zákona. Poprvé byl návrh prezentován v říjnu roku 2004 na kongresu Aliance a v listopadu byl formou poslancecké iniciativy podepsané 55 poslanci v čele s Janem Kasalem předložen poslancecké sněmovně. (Tiskové..., 2006)

„...úkol a cílem (zákona) je uvést do praxe ucelený a diferencovaný systém opatření, který by postihl různé podoby a stupně domácího násilí (...). Předkládaná zákonná úprava nejde cestou jednoho nového komplexního zákona, ale představuje dílčí novelizace stávajících zákonných předpisů, a co nejvíce navazuje na jejich dosavadní ustanovení a instituty. (Návrh..., 2004)

„Po původním schválení Poslaneckou sněmovnou nebyl zákon přijat na půdě Senátu. Vrátil se tedy zpět do Poslanecké sněmovny, která dne 14. března 2006 přehlasovala horní komoru Parlamentu České republiky 139 hlasy. Dne 31. března 2006 podepsal tento právní předpis také prezident republiky. Zákon uveřejněný pod číslem 135/2006 Sb. tak mohl nabýt účinnosti dnem 1. ledna 2007.“ (Kotala, 2009)

Co se týče podílu organizace ROSA na tomto zákoně, odpovídá pí Prokopová takto: „Věděli jsme, že toto je iniciativa hlavně Bílého kruhu bezpečí, nedávali jsme nikde oficiální žádost nebo petici, ale pakliže jsme měli možnost při nějakých konferencích o tom hovořit, pak jsme toho využili. Naše role pro přijetí tohoto zákona byla hlavně v podpoře, že je to důležité.“ (Rozhovor 2)

„Tento zákon byl v iniciativě Bílého kruhu bezpečí. Do jeho tvorby jsme se jako organizace nezapojovali.“ (Rozhovor 4)

10.3. Nebezpečné pronásledování §354 trestního zákona č. 40/2009 Sb.

Trestní právo poskytovalo již ochranu před domácím násilím, ale chyběla mu ochrana před nebezpečným pronásledováním neboli stalkingem. Pokud pronásledovatel nenaplnil skutkovou podstatu jiného trestného činu, nemohl být ze zákona postižitelný.

„Návrh je chápán jako doplnění skutkových podstat trestných činů týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 173 návrhu TrZ), a také nebezpečného vyhrožování (§ 351 návrhu TrZ). Od nebezpečného vyhrožování se liší zejména intenzitou výhrůžek a dlouhodobostí (u vyhrožování se jedná o jediný útok).“ (Korbel, Šámal in Kuruczová, 2012: 35)

„V rámci výboru (pro prevenci domácího násilí a násilí na ženách) jsou utvářeny menší (názorové) skupiny. Já jsem byla ve skupině pro stalking, kde jsme dělali ještě s dalšími odborníky, mezi kterými byla i zástupkyně organizace ProFem, návrhy které se pak se to začlenily do toho nového zákona.“ (Rozhovor 2)

„Začali jsme iniciovat, aby se stalking dostal do trestního zákona, protože tento problém začal narůstat i dost s vážnými následky. (...) Stejně jako se zákonem o domácím násilí a o intervenčních centrech jsme se inspirovali v Rakousku. (...) Psaly se dopisy ministrovi spravedlnosti, oslovovali se poslanci, různými statistikami a kazuistikami se dokazovalo, že by takový zákon byl potřeba. Trvalo to dost dlouho, než se tento zákon podařilo prosadit. Nakonec muselo dojít až k úmrtí, aby na to zákonodárci slyšeli.“ BKB nevnímá nebezpečné pronásledování na rozdíl od organizací ProFem a ROSA jako součást problematiky domácího násilí. Tato iniciativa byla součástí cíleného odklonu pozornosti od domácího násilí k ostatním trestným činům, viz níže. (Rozhovor 3)

10.4. Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů

Ministerstvo spravedlnosti uvažovalo o samostatné právní úpravě práv obětí trestných činů už od roku 2008. V roce 2010 ustanovilo pracovní skupinu, která měla za úkol tento zákon připravit. Tato skupina čítala kolem dvaceti členů a kromě odborníků na právo byly přizvány i neziskové organizace Bílý kruh bezpečí, LaStrada, In iustitia a Liga lidských práv. Návrh zákona byl předložen koncem února 2012, k prvnímu čtení došlo v březnu. Poslanecká sněmovna schválila po úpravě ústavně-právním výborem, byl zákon schválen

senátem i poslaneckou sněmovnou. 11. února 2013 byl po podpisu prezidenta vyhlášen s účinností od 1. srpna 2013. (Grivna, Valvákova, 2013)

Podmětem pro změnu stávající legislativy byly především mezinárodní dokumenty, které se vztahují i na Českou republiku. Byly to především Deklarace základních principů spravedlnosti pro oběti trestných činů a zneužití moci přijatá valným shromážděním v roce 1985, Evropská úmluva o odškodňování obětí násilných trestných činů z roku 1983 a Rámcové rozhodnutí o postavení obětí v trestním řízení přijaté Evropskou unií. Ke změnám právní úpravy dochází buď komplexně, přijetím celého nového zákona, nebo novelizováním existujících právních předpisů. Pro Českou republiku bylo rozhodnuto postupovat vznikem nového samostatného zákona vzhledem k budoucí přehlednosti při uplatňování v praxi. (Tamtéž)

„...Bílý kruh bezpečí od svého založení důrazně poukazoval na skutečnost, že v České republice jsou nesmírné disproporce mezi právy obviněného ze zločinu a právy poškozeného- oběti zločinu.“ (Mach, 2013)

Do pracovní skupiny Ministerstva spravedlnosti byla aktivně zapojena organizace ProFem. Během roku 2012 probíhalo studium tohoto zákona a jeho připomínkování. „V říjnu a listopadu 2012 proběhli schůzky s poslanci/- kyněmi a s právníky/-ičkami Ministerstva spravedlnosti, kde probíhal lobbying pro prosazení větších práv obětí domácího násilí na bezplatnou právní pomoc a na posílení jejich postavení v trestním řízení.“ (Výroční ProFem 2012)

„K naší spokojenosti to ale nedopadlo. Zasazovali jsme se o to, aby nárok na peněžitou pomoc měli kromě dětských obětí násilí a obětí sexuálního násilí také oběti domácího násilí, ale ty úplně (z nároku na pomoc) vypadly. Tak jsme alespoň chtěli, aby dosáhly na psychoterapii, protože následky týrání u dospělých jsou nemenší. Ve chvíli, kdy žena dvacet, třicet let žije s tyranem, tak následky jsou nedozírné.“ (Rozhovor 4)

„Náš návrh ale neprošel, hlavně díky argumentu Bílého kruhu bezpečí, že tato pomoc je dostatečně zajištěna systémem intervenčních center. S tím ale nemůžeme souhlasit, protože intervenční centra poskytují záchytnou „první“ pomoc a nevěnují se obětem dlouhodobě, pokud na to sami neseženou prostředky.“ (Tamtéž)

ProFem dodává další argument: „Intervenčních center podle nás je nedostatek. My konkrétně právě chceme zřídit pobočky pro Beroun a Benešov.“ Praxe ukazuje, že tato oblast je nedostatečně pokrytá. Ohrožené osoby z Berouna a Benešova má policie posílat do Kladna, což je pro klienty natolik vzdálené, že ztrácí motivaci. (Tamtéž)

10.5. Náhled na současné právo

„V současnosti nějaké podmínky jsou, oslovují nás z ministerstva, píšeme závěrečné zprávy o situaci o domácím násilí v ČR. Tato zpráva slouží zároveň pro informaci Evropské unii o situaci ohledně této problematiky.“ (Rozhovor 2)

Iniciativa organizace ROSA je hlavně v pořádání konferencí. V roce 2010 uspořádala ve spolupráci s místopředsedkyní senátu Alenou Gajdůškovou slyšení interdisciplinárního týmu v Senátu, následovaly další podobné konference, jejichž cílem byla apelace na poslance, senátory, aby legislativa byla zpřísněná. Například u institutu vykazání usilují o přísnější zacházení s násilnou osobou založenou na zkušenostech, kdy nevezetí takovéto osoby do vazby zapříčinilo další ohrožování oběti. (Rozhovor 2)

Dalším požadavkem organizace ROSA, který je z jejich iniciativy i součástí Národního akčního plánu proti domácímu násilí, je vznik azylových domů s utajenou adresou v dostatečném počtu tak, aby ČR splňovala evropské standardy. (Rozhovor 2)

„Jak bylo řečeno, hodně věcí se už podařilo. Co tam pořád chybí je ten pohled na děti svědky násilí. V současné praxi platí, že pokud se součástí domácnosti, kde se objevilo domácí násilí, i dítě, je bráno také jako ohrožená osoba a institut vykazání chrání i je, ale stále se objevují případy, že děti jako ohrožené osoby nebyly označeny a násilný rodič neztratil právo děti vídat, nebo je přímo i matce nevydal. A i v případech, kdy institut vykazání zafunguje, a matka s dítětem jsou v azylovém domě, jsou případy, kdy soud nutí matku dítě násilnému otci vydávat, protože otec má právo na dítě.“ (Rozhovor 2)

Celkově je ale současná legislativa vnímána pozitivně. „Už se pro oběti hodně udělalo. (...) Je to určitě dobře. Oproti devadesátým letům došlo k velkému posunu.“ (Rozhovor 2)

S tímto souhlasí i zástupkyně organizace ProFem. Tato organizace vypsala nový, zatím ještě neschválený projekt, který bude sledovat praktickou aplikaci nové právní úpravy, konkrétně co se týče změn společných s novým občanským zákoníkem a zákona o zvláštních řízeních soudních. Tento výzkum bude moct odhalit nedostatky této úpravy, se kterou je organizace prozatím spokojená, výskyt problémů se však předpokládá. (Rozhovor 4)

ProFem se aktivně zasazovala v zákonu o obětech, v současnosti neprobíhá žádná iniciativa týkající se legislativy. Ta závisí na schválení projektu popsáno výše a na základě jeho výsledků se bude rozhodovat o další činnosti. (Tamtéž)

BKB se také v současnosti nezasazuje pro žádné změny, ale z jiného důvodu než ProFem: „Co se týče domácího násilí, tak tam jsme se snažili tuhleto iniciativu trošičku utlumit, protože my jsme pro všechny nejen pro oběti domácího násilí. Domácí násilí jako takové se zdá být ošetřené. V souvislosti s trestním zákoníkem a prolínáním s ostatními zákony. To, co je, je alespoň z našeho pohledu dostatečné, pokud se to vykonává podle toho, jak by se mělo, takže ta ochrana by už tu byla.“ (Rozhovor 3)

11. Jaké formy komunikace s veřejností používají?

Tato činnost neziskových organizací je stejně jako podílení se na legislativě zařazena do advokační roviny a to obhajováním zájmů široké veřejnosti a zároveň patří do primární prevence domácího násilí, má za cíl předcházet výskytu. Jak jsem již uvedla v metodologii, tato činnost nemá za cíl jen předání informací. Tyto informace jsou předávány s cílem ovlivnit mínění veřejnosti.

Pro všechny tři organizace platí, že veřejný obraz organizace je již ustálen. Organizace vybrané pro tuto práci se již nezaměřují hlavně na budování veřejného obrazu své organizace. Cíl aby „se lidé dozvěděli o poslání organizace, o tom, jaké má cíle a prostřednictvím jakých činností chce cílů dosáhnout a tak naplnit své poslání“, (Varvažovská, 2006, viz teoretická část) je již naplněn. Pro zjištění jak jsou tyto organizace známy v kontextu široké veřejnosti, nemáme žádná data, je to práce na samostatný výzkum. Dlouhodobého fungování organizací, ale hlavně samotný fakt, že žádná z organizací se v posledních letech nezaměřuje na aktivity zaměřené čistě na propagaci organizace, lze vyvodit, že organizace samotné dávají přednost jinému zaměření svých aktivit cílených na veřejnost, než je propagace vlastní organizace. (BKB, ProFem, ROSA)

Mírnou výjimkou byl Bílý kruh bezpečí, který v loňském roce pořádal tzv. „Spanilé jízdy“ kdy ve všech krajích České republiky, i tam, kde nemá své pobočky, svolával odbornou veřejnost a představoval zde, spolu s projektem „KRUH bezpečí zvlášť zranitelným obětem trestných činů“ i vlastní činnost organizace. Myslím, že i díky tomuto projektu stoupla návštěvnost poraden. (Rozhovor 3) Ale i tyto „spanilé jízdy“ byly součástí jiného projektu.

K rozdávání propagačních materiálů o organizaci a její činnosti dochází při všech akcích, které organizace pořádají, je udržet informovanost veřejnosti o organizaci na dostatečné úrovni, případně jí zvýšit je však jen vedlejší cíl pořádané akce. (Rozhovory 2, 3,4)

Pro komunikaci s veřejností a předávání hodnot využívají dále:

11.1. Kampaně

Jedná se o komunikační kampaně, zahrnující předávání vztahů, názoru týkajících se domácího násilí.

Největším organizátorem kampaní je Bílý kruh bezpečí. V roce 2001 organizoval celorepublikovou kampaň na existenci domácího násilí. V roce 2003 poskytl prostor svých webových stránek vládní kampani O nepřijatelnosti domácího násilí a dalších forem násilí páchaného na ženách. V roce 2006 byl účastníkem projektu DAPHNE II „Pomoc obětem sexuálního násilí“, jejíž součástí byla kromě jiného veřejná kampaň. V roce 2007 organizoval kampaň na přijetí zákona č. 135/2006 Sb. a na institut vykázání. Koncem roku 2009 kampaň zaměřenou na oběti latentní kriminality nazvanou „Řešte své problémy včas a cestou práva“ jejíž součástí bylo zaměření na zvláště zranitelné oběti domácího a sexuálního násilí. Intervenční centrum BKB v Ostravě se v roce 2010 připojilo k mediální kampani městského ředitelství policie ČR v Ostravě „Místo činu? Domov!“ zaměřenou na domácí násilí v ostravském kraji, jakožto kraji s nejvyšším počtem vykázaných v ČR. Tato kampaň se znovu opakovala v roce 2011. V roce 2012 získal prostor pro inzerci dárcovské SMS kampaně od společnosti Vodafone. (BKB, Pavlík, 2004)

ROSA se stala pořadatelem dvou kampaní. První z nich probíhala v letech 2003 – 2005 s názvem „Kampaň proti domácímu násilí na ženách“. Tuto kampaň vyhlásilo deset organizací zabývajících se domácím násilím na ženách: ROSA Acorus, Český svaz žen, Magdalenium, Most k životu, NESEHNUTÍ Brno, Poradna pro ženy v tísní, ProFem, Slezská diakonie - poradna ELPIS a Ženy bez násilí, přičemž ROSA byla jejím koordinátorem. Tato kampaň byla financována z Open Society Fund Praha. Její součástí byly v roce 2003 čtyři televizní spoty, byly vyvěšeny plakáty, rozdávány letáky. V roce 2004 vznikly dva dokumenty to všechno z lásky a Jen se dívej. V roce 2005 navázala informační kampaň školení v deseti městech ČR. (ROSA)

Kampaň „Přijďte včas“ pořádala ROSA už samostatně. Tato kampaň byla ryze informační a měla za cíl rozšířit vědomosti o domácím násilí mezi veřejností. Podporovatelem byla Česká televize, která opakovaně odvysílala tři televizní spoty vzniklé pro účely této kampaně. (ROSA)

„Naše kampaně jsou menší, protože je to samozřejmě dané financemi. (...) ale pořád nastávají situace, kdy někdo ženu mlátí, ona křičí o pomoc a lidi nepomůžou, protože se buď stydí, nevědí, o co jde a nechtějí se do toho míchat, nebo mají strach, že by se dotyčný jim mohl pak mstít, protože dost často jde o sousedy. Na naší lince, nebo i internetové poradně se pořád objevují dotazy, co mají dělat. Také se stává, že sem do Prahy volají lidé, kteří jsou z Moravy a vůbec nevědí, že tam existují intervenční centra,

často pak dáváme kontakty na celou republiku. Lidé stále nevědí dost (...) a proto je ta kampaň důležitá.“ (Rozhovor 2)

Organizace ProFem se zaměřuje spíše na jednorázové akce. Jediná akce, která byla označena jako kampaň, jsou benefiční akce Hudbou proti domácímu násilí. Přesto, že je ProFemem označována jako kampaň, jedná se o benefiční koncerty, jejichž cílem je získat peníze pro Fond pro právní pomoc obětem domácího násilí. Jak říká Adriena Gabrielová, kromě účasti v Kampani proti domácímu násilí na ženách se organizace zaměřuje hlavně na menší akce. (ProFem, Rozhovor 4)

11.2. Spolupráce s médii

„My jsme poměrně známá organizace, takže nemáme potíže s nezájmem médií. Kontaktují nás všechny druhy médií a my se tomu samozřejmě nebráníme. Když dochází k pořádání nějakých akcí, jako je například naposledy výstava tichých svědkyň v rámci jízdy historickou tramvají, (...) sami nás kontaktují, jakmile je nějaký příběh, či případ, či pokud je nějaké statistické šetření vydáváme tiskové zprávy. (Rozhovor 2)

„Když je jakákoliv akce, tak se dává tisková zpráva do ČTK. Novináři, či televize se na nás obrací různě, nebo i po telefonu. Je docela hezké, když Nova točila epizodu seriálu ulice, tak k nám přišli na konzultace o stalkingu a domácím násilí, aby to bylo hodnověrné a odpovídalo realitě. Činnost je čím dál tím hektičtější, takže když je kapacita, tak se médiím vyhová.“ (Rozhovor 3)

„Děláme spíše jednorázové akce. S médií máme stálé kontakty, jakmile děláme akci, tak máme svůj mailing list (kontakty v médiích) kam informace posíláme, a spřátelené novináře, co o tom rádi píšou, vystoupení v televizi...“ (Rozhovor 4)

Obecně platí, že organizace, přesto že médiím vycházejí vstříc zasíláním tiskových zpráv a pozvánek, nemají problém s nezájmem médií o toto téma a o zveřejňování informací. BKB naopak má mnohdy potíže vyhovět všem požadavkům na rozhovory vzhledem k poměru personálu a času. (Rozhovory 2,3,4)

„O kontakty s novináři se stará hlavně paní ředitelka (Petra Vitoušová), ale ta i přednáší a dělá jiné věci, takže je to velmi zaměstnaný člověk.“ (Rozhovor 3)

Všechny tři organizace se shodují na tom, že s nezájmem ze strany médií nemají problém. Obvykle je největší zájem pokud se ve společnosti objeví nějaký silný příběh, tak všechna média chtějí mít k němu odborné vyjádření. (Rozhovory 2,3,4)

11.3. Akce pro veřejnost

Jejich nejvýznamnější počín je zapojení se do mezinárodního projektu Silent Witness, Tiché svědkyně, kterým zapojili Českou republiku jako 21. účastníci se zemi. V rámci této akce jsou vystaveny červené siluety, které představují skutečné ženy, které v ČR zemřely v důsledku domácího násilí. Tato akce se pořádá každý rok v listopadu, ten loňský se konal v historické tramvaji projíždějící Prahou. 14.2. 2013 se účastnila před národním muzeem akce One Billion Rising (ke které se připojuje i ProFem, pozn. aut.), která je součástí celosvětového hnutí, kde došlo k symbolickému „povstání“ proti násilí na ženách a dívkách. (ROSA, Rozhovor 2)

Organizace ProFem pořádá akce, které jsou otevřené i veřejnosti při příležitosti Mezinárodního dne proti násilí na ženách. Dále pořádá diskuze, konference a workshopy. Aktivity organizace jsou ale hlavně zaměřené na odbornou veřejnost. (ProFem)

Co se týče organizace BKB, její hlavní aktivita pro letošní rok leží v již započaté putovní výstavě „Zločin a jeho oběti“ která byla zahájena v Praze 8.10. 2013, od 16.4. do 16.5. 2014 byla výstava v Brně a následně se bude přesouvat do Pardubic, odkud poputuje do dalších měst. Tyto výstavy budou doplněny doprovodným programem, jako jsou například diskuze, besedy, přednášky. Diskuze pro „zájemce o problematiku“ pořádal v minulém roce BKB i mimo tuto akci. V listopadu 2013 byla v Brně pořádána výstava "Domácí násilí obrazem a veřejně", v květnu 2013 byl pořádán benefiční koncert na podporu BKB. Předchozí roky byly na akce pro veřejnost chudé, týkalo se hlavně odborné veřejnosti. (BKB)

Na odbornou veřejnost se zaměřují všechny tři organizace. Všechny organizace pořádají tiskové konference u příležitosti zahájení projektů, akcí pro veřejnost, vzdělávacích akcí. ProFem, ROSA i BKB se účastní i jsou organizátory konferencí na půdě parlamentu, či senátu, například BKB se v roce 2008 podílel na evropské konferenci na pomoc zranitelným obětem trestných činů v rámci našeho předsednictví v EU. Také jsou pořádány semináře a diskuze pro odborníky, kteří by se mohli setkat s problematikou domácí násilí, jako jsou psychologové, pracovníci v sociálních službách, právníci apod. Co se týče aktivity v této oblasti, nejméně je aktivní organizace ROSA, ProFem a BKB jsou na tom s počtem akcí pro odbornou veřejnost podobně, BKB však často spojuje domácí násilí s ostatními trestnými činy. (BKB, ProFem, ROSA)

11.4. Vzdělávací akce

Vzdělávací akce provozují všechny tři organizace. Cílové skupiny těchto vzdělávacích akcí se u každé organizace částečně překrývají, přesto se však dá určit rozdíl v zaměření vzdělávací činnosti organizací.

ProFem pořádá průměrně jednou ročně vzdělávací akci, která se skládá se série seminářů, školení či přednášek. Jejich hlavní cílovou skupinou jsou sociální pracovníci a policisté, často spolu s pracovníky místních neziskových organizací. Školení provádí místně a zaměřují se na pracovníky, kteří by mohli přijít do styku s oběťmi domácího násilí. V rámci projektu AdvoCats for Women se průběžně proškolují právničky ve stejné oblasti. Od října 2012 do června 2013 probíhaly v rámci projektu „Mluvme spolu o domácím násilí“ v sedmi městech preventivní workshopy se studenty/kami středních škol. Od března 2012 do prosince 2013 probíhalo školení sociálních pracovníků a právníček z Gruzie v rámci projektu Gruzie - ochrana práv obětí domácího násilí. (ProFem)

ROSA se stejně jako ProFem zaměřuje na cílovou skupinu pomáhajících profesí, tj. sociální pracovníky a pracovníky v sociálních službách. V současné době se v rámci projektu „Umění říct ne“ soustřeďuje na školení v rámci násilí na seniorech a to jak sociálních pracovníků, tak seniorů samotných, přičemž tyto semináře pro seniory nejsou dělané jako veřejné akce. Školitelé ROSY dojíždí do zařízení pro seniory. V rámci projektu „Stop násilí na školách“ se soustřeďuje také dvojím směrem: jednak pracují s pedagogy a výchovnými poradci a jednak se studenty samotnými. V roce 2006 a 2007 v rámci nového zákona probíhalo několik školení policistů. ROSA školí již do roku 1996, začínala školením na psychiatrii Karlov. (ROSA, Prokopová email)

BKB je školicím akreditovaným střediskem MPSV ČR se zaměřením na „zlepšování výkonu spravedlnosti v praxi“ Což je rozdíl oproti ostatním organizacím, kteří jako školitelé působí v rámci prevence domácího násilí. Rozdíl v praxi, co se týče cílových skupin, je, že se více zaměřují na policisty, soudce, státní zástupce, soudní znalce a advokáty. BKB se mnohem více zaměřuje školení v rámci uplatňování legislativy. Pracovníci v sociálních službách a studenti VŠ jsou méně oslovovanou cílovou skupinou. (BKB)

ProFem a ROSA se zaměřují v rámci školení na prevenci domácího násilí BKB naopak na následné řešení situace. Rozdíl mezi organizací Profem a ROSA je v tom, že

ProFem se více než ROSA zaměřuje na pomáhající profese, zato ROSA i když tuto skupinu nevynechává, se v rámci svých dvou projektů zaměřuje na potenciální ohrožené osoby, konkrétně na seniory a studenty.

11.5. Vydávání publikací

Každá z organizací vydává, jak již bylo naznačeno na začátku této kapitoly, informační propagační materiály, hlavně formou letáků a brožur, které ve stručnosti informují o činnosti organizace. Hlavní váha obsahu je informační, pro oběti domácího násilí, v případě BKB trestných činů.

Nejaktivnější je v tomto směru BKB. Informační brožury vydává pro mnohá témata, jako jak zastavit nebezpečné pronásledování, k náhradě škody u trestných činů, k sexuálnímu zneužívání, pomoc obětem kriminality atd. a dvě samostatné brožury týkající se domácího násilí. Také pravidelně vydává sborník Zpravodaj Bílého kruhu bezpečí. Zpravodaj vychází čtvrtletně a jejich témata je prevence kriminality, informace o legislativních změnách v oblasti trestných činů, programech zaměřených na zlepšení situace oběti aj. Domácímu násilí je v nich věnován až na výjimky vždy nějaký prostor. K patnáctiletému výročí vydal také knihu Bílý kruh bezpečí 1991- 2006 obsahující příběhy dobrovolníků, obětí, podporovatelů. Tato kniha je dvoujazyčná- česko-anglická. Veškeré materiály, kromě výroční knihy jsou dělané v modrobílé barvě s jasně viditelným znakem BKB.

Dále BKB vydal již zmíněné průzkumy agentury STEM o domácím násilí, které jsou dostupné online a knižně jsou vydané metodické rámce: Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese, Metodický rámec interdisciplinární spolupráce na místní úrovni při řešení případů, Metodický rámec práce intervenčních center a podpora jejich vzniku a Interdisciplinární přístup k řešení případů domácího násilí na komunitní úrovni

Druhým nejaktivnějším je ROSA, která vydala postupně během let 2011, 2012 a 2013 tři informační brožury. První z nich se jmenuje „To si líbit nenechám“ a je zaměřená na náctileté, druhá „Moje právo“ je zaměřená na ženy oběti domácího násilí, třetí se jmenuje „Ochraňte seniory před násilím“ a jak už název napovídá, týká se seniorů a domácího násilí. ROSA také vydala obsažný manuál „Od dobrého úmyslu k dobré

spolupráci“ pro efektivní interdisciplinární spolupráci v případech domácího násilí vydanou při vzniku intervenčních center. (ROSA, vlastní výzkum)

Zajímavým počinem je kniha z roku 2012 „Už umím říct ne!“ která „je kombinací čítanky / omalovánky pro nejmladší školní žáky, aby si uměly si stanovit hranice toho, co je přípustné a co ne, kde jsou jejich vlastní hranice, co budou a nebudou tolerovat.“ (ROSA) O něco starší je publikace „Kouzelná knížka“ z roku 2009, která je určena hlavně pro pomáhající profese a rodiče a má za úkol děti informovat nenásilnou formou a obsahuje i aktivity, které mají pomoci dětem sdělit, co cítí. (Tamtéž)

Z dalších starších publikací ROSA vydala „Přežila jsem... výpovědi týraných žen“, „Ellene Pence: V našem vlastním zájmu“, manuál pro azylové domy „Cesta z násilí“, dále pro ženy „To si dovolit nesmíš“, pro rodiče „Tátové a mámy chraňte děti před násilím.“ a „Manuál pro učitele: škola a děti vystavené domácímu násilí.“ (ROSA)

ProFem soustředí předávané informace do publikace „Vaše právo“, která je pravidelně revidovaná, v současnosti je aktuální její sedmé vydání. Dále vydala v knižní podobě výsledky své studie „Ekonomické dopady domácího násilí“ a „Rizika chudoby žen postižených domácím násilím a jejich dětí.“ Podílela se také na vydání knihy „Domácí násilí v českém právu z pohledu žen“. Ze starších jsou tu „Domácí násilí – Jak jednat s oběťmi a pachateli“, příručka pro Policii ČR, „Domácí násilí – právní minimum pro lékaře“, z roku 1997 „Management ženských organizací ve střední a východní Evropě“. (ROSA)

Na rozdíl od BKB, ROSA ani ProFem nemají pro své publikace jednotný ráz a není na první pohled vidět autorství.

12. Jak organizace vnímají roli genderu v problematice domácího násilí a přizpůsobují tomuto pohledu repertoár činnosti?

12.1. Genderový pohled

ProFem byla zakládána jako ženská organizace. S tím souvisí i její pohled na domácí násilí. Tato organizace byla od začátku ženskou organizací.

Jejím heslem bylo a stále je „ženská práva jsou lidská práva“. Ve svých počátcích fungovala jako prostředník znalostí ženských organizací západní Evropy, postupně v rámci výše uvedeného hesla se začala angažovat proti porušování ženských práv a to v oblasti domácího násilí. (Výroční ProFem 2007)

„My se zaměřujeme na ženy, protože tohle je genderově podmíněné násilí. Ve všech českých statistikách, světových statistikách je přes 97% obětí žen, nelze se divit, že řekneme, že tento problém se týká hlavně žen. Co se týče mužů, tak tam se to týká hlavně seniorů.“ (Rozhovor 4)

„...naše snahy najít řešení vždy měly a mají širší, nejen kriminologický záběr.“ Kromě přímé pomoci obětem a prosazování legislativních změn organizace považuje za důležité „posilování žen, jejich sebevědomí a možností seberealizace.“ Organizace měla do roku 2007 svoji zástupkyni ve Výboru pro odstranění všech forem diskriminace žen při Radě vlády pro lidská práva, obhajuje zájmy žen i v jiných zemích. (Výroční ProFem 2007)

„Tzv. ženská otázka je u nás v České republice poněkud stydlivě schovávaná za výraz „rovné příležitosti mužů a žen“ a je, stejně jako i řada dalších nerovností v naší zemi, jednou z prvotních otázek stupně demokracie v naší zemi. Naše organizace bere tento cíl vážně a zasazuje se o práva žen upozorňováním na tyto nedostatky v naší společnosti.“ (Výroční ProFem 2003)

ProFem nepředpokládá vymizení domácího násilí s vymizením nerovnoprávnosti „Ta rovnost nemůže být nikdy úplná. Nejsme žádný bláznivý feministky, normálně uznáváme, že muž a žena jsou odlišní. Nikdy si nemohou být rovni, ať je to fyzická síla, nebo cokoli jiného.“ (Rozhovor 4)

Co se týče otázky, jak se role genderu odráží v jejich činnosti, pí. Gabrielová odpovídá: „Jsme ženská organizace, takže u nás pracují jenom ženy. A docházejí k nám pro pomoc zase jenom ženy. Když přijde muž (jako klient) tak je to hrozná výjimka. (...) Na to, zda přizpůsobovat terapeutky dle genderu je více názorů. Někdo říká, že je dobře,

když žena vidí, že existují i dobří chlapy a získat si k nim pozitivní vztah tím, že vidí, že ne každý je jako ten její doma. Vím, že tady v pražském intervenčním centru terapeut muž pracuje, ale vždy se ženy zeptají, zdali jí to vadí, či ne a pokud ano, tak se přizpůsobí. Ale asi všeobecně je lepší ta žena k ženě.“ (Rozhovor 4)

Co se týče toho, zda to, že Profem je ženská organizace, jí nějak znevýhodňuje, pí Gabrielová odpovídá, že se situace změnila k lepšímu, ženy jsou mnohem víc zastoupeny v politice a celkový pohled se posunul. Pí. Gabrielová si nevzpomíná na situaci z posledních let, kdy by se s diskriminací ženské organizace setkala, ale upozorňuje, že by se, například u neschválení projektu, nemuseli dozvědět, že byli zamítnuti právě z tohoto důvodu. (Tamtéž)

ROSA sice nebyla zakládána oficiálně jako feministická organizace, přesto je náhled na domácí násilí genderový. „Je to genderový pohled a musím říct, že pracujeme i na feministických základech a hrdě se hlásím k tomu, že naše myšlenka, je feministická myšlenka a že tu jsou pošlapávány práva žen. Také to na tom bylo založené, protože skutečně ta patriarchální společnost tady je a my jsme to taky cítily, že vlastně těm ženám nikdo nepomáhá, a proto jsme se rozhodly jim pomáhat my, protože to domácí násilí jsou skutečně pošpiněná a potlačovaná práva těch žen“ (Rozhovor 2)

„My to tak vidíme (násilí genderově), možná BKB to vidí jinak, že to berou kriminologicky, ale my celou dobu zastáváme názor, který jde i ze zahraničí, kde jsme se o této problematice učili, že je na bázi genderové.“ (Rozhovor 2)

„... (rozpornost v názorech jak řešit daný problém) tam (ve společnosti) určitě je, za ta léta jsme zjistili, nakonec v České republice se užívá ten široký pojem domácí násilí a nepoužívá se pojem násilí na ženách, my ho teda používáme poměrně často. Nakonec i ten Národní akční plán, který vznikl při výboru prevence domácího násilí a ve kterém jsem členkou od jeho počátků v roce 2008 a který jsme pomáhali spolu s dalšími organizacemi jako je Profem zakládat, tak se nakonec prosadil pojem domácí násilí, ač řada z nás neziskovek jsme spíš chtěly, aby se to týkalo těch žen a násilí na ženách, což se teď již uskutečnilo. Ve světě je to tak vnímáno, ale tady v České republice je to vnímáno jako široký pojem, kde jsou zahrnuty všechny skupiny, což je v pořádku, ale není zde dostatečně zdůrazněn fakt, že se týká hlavně žen. Mělo by se to jasně pojmenovat a nakonec se k tomu teď i blížíme.“ (Rozhovor 2)

Jak již bylo řečeno v kapitole o poskytování komplexní pomoci touto organizací, genderovému pohledu na domácí násilí je přizpůsobována činnost organizace, která se

zaměřuje striktně na násilí na ženách. Přizpůsobují se tomu sociálně – poradenské služby i služby azylového domu, kdy jsou přijímány jenom klientky ženy a pracují s nimi zase jenom ženy. V rámci jejich školicí a informační činnosti je zaměření opět jen na násilí na ženách. V rámci projektu „Umění říct ne“ a „Stop násilí na školách“ se s muži setkává a nedochází k dezinformaci, že by se domácí násilí týkalo pouze žen, ale ve chvíli, kdy by se organizace měla zapojit do řešení problému, mužský klient bude odkázán na jinou organizaci. Rozhodnutí organizace ROSA o tom, pomáhat jenom ženám, se odráží i v tom, že na pomoc mužům nemají žádnou odbornost. (ROSA, Rozhovor 2)

12.2. Kriminologický pohled

BKB nevnímá domácí násilí jako genderový problém. BKB se věnuje obětem trestných činů a nejen v rámci nich, ale i v rámci domácího násilí jako trestného činu se věnuje oběma pohlavím stejně. „K nám přijdou i ti muži a taky je to o tom, že těch ohrožených mužů bude podstatně víc, ale většinou mají ostych. Samozřejmě není to určitě tak vysoký procento, jako těch žen, ale nemusí to být v souvislosti v partnerských vztazích, ale v mezigeneračních. Když už zvolí kontakt, tak spíše telefonický.“ (Rozhovor 3)

„Nemyslím, že by to bylo takhle ovlivněné (genderová podmíněnost násilí). Myslím si, že tam kde končí rozum, začíná násilí a je jedno jestli se jedná o to domácí nebo na ulici.(...) Pro řešení situace není důležité, kdo byl násilnou osobou.“ (Rozhovor 1)

Činnost organizace také není nijak ovlivněna pohlavím klienta. „Organizace v poradnách je taková že slouží dva, slouží právník a psycholog a vždycky se snažíme, aby to byl muž a žena. V podstatě oběti trestného činu je to jedno, tedy kromě znásilnění a případů opravdu ošklivého domácího násilí, ale to se zatím ještě nestalo, spíš jsme měli problém, když přišla žena po znásilnění. Pokud takováto situace nastane, tak muž opustí poradenskou místnost a klient jedná jenom s ženou, nebo jsme na to dopředu upozornění, tak se podle toho zařídíme. Občas slouží dvě ženy, protože mužů zaměstnanců máme méně, ale i když přišel klient muž v případě domácího násilí, tak to nikdy nevadilo.“ (Rozhovor 3)

13. Závěr

Cílem této práce bylo zevrubně popsat činnost vybraných neziskových organizací, kterými byly: občanské sdružení nyní spolek **ROSA**, spolek **Bílý kruh bezpečí** a obecně prospěšná společnost **ProFem**.

Tyto organizace si daly stejný cíl: bojovat proti domácímu násilí. Činnost ani jedné z organizací se neomezuje jen na řešení následků domácího násilí v rámci práce s oběťmi. Činnost organizací v rámci tohoto boje je mnohem širší.

V rámci této práce jsem si položila tři výzkumné otázky. V následujících řádcích představím, jaké informace jejich položením vyplynuly.

13.1. Práce s klienty/oběťmi domácího násilí.

Široce pojato, cílová skupina všech organizací je definována jako oběti domácího násilí a to od mladistvých po seniory. V užším rozlišení se však cílové skupiny organizací liší. Pro BKB jsou cílovou skupinou muži i ženy od mladistvých po seniory, oběti trestných činů obecně, přičemž statistiky vedené BKB uvádí, že minimálně 1/3 všech případů se týká domácího násilí. ProFem ač vznikla jako ženská organizace, nevylučuje ze svých služeb muže, přesto že počet mužů, kteří vyhledají poradenské služby této organizace je minimální, vyšší je u intervenčního centra. Zabývá se kromě domácího násilí jako projekty posledních let stalkingem a kyberšikanou. ROSA se naproti tomu rozhodla zaměřit pouze na ženy, případně jejich děti a zaměřuje se pouze na domácí násilí, což z ní ale nedělá o tolik méně aktivní organizaci, než je ProFem.

Co se poskytovaných služeb týče, služby poraden jsou u všech organizací položeny na stejném základu. ProFem v rámci ní zároveň nabízí i možnost právního zastupování, což je služba, kterou ostatní organizace nemají. Ty nabízejí pouze případné doprovody. BKB má také největší počet poraden. ProFem má dvě a ROSA jedinou.

Jedinou nonstop linku čistě pro oběti domácího násilí DONA linku provozuje BKB. Ostatní organizace mají své pohotovostní linky, na kterých poskytují i poradenské a jiné služby, tyto linky ale fungují pouze v pracovní době osob pro ně určených. BKB, kromě zmíněné DONA linky, provozuje i linku pro oběti ostatních trestných činů, ProFem nově od loňského roku započala projekt samostatné linky pro oběti kyberšikany, ale oproti ROSE má kratší dobu provozu těchto linek v rámci týdne.

BKB i ProFem jsou obě provozovatelé každá jednoho intervenčního centra. ROSA oproti tomu provozuje azylový dům, který je specializovaný pouze na ženy, oběti domácího násilí a je na utajené adrese. Azylový dům má tu výhodu, že poskytuje i ubytování ženám v nouzi, či těm, které potřebují úkryt před násilnou osobou a jeho úzká specializace zase dostatečné vyškolení osob, které jsou určeny pro pomoc těmto ženám. Tuto výhodu úzké specializace mají i intervenční centra.

Přesto, že na první pohled se může zdát činnost vybraných organizací velmi podobná, jsou mezi nimi rozdíly, které způsobují, že přesto, že u všech organizací dochází k překryvu působnosti v rámci území hl. m. Prahy, svou činností jsou schopny se vzájemně doplňovat, jak i potvrdily výpovědi respondentek. Na jednu stranu zde existuje určitý odstup způsobený tím, že jsou všechny organizace nuceny si konkurovat při získávání finančních zdrojů, ale na druhou stranu tím, že přístup každé organizace a její zaměření na klientelu mírně liší, jde spíše o doplňování a organizace jsou schopny si klienty předávat dle toho, co je pro něj nejlepší.

13.2. Iniciativa v úpravě legislativy

Počátek zákonodárné iniciativy vznikl neoddiskutovatelně u neziskových organizací. Jako její počátek můžeme určit rok 1995, rok vzniku Koordinačního kruhu prevence násilí na ženách. V počátcích je vidět spolupráce mezi organizacemi, a i když se velmi brzy oddělil Bílý kruh bezpečí, cíle a základní podoba požadavku zůstala stejná. Teprve o hodně později, co se o domácí násilí začaly zajímat neziskové organizace, se přidal stát. První prosazení legislativy týkající se domácího násilí bylo velmi zdlouhavé a bylo několikrát zamítnuto. Teprve v roce 2004 se podařilo prosadit zavedení §215a do zákona č. 140/1961 Sb. Jako podklad zde sloužil i výzkum BKB z roku 2001.

Prosazení této změny bylo velmi zdlouhavé, ale tím, že se pojem domácí násilí dostal do zákona, připravila půdu pro další legislativní úpravy. Zákon na ochranu před domácím násilím připravovala expertní skupina z iniciativy BKB. Ostatní zkoumané organizace se do tohoto procesu nezapojovaly, ale iniciativu podporovaly.

Na zákonu o nebezpečném pronásledování se podílely všechny tři organizace. BKB nechápe stalking jako součást domácího násilí, přesto se na cíly s ostatními organizacemi shodl.

Poslední ze zákonů zákon o obětech trestných činů dopadl ke spokojenosti pouze BKB, který prosadil svoji vůli navzdory nesouhlasu ostatních organizací. Podle organizace

ProFem a ROSA podcenil situaci, do které se oběti domácího násilí dostávají a dostatečnost pomoci v rámci intervenčních center.

ROSA i ProFem jednaly ve vzájemné shodě, jejich názory se liší v detailech. Naproti tomu BKB už od doby co vystoupil z Koordinačního kruhu, jedná sólově. Ve většině případů toto jednání vedlo ke stejnému cíli, rozdílnost pohledů ale vytvářelo napětí. Pro další předmět zkoumání by mohl být zajímavý vztah Bílého kruhu bezpečí a státu, jeho napojení na něj. Šimková (2006) v průběhu vedení rozhovorů narážela na napojení BKB na stát. O tomto vztahu také mluví Pavlík (2004). Při vedení mých rozhovorů jsem na toto napojení také narazila, nemohly mi však být předány žádné relevantní informace. Při dotazu přímo v Bílém kruhu bezpečí byl tento vztah popřen.

13.3. Organizace a jejich komunikace s veřejností

Organizace pro předávání hodnot a norem týkající se problematiky domácího násilí společnosti používají prostředků: kampaní, spolupráce s médii, akcemi pro veřejnost, vzdělávacími akcemi a vydáváním publikací.

Pořádání kampaní je vždy odvozeno ze získaných finančních prostředků. Jejich cíl je vždy informační. Upozorňují na to, že domácí násilí existuje a že je potřeba ho neignorovat a řešit ho. Skládají se z různých prostředků propagace na jedno téma.

Spolupráce s médii je nezávislá na finančních prostředcích, je závislá pouze na času, který mohou zástupci organizací médiím věnovat. Organizace nemusí vytvářet samostatnou aktivitu pro získání pozornosti médií, atraktivita domácího násilí pro ně to zařizuje sama. Přesto organizace udržováním tohoto kontaktu napomáhají informováním o budoucích akcích.

Akce pro veřejnost jsou pořádána jako pro laickou veřejnost tak pro tu odbornou. Tyto akce zahrnují přednášky, konference, besedy, diskuze, semináře, výstavy i benefiční akce typu koncertů.

Cílové skupiny pro vzdělávací akce se u všech tří organizací mírně liší. BKB se více zaměřuje na osoby spojené s uplatňováním legislativy týkající se trestné činnosti, ProFem více na pomáhající profese jako jsou pracovníci sociálních služeb, ROSA se zaměřuje i na potenciální ohrožené osoby.

Rozdíly ve vydávaných publikacích, kromě již zmíněného designu je například to, že ROSA, přesto že vytváří statistické sondy každý rok, z nichž některé jsou specificky

zaměřeny¹², jejich šetření jsou dostupné pouze elektronicky, nevydává je jako studie jako například ProFem. ROSA jako jediná vytvořila dvě publikace pro děti a pro práci s dětmi, které se setkaly s násilným chováním. BKB má zase díky svému zaměření nejvyšší počet informačních brožurek tematicky zaměřených dle trestného činu.

Všechny organizace se shodují na tom, že práce s veřejností, tj. její informování o škodlivosti domácího násilí a o tom, že existuje pomoc, je stejně důležitá jako legislativní iniciativy. (Rozhovor 2,3,4)

13.4. Role genderu v problematice domácího násilí. Kriminologický vs. genderový pohled

Za ženskou organizaci se jednoznačně prohlašuje ProFem. Organizace zabývající se domácím násilím se vyvinula z konzultačního střediska pro ženské otázky. Organizace považuje domácí násilí za genderově podmíněné. Jako důvod uvádí fakt, že ženy jsou dle statistik většinou obětí domácího násilí. Přesto tato organizace nijak nediskriminuje v rámci své činnosti jiné ohrožené osoby. Ani názor na to zda přizpůsobovat terapeutky dle genderu ohrožené osoby není vyhraněný, i když preferují, aby s ženami pracovaly zase jen ženy.

Práce organizace ROSA je také založena na feministických základech a vnímá domácí násilí stejně jako ProFem. Ve své činnosti se rozhodla zaměřit se pouze na ženy a přizpůsobuje tomuto pohledu i svoji činnost.

BKB není genderově vyhraněnou organizací ani domácí násilí nevnímá jako genderový problém. Z toho vyplývá, že také nijak nepřizpůsobuje svoji činnost, naopak se snaží, aby pracovníci, kteří komunikují s obětí, byly obou pohlaví. Přesto uznávají, že pokud se jedná o traumatizovanou oběť domácího nebo sexuálního násilí, kde může být trauma spojeno s pohlavím násilníka, je třeba v případě nutnosti pohlaví terapeutů přizpůsobit. Pohled na domácí násilí je ale kriminologický, nikoliv genderový.

Rozdílnost pohledů se projevuje i v dalších oblastech činnosti než je práce s klientem. BKB opustilo Koordinační kruh na základě jeho zaměření na ženy. U organizací ROSA a ProFem je vidět, že jejich genderově podmíněný pohled na domácí násilí je názorově spojuje a je podkladem pro spolupráci s těmito organizacemi. Činnost BKB byla ve všech oblastech, včetně oblasti zákonodárné, sólová.

---

¹² Dostupné na <http://www.rosa-os.cz/o-nas/statistiky/>

Feministická teorie je však jedinou z teorií zabývající se domácím násilím, která se otiskuje do praxe prevence domácího násilí. Přesto, že dvě ze zkoumaných organizací vnímají domácí násilí jako genderově podmíněné, a přistupují k němu, jako k problému, se kterým se setkávají hlavně ženy, co se týče řešení jejich situace v praxi, teorie zabývající se domácím násilím v něm promítnuty nejsou. Tyto teorie, jak bylo řečeno v teoretické části práce, se hlavně snaží vysvětlit příčiny vzniku domácího násilí.

V rámci sekundární a terciární prevence (první výzkumná otázka) příčiny z jakých se oběť dostala do situace, ve které vzniklo domácí násilí, nejsou pro řešení tohoto problému důležité. (Rozhovory 1-4) „Z našeho pohledu není důležité, kdo byl násilnou osobou.“ (Rozhovor 1)

Ani do primární prevence (výzkumná otázka druhá a třetí) tyto teorie nijak promítnuty nejsou. Domácí násilí je kriminální čin a jako na takový je na něj nahlíženo i při tvorbě legislativy i při práci s veřejností. Příčiny domácího násilí jsou sice v rámci těchto procesů brány v potaz, ale domácí násilí je vnímáno jako čin vznikající z mnoha příčin, které se liší případ od případu a nemůže je sjednotit žádná teorie, jak uvádí např. Voňková (et al., 2008: 44)

Co se týče domácího násilí, zmapování činnosti ukázalo, že je stále v této oblasti co řešit. Co se týče pomoci obětem domácího násilí, je tu stále přes aktivitu neziskových organizací a vznik intervenčních center nedostatečné prostorové pokrytí. Bílý kruh bezpečí se momentálně odklání od problematiky domácího násilí, aby dal prosto jiným trestným činům, ROSA ProFem toto vidí jako problém. ROSA je také zastáncem azylových domů s utajenou adresou, které jsou zatím v republice pouze čtyři.

Neziskové organizace sehrály důležitou roli v zavádění pojmu domácí násilí do české legislativy a v dalších následných úpravách. S legislativou je BKB v současnosti spokojen, další aktivity však nevyklučuje, pokud by praxe ukázala nedostatky. ProFem pro zjištění těchto případných nedostatků plánuje vlastní výzkum. Poslední zákon nedopadl ke spokojenosti ani ROSy ani ProFemu, žádná z těchto organizací se v nejbližší době na žádné aktivity v oblasti posledního zákona nechystá. ROSA považuje veřejnost za stále ještě nedostatečně schopnou posoudit správně domácí násilí. Aktivity její, i ostatních organizací, v tomto směru budou pokračovat. Co se týče genderového pohledu na domácí násilí, organizace mají ustálené postoje a změna není pravděpodobná.

Jak jsem předložila v teoretické části, zkoumané organizace jsou kombinací advokačních a servisních organizací zaměřujících se na primární, sekundární i terciární prevenci. Konkrétní příklady činnosti pak vypadají takto:

Tab. č.16

	servisní organizace	advokační organizace
primární prevence	školení pro laickou i odbornou veřejnost, předávání informací pomocí publikací	ovlivňování veřejné politiky s cílem změny legislativy
sekundární prevence	psychosociální pomoc osobám, které zažili domácí násilí, služby poraden a krizových linek	právní poradenství s cílem zajištění práv obětí domácího násilí
terciární prevence	pomoc intervenčních center azylového domu a poraden s cílem návratu oběti do života bez násilí	pomoc s domáháním se práv oběti tak, aby se mohla vrátit do života bez násilí, např. právní zastupování AdwoCats for Women

Všechny druhy činnosti popsané v této práci se dají zařadit do této tabulky, jejich rozsah to však neumožňuje.

Pokud se podíváme na organizace z abstraktnějšího pohledu plnění funkcí ve společnosti (Frič a Bútorá in Potůček, 2005, teoretická část, kap. činnost organizací a jejich funkce ve společnosti) plní vybrané organizace samozřejmě servisní funkci – poskytují službu ve formě pomoci obětem domácího násilí, také plní funkci ochrany práv a podpory sociálních změn – tam spadá jejich činnost participace na veřejné politice. Také plní funkci, kterou uvádí Skovajsa (2010) a to je funkce filantropická, kdy za finance ze soukromých zdrojů vytváří činnost, která je veřejně prospěšná.

14. Seznam literatury

- BADINTER, Élisabeth. 2004. *Tudy cesta nevede: slabé ženy, nebezpeční muži a jiné omyly radikálního feminismu*. Vyd. 1. Překlad Alena Lhotová. V Praze: Karolinum
- BROKL, Lubomír. 1997. *Reprezentace zájmů v politickém systému České republiky: organizovaná občanská společnost v České republice*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nákl.
- BURIÁNEK, Jiří a Simona PIKÁLKOVÁ. 2013. *Intimate violence: a Czech contribution on International Violence Against Women Survey*. 1st English ed. Prague: Karolinum
- BURIÁNEK, Jiří, Jiří KOVAŘÍK a kol. 2006. *Domácí násilí - násilí na mužích a seniorech*. Vyd. 1. Praha: Triton
- BURTON, Graeme. 2001. *Úvod do studia médií*. 1. vyd. Brno: Barrister
- BUSCH, Amy L.; ROSENBERG, Mindy S. 2004. *Comparing women and men arrested for domestic violence: A preliminary report*. Journal of family violence, 19.1: 49-57
- BUSKOTTE, Andrea. 2008. *Z pekla ven: žena v domácím násilí*. Vyd. 1. Brno: Computer Press
- CONWAY, Helen L. 2007. *Domácí násilí: příručka pro současné i potenciální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007*. 1. vyd. Překlad Jana Mandelíková. Praha: Albatros
- CUNNINGHAM, Alison, Peter JAFFE, Linda BAKER, Trish DICK, Sue MALLA, Nadia MAZAHERI, Samantha POISSON. 1998. *Theory-derived explanations of male violence against female partners: literature update and related implications for treatment and evaluation*. London: London Family Court Clinic. [online] [cit. 2014-02-14]. Dostupné z <<http://www.lfcc.on.ca/maleviolence.pdf>>.
- ČECH, Ondřej et al. 2011. *Domácí násilí z pohledu pracovníků v oblasti sociálních služeb: kontext, dynamika a intervence*. Vyd. 1. České Budějovice: Theia
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila, Radka MACHÁČKOVÁ a Markéta VITOUŠOVÁ. 2002. *Domácí násilí: přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích : studie*. Praha: Bílý kruh bezpečí
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. 2008 *Moderní psychologie pro právníky*. Praha: Grada Publishing.
- DOHNALOVÁ, Marie a Ladislav PRŮŠA. 2011. *Sociální ekonomika*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika.
- FÁBIÁN, K. 2006. *Against domestic violence: The interaction of global networks with local activism in Central Europe*. Contemporary Studies in Economic and Financial Analysis, 88, 111-152
- FAFEJTA, Martin. 2002. *K některým strategiím feministické politiky: dekonstrukce rodové/genderové symboliky*. Sociologický časopis, 38.5: 593-606 Dostupné z:

<http://sreview.soc.cas.cz/uploads/71544f722b1e2d6f32959b1cc119e447d0727853_111_fafejta.pdf>

FRIČ, Pavol. 2000. *Neziskové organizace a ovlivňování veřejné politiky*. Vyd. 1. Praha: Agnes

FUNG, Archon. 2006. *Democracy and the Policy Process*. In Michael Moran, Martin Rein, and Robert E. Goodin (eds.) *Oxford Handbook of Public Policy*. New York: Oxford University Press, 669-685

GŘIVNA, Tomáš, Helena VÁLKOVÁ. 2013. *Trestně politické souvislosti zákona o obětech trestných činů*. In: Vlastimil Zima (ed.). *Zpravodaj Bílý kruh bezpečí*. Ročník 22, č. 4/2013. Praha: BKB, 4-9

GUILLEMIN, M. / GILLAM, L. (2004): Etika, reflexivita a "eticky důležité okamžiky" ve výzkumu. *Biograf* (35): 47 odst.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005

JOHNSON, M. P. 1995. *Patriarchal terrorism and common couple violence: Two forms of violence against women*. *Journal of Marriage and the Family*

JOHNSON, Michael P. and FERRARO, Kathleen J. 2000. „*Research on domestic violence in the 1990s: Making distinctions*.“ *Journal of Marriage and the Family* 62(4)

KONDERLOVÁ, Zuzana. 2012. *Pět let činnosti Intervenčního centra BKB v Ostravě: Statistický přehled činnosti IC BKB v Ostravě za roky 2007 – 2011*. Ostrava: IC BKB Ostrava. [online]. [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: <http://www.bkb.cz/files/index.php?id=127>

KOTALA, Jří. 2009. *Institut vykazání v českém právním řádu*. Nepublikovaná diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, Eva ŽATECKÁ a Radovan DÁVID. 2011. *Právo proti domácímu násilí*. Vyd. 1. V Praze: C.H.Beck

KRANTZ, Gunilla. 2002. *Violence against women: a global public health issue!*. *Journal of Epidemiology and Community Health*, 2002, 56.4: 242-243.

KUNC, Kamil. 2012. *Ekonomické dopady domácího násilí v ČR*. Praha: profem

LINHART, Jiří. 2007. *Slovník cizích slov pro nové století: základní měnové jednotky, abecední seznam chemických prvků, jazykovědné pojmy, 30 000 hesel*. Litvínov: Dialog

LINKOVÁ, Marcela. 2004. *Domácí násilí: genderová perspektiva*. Pp. 23–34 in Simona Pikálková (ed.). *Mezinárodní výzkum na ženách – Česká republika/2003: příspěvek k sociologickému zkoumání násilí v rodině*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky.

MACH, Jan. 2013. *K nerovnosti pachatele a oběti*. In: Vlastimil Zima (ed.). *Zpravodaj Bílý kruh bezpečí*. Ročník 22, č. 4/2013. Praha: BKB, 10-11

- MCQUAIL, Denis. 2007. *Úvod do teorie masové komunikace*. Vyd. 3. rozš. a přeprac. Praha: Portál
- NAVRÁTILOVÁ, Lenka. 2012. *Analýza mediální kampaně neziskové organizace*. Nepublikovaná diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita
- PAVLÍK, Petr (ed.). 2004. *Stínová zpráva v oblasti rovného zacházení a rovných příležitostí žen a mužů*. Praha: Gender Studies o.p.s.
- POTUČEK, Martin. 2005. *Veřejná politika*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON)
- RAKUŠANOVÁ, Petra. 2003. *Třetí sektor a občanská participace v České republice*. *Naše společnost* 1 (3-4): 31 – 34. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3/a3917/f11/100019s_Treti%20sektor.pdf
- RYMSZA, Marek; ZIMMER, Annette. 2004. *Embeddedness of nonprofit organizations: Government-nonprofit relationships*. In: *Future of Civil Society*. VS Verlag für Sozialwissenschaften, p. 169-197.
- SALAMON, Lester M.; ANHEIER, Helmut K. 1996. *The international classification of nonprofit organizations: ICNPO-Revision 1*. Johns Hopkins University Institute for Policy Studies.
- SALAMON, Lester M.; ANHEIER, Helmut K. 1998. *Social origins of civil society: Explaining the nonprofit sector cross-nationally*. *Voluntas. International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations* 9.3: 213-248
- SKOVAJSA, Marek. 2010. *Občanský sektor: organizovaná občanská společnost v České republice*. Vyd. 1. Praha: Portál
- SKOVAJSA, Marek. 2010. *Občanský sektor: organizovaná občanská společnost v České republice*. Vyd. 1. Praha: Portál
- STEM pro Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR. 2001. *Desatero o domácím násilí. Shrnutí základních výsledků reprezentativního výzkumu pro občanské sdružení Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR a.s.*
- STEM pro Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR. 2006. *Domácí násilí II. Shrnutí základních výsledků reprezentativního výzkumu pro občanské sdružení Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR a.s.* [online]. [cit. 2014-02-13] Dostupné z: <http://www.stem.cz/clanek/1145>
- STRÍLKOVÁ, Patricie a FRYŠTÁK. 2009. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing
- ŠEDIVÁ, Marie a Petra VITOUŠOVÁ. 2005. *Interdisciplinární přístup k řešení případů domácího násilí na komunitní úrovni: model Bílého kruhu bezpečí ověřený pilotním projektem v Ostravě v letech 2003-2004*. Praha: Bílý kruh bezpečí
- ŠEDIVÝ, Marek a Olga MEDLÍKOVÁ. 2012. *Public relations, fundraising a lobbying: pro neziskové organizace*. 1. vyd. Praha: Grada

ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ a kol. 2011. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Vyd. 1. Praha: Portál

ŠIMKOVÁ, Jaroslava. 2006. *Nastínění procesu novelizace trestního zákona s přihlédnutím na neziskové organizace, jejich role a odlišnosti*. Nepublikovaná diplomová práce. Praha: Karlova univerzita

ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál

UNICEF Innocenti Research Centre. 2001. *Domestic Violence Against Women and Girls*. Florence: Innocenti digest.

VÁGNER, Ivan. VŠMMV PRAHA. Komunikační kampaň: teorie. Nepublikovaný učební materiál. Praha, 2010. [online] [cit. 2014-04-18] Dostupné z: [http://www.ivanvagner.eu/archiv/vip/KK_10-11/KK_teorie_handout\(v4\).pdf](http://www.ivanvagner.eu/archiv/vip/KK_10-11/KK_teorie_handout(v4).pdf)

VAJDOVÁ, Tereza. 2005. *Zpráva o neziskovém sektoru v České republice*. In: Vláda České republiky [online]. [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/zprava_o_neziskovem_sektoru.pdf

VARGOVÁ, Branislava, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. 2008. *Partnerské násilí*. Praha: Linde

VARVAŽOVSKÁ, Pavla. 2006. *Neziskové organizace a média*. Sborník konference Veřejná správa 2006. Dostupné z: <<http://hdl.handle.net/10195/35189>>

VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. 2008. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 2 přeprac. vyd. Praha: ProFem

WILLETTS, Peter. 2006. *What is a Non-Governmental Organization?* London: City University.

YIN, Robert K. 2009. *Case study research: design and methods*. 4th ed. Los Angeles: Sage, xiv, 219 s. Applied social research methods series, vol. 5

YLLÖ, Kersti A. 2005. „*Through a Feminist Lens: Gender, Power, and Violence*.“ Pp. 19-34 in *Current Controversies on Family Violence*, edited by Loseke, D.R., Gelles, R.J., Cavanaugh, M.M. Thousand Oaks, CA: Sage

Online zdroje:

Bílý kruh bezpečí. S.D. *Stanovy BKB*. [online]. [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://www.bkb.cz/o-nas/zakladni-udaje-o-organizaci/stanovy-bkb/>

Domácí násilí v českém právu. s.d. In: IDT Brno [online]. [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: <http://www.idtbrno.cz/domaci-nasili-vceskem-pravu>

Fórum dárců. 2007. *Analýza participace neziskových organizací na legislativním procesu v České republice*. [online]. Praha. [cit. 2014-03-10]. Dostupné z:

Statistiky kriminality. 2008- 13. In: Policie ČR [online]. [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: <<http://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>>

Tiskové prohlášení Bílého kruhu bezpečí a Aliance proti domácímu násilí k přijetí zákona na ochranu před domácím násilím. 2006. [online]. Praha: BKB [cit. 2014- 04-20] Dostupné z: <<http://www.bkb.cz/aktuality/n167-tiskove-prohlaseni-bileho-kruhu-bezpeci-a-aliance-proti-domacimu-nasili-k-prijeti-zakona-na-ochranu-pred-domacim-nasilim/>>

Zpráva o činnosti služby pořádkové policie za rok 2013. In: Policie ČR [online]. 2014-01-20 [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: <<http://www.policie.cz/clanek/zprava-o-cinnosti-sluzby-poradkove-policie-za-rok-2013.aspx>>

Zákony:

Institut vykazání: *Vykázání dle zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky*. Hlava VII zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. 2010. [online]. [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <<http://www.policie.cz/clanek/preventivni-informace-institut-vykazani.aspx>>

Občanský zákoník. 2012. In: 89/2012 Sb. Dostupné z:<<http://portal.gov.cz/app/zakony/download?idBiblio=74907&nr=89~2F2012~20Sb.&ft=pdf>>

Trestní zákon. 2004. In: 91/2004 sb. Dostupné z: <<http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb04091&cd=76&typ=r>>

Zákon o sociálních službách. 2006. In: 108/2006 sb. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/7372/108_2006_Sb.pdf>

Rozhovory:

Rozhovor 1. Mgr. Ladislav Tomášek, vedoucí poradny BKB Pardubice. Bílý kruh bezpečí. Vedla Věra Rosová 27. 3. 2014.

Rozhovor 2. Zdena Prokopová, zástupkyně ředitelky, socioterapeutka, vedoucí azylového domu, vedoucí telefonické krizové intervence. ROSA. Vedla Věra Rosová 4.4. 2014

Rozhovor 3. Šárka Sýkorová, asistentka centrály BKB a asistentka v poradně. Bílý kruh bezpečí. Vedla Věra Rosová 8.4.2014

Rozhovor 4. Adriena Gabrielová, vedoucí sociálních služeb, právnička. ProFem. Vedla Věra Rosová 15.4.2014

Emailová komunikace:

Prokopová, Zdena. 2014. *Informace k diplomové práci*. [email] 7.5.2014 11:03. [cit. 2014-05-10]. (Prokopová email)

Gabrielová, Adriena. 2014. *Informace k diplomové práci*. [email] 2.5.2014 13:07. [cit. 2014-05-10]. (Gabrielová email)

Sýkorová, Šárka. 2014. *Re: prosba o informace*. [email] 16.4.2014 11:43. [cit. 2014-05-10]. (Sýkorová email)

Výroční zprávy:

ProFem o.p.s. 2002. (cit. jako Výroční ProFem 2001). Výroční zpráva 2001. [online]. Praha: proFem o.p.s. [cit. 2014-04-10]. Dostupné z: http://www.profem.cz/shared/clanky/102/Vyrocni_zprava_2001.pdf

ProFem o.p.s. 2003. (cit. jako Výroční ProFem 2002). Výroční zpráva 2002. [online]. Praha: proFem o.p.s. [cit. 2014-04-10]. Dostupné z: <http://www.profem.cz/shared/clanky/102/Vyrocni_zprava_2002.pdf>

ProFem o.p.s. 2004. (cit. jako Výroční ProFem 2003). Výroční zpráva 2003. [online]. Praha: proFem o.p.s. [cit. 2014-04-10]. Dostupné z: <http://www.profem.cz/shared/clanky/102/Vyrocni_zprava_2003.pdf>

ProFem o.p.s. 2005. (cit. jako Výroční ProFem 2004). Výroční zpráva 2004. [online]. Praha: proFem o.p.s. [cit. 2014-04-10]. Dostupné z: <http://www.profem.cz/shared/clanky/102/Vyrocni_zprava_2004.pdf>

ProFem o.p.s. 2006. (cit. jako Výroční ProFem 2005). Výroční zpráva 2005. [online]. Praha: proFem o.p.s. [cit. 2014-04-10]. Dostupné z: <http://www.profem.cz/shared/clanky/102/Vyrocni_zprava_2005.pdf>

ProFem o.p.s. 2007. (cit. jako Výroční ProFem 2006). Výroční zpráva 2006.

ProFem o.p.s. 2008. (cit. jako Výroční ProFem 2007). Výroční zpráva 2007. [online]. Praha: proFem o.p.s. [cit. 2014-04-10]. Dostupné z: <http://www.profem.cz/shared/clanky/102/Vyrocni_zprava_2007.pdf>

ProFem o.p.s. 2009. (cit. jako Výroční ProFem 2008). Výroční zpráva 2008. [online]. Praha: proFem o.p.s. [cit. 2014-04-10]. Dostupné z: http://www.profem.cz/shared/clanky/102/Vyrocni_zprava_2008.pdf

ProFem o.p.s. 2010. (cit. jako Výroční ProFem 2009). Výroční zpráva 2009. [online]. Praha: proFem o.p.s. [cit. 2014-04-10]. Dostupné z: http://www.profem.cz/shared/clanky/102/Vyrocni_zprava_2009.pdf

ProFem o.p.s. 2011. (cit. jako Výroční ProFem 2010). Výroční zpráva 2010. [online]. Praha: proFem o.p.s. [cit. 2014-04-10]. Dostupné z: http://www.profem.cz/shared/clanky/102/Vyrocni_zprava_2010.pdf

ProFem o.p.s. 2012. (cit. jako Výroční ProFem 2011). Výroční zpráva 2011. [online]. Praha: proFem o.p.s. [cit. 2014-04-10]. Dostupné z: http://www.profem.cz/shared/clanky/102/Vyrocni_zprava_2011.pdf

ProFem o.p.s. 2013. (cit. jako Výroční ProFem 2012). Výroční zpráva 2012. [online]. Praha: proFem o.p.s. [cit. 2014-04-10]. Dostupné z: http://www.profem.cz/shared/clanky/102/Vyrocni_zprava_2012.pdf

Bílý kruh bezpečí. 2004. (cit. jako Výroční BKB 2003). Výroční zpráva 2003. [online]. Praha: proFem o.p.s. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z:<
<http://www.bkb.cz/files/index.php?id=1>>

Bílý kruh bezpečí. 2005. (cit. jako Výroční BKB 2004). Výroční zpráva 2004. [online]. Praha: proFem o.p.s. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z:<
<http://www.bkb.cz/files/index.php?id=3>>

Bílý kruh bezpečí. 2006. (cit. jako Výroční BKB 2005). Výroční zpráva 2005. [online]. Praha: proFem o.p.s. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z:<
<http://www.bkb.cz/files/index.php?id=4>>

Bílý kruh bezpečí. 2007. (cit. jako Výroční BKB 2006). Výroční zpráva 2006. [online]. Praha: proFem o.p.s. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z:<
<http://www.bkb.cz/files/index.php?id=5>>

Bílý kruh bezpečí. 2008. (cit. jako Výroční BKB 2007). Výroční zpráva 2007. [online]. Praha: proFem o.p.s. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z:<
<http://www.bkb.cz/files/index.php?id=6>>

Bílý kruh bezpečí. 2009. (cit. jako Výroční BKB 2008). Výroční zpráva 2008. [online]. Praha: proFem o.p.s. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z:<
<http://www.bkb.cz/files/index.php?id=7>>

Bílý kruh bezpečí. 2010. (cit. jako Výroční BKB 2009). Výroční zpráva 2009. [online]. Praha: proFem o.p.s. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z:<
<http://www.bkb.cz/files/index.php?id=8>>

Bílý kruh bezpečí. 2011. (cit. jako Výroční BKB 2010). Výroční zpráva 2010. [online]. Praha: proFem o.p.s. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z:<
<http://www.bkb.cz/files/index.php?id=9>>

Bílý kruh bezpečí. 2012. (cit. jako Výroční BKB 2011). Výroční zpráva 2011. [online]. Praha: proFem o.p.s. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z:<
<http://www.bkb.cz/files/index.php?id=10>>

Bílý kruh bezpečí. 2013. (cit. jako Výroční BKB 2012). Výroční zpráva 2012. [online]. Praha: proFem o.p.s. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z:<
<http://www.bkb.cz/files/index.php?id=11>>

ROSA. 2006. (cit. jako Výroční ROSA 2005). Výroční zpráva ROSA za rok 2005. [online]. Praha: proFem o.p.s. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z:< http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/2005_Vyrocní_zprava.pdf>

ROSA. 2007. (cit. jako Výroční ROSA 2006). Výroční zpráva ROSA za rok 2006. [online]. Praha: proFem o.p.s. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z:< http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/VYROCNÍ_ZPRAVA_ZA_ROK_2006_na_web.pdf>

ROSA. 2008. (cit. jako Výroční ROSA 2007). Výroční zpráva ROSA za rok 2007. [online]. Praha: proFem o.p.s. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z:< http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/vyrocka_annual_report_2007.pdf>

ROSA. 2009. (cit. jako Výroční ROSA 2008). Výroční zpráva ROSA za rok 2008. [online]. Praha: proFem o.p.s. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z:< http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/Vyrocka_ROSA_za_2008.pdf>

ROSA. 2010. (cit. jako Výroční ROSA 2009). Výroční zpráva ROSA za rok 2009. [online]. Praha: proFem o.p.s. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z:< http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/vyrocni_2009__2_.pdf>

ROSA. 2011. (cit. jako Výroční ROSA 2010). Výroční zpráva ROSA za rok 2010. [online]. Praha: proFem o.p.s. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/vyrocni_na_web_2010_ces.pdf>

ROSA. 2012. (cit. jako Výroční ROSA 2011). Výroční zpráva ROSA za rok 2011. [online]. Praha: proFem o.p.s. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z:< http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/vyrocni_2011.pdf>

ROSA. 2013. (cit. jako Výroční ROSA 2012). Výroční zpráva ROSA za rok 2012. [online]. Praha: proFem o.p.s. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z:< http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/vyrocni_za_rok_2012.pdf>

ROSA. 2014. (cit. jako Výroční ROSA 2013). Výroční zpráva ROSA za rok 2013.

Webové stránky:

www.profem.cz (ProFem)

www.bkb.cz (BKB)

www.rosa-os.cz (ROSA)

www.donalinka.cz (DONA)

www.stopnasili.cz (Stopnasili)

www.mpsv.cz/cs/

www.mvcr.cz/ministerstvo-vnitra-ceske-republiky.aspx

www.justice.cz

15. Přílohy

1. Sada základních otázek pro polostrukturované rozhovory

1.1. Otázky pro Zdenu Prokopovou:

Činnost organizace:

Vaše organizace je zaměřená pouze na pomoc ženám, souvisí to s tím, že vnímáte domácí násilí jako problém genderově nevyváženosti společnosti a ženy jako ty, kterým je třeba nejvíce pomáhat, nebo je to tím, že ženy jsou nejčastějšími oběťmi?

Cítíte se jako organizace být součástí ženského hnutí?

Jak vzniklo pravidlo, že s ohroženými osobami pracují zásadně ženy? Logičnost rozhodnutí.

Na vašich stránkách je odkaz na násilí na seniorech. Proč, když je Vaše organizace zaměřená na ženy?

Jak vnímáte vztah/existenci ostatních organizací pro boj proti domácímu násilí, konkrétně BKB a ProFemu? Existuje spolupráce? Byli jste členy Koordinačního kruhu prevence násilí na ženách, v koordinaci nejste, proč? (1998 petice proti násilí na ženách, 2000 návrh na §215 trZ týrání osoby blízké)

Dotace, konkurence. Jak ovlivňuje získávání potřebných financí to, že jste ženskou organizací?

Práce s veřejností:

Jak probíhá Vaše spolupráce s médii?

Na Vašich internetových stránkách jsou dostupné informace pouze o dvou kampaních: Přijďte včas a Kampaň proti domácímu násilí na ženách z let 2003 – 05. Pořádáte, či pořádali jste nějaké další?

Právo týkající se domácího násilí:

Zapojujete se do ovlivňování politiky za cílem podpory prevence a potrestání domácího násilí v zákonech? Tj. jste členy např. výboru pro prevenci domácího násilí, rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů?

Jakou cestu vidíte jako perspektivnější co se úspěchu týče: přesvědčení veřejnosti o tom, že domácí násilí je špatné, nebo ovlivňování politiky, aby se to, že domácí násilí je špatné promítlo do zákonů?

Jak nahlížíte na současné právní úpravy ohledně domácího násilí; co se líbí, co chybí...?

Domácí násilí jako genderový problém:

Z hlediska práva je domácí násilí vnímáno, (alespoň dle organizace profem) jako odgenderovaná problematika. Vidíte v tom objektivitu k přístupu, nebo to vytváří nějaké nedostatky?

1.2. Otázky pro Šárku Sýkorovou

Činnost organizace:

Jak vnímáte problematiku domácího násilí? Oproti organizacím jako Rosa a Profem?

Přizpůsobujete pohlaví konzultanta pohlaví ohrožené osoby, je podle vás určující se přizpůsobit?

Našla jsem odkazy na to, že stát pomohl vaši organizaci založit, nenašla jsem podrobnosti. Jaká je vaše návaznost na stát?

Jak vnímáte vztah/existenci ostatních organizací pro boj proti domácímu násilí, konkrétně BKB a ProFemu? Existuje spolupráce? (2000 návrh na §215 trZ týrání osoby blízké)

Dotace, konkurence. Při jednáních na zákonech byly zde rozpory?

Práce s veřejností:

Jak probíhá Vaše spolupráce s médii?

Probíhají v současnosti nějaké?

Právo týkající se domácího násilí:

Zapojujete se do ovlivňování politiky za cílem podpory prevence a potrestání domácího násilí v zákonech? Tj. jste členy např. výboru pro prevenci domácího násilí, rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů?

Jakou cestu vidíte jako perspektivnější co se úspěchu týče: přesvědčení veřejnosti o tom, že domácí násilí je špatné, nebo ovlivňování politiky, aby se to, že domácí násilí je špatné promítlo do zákonů?

Jak nahlížíte na současné právní úpravy ohledně domácího násilí; co se líbí, co chybí...?

Domácí násilí jako genderový problém:

Z hlediska práva je domácí násilí vnímáno, (alespoň dle organizace profem) jako odgenderovaná problematika. Vidíte v tom objektivitu k přístupu, nevytváří se tím nedostatky tím, že většina obětí jsou ženy?

1.3. Otázky pro Adrienu Gabrielovou

Činnost organizace:

Vaše organizace je zaměřená pouze na pomoc ženám, souvisí to s tím, že vnímáte domácí násilí jako problém genderově nevyváženosti společnosti a ženy jako ty, kterým je třeba nejvíce pomáhat, nebo je to tím, že ženy jsou nejčastějšími oběťmi?

Myslíte si, že by domácí násilí markantně ubylo, kdyby byla ve společnosti nebyla nerovnost pohlaví?

U vašich služeb je poskytnutí pomoci a podpory osobám ohroženým i postiženým domácím násilím a ženám postiženým jakoukoli formou násilí, ale v cílové skupině jsou jen osoby ohrožené domácím násilím.

Jste podporováni ještě zahraničními dárci a organizacemi? Z výročních zpráv jsem zjistila, že jste byli podporováni německou Filiou. Proč spolupráce skončila?

Jak vnímáte vztah/existenci ostatních organizací pro boj proti domácímu násilí, konkrétně BKB a ProFemu? Existuje spolupráce?

Dotace, konkurence. Jak ovlivňuje získávání potřebných financí to, že jste ženskou organizací?

Vaše organizace je zaměřena na pomoc ženám, pracují proto s klientkami zase jenom ženy?

Práce s veřejností:

Děláte v současnosti akce pro veřejnost, kampaně, kde by se upozorňovalo na domácí násilí?

Spolupráce s médi.

Právo týkající se domácího násilí:

Jak jste se zapojovali, pokud ano do zákona zahrnujících institut vykázání, intervenční centra?

Zapojujete se do ovlivňování politiky za cílem podpory prevence a potrestání domácího násilí v zákonech? Tj. jste členy např. výboru pro prevenci domácího násilí, rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů?

Jakou cestu vidíte jako perspektivnější co se úspěchu týče: přesvědčení veřejnosti o tom, že domácí násilí je špatné, nebo ovlivňování politiky, aby se to, že domácí násilí je špatné promítlo do zákonů?

Jak nahlížíte na současné právní úpravy ohledně domácího násilí; co se líbí, co chybí...?

Domácí násilí jako genderový problém:

Z hlediska práva je domácí násilí vnímáno, jako odgenderovaná problematika. Vidíte v tom objektivitu k přístupu, nebo to vytváří nějaké nedostatky?

1.4. Otázky pro Ladislava Tomáška

Jak probíhá činnost poradny? Kolik a jakých zde pracuje pracovníků?

Jací klienti z hlediska věku a pohlaví a problému sem docházejí?

Jaká je Vaše spolupráce s dětmi?

Spolupracujete s ostatními orgány, jako policie, případně další organizace?

Závisí vzájemná důvěra klienta na vzájemné shodě pohlaví?

Jaký je podíl poradny na celkové činnosti organizací? Zapojují se například do kampaní?

Jak vnímáte české právo ve vztahu k domácímu násilí?

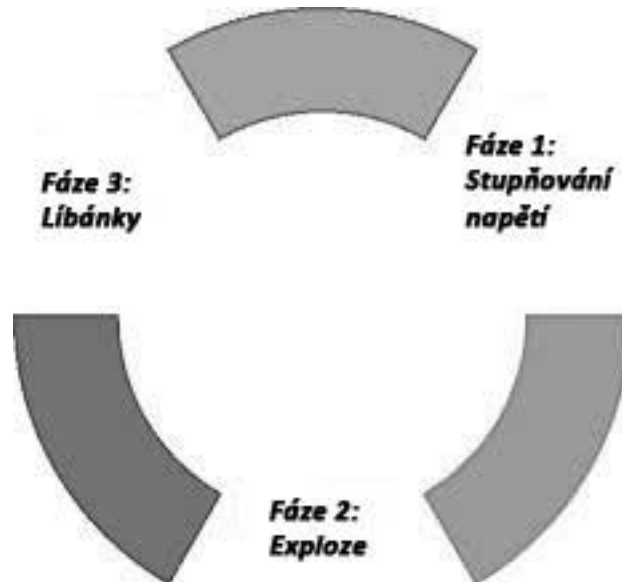
Co Vás přivedlo k této práci?

Vnímáte domácí násilí jako problém vzniklý patriarchálním základem naší společnosti?

2. Domácí násilí

2.1. Fáze domácího násilí

Domácí násilí probíhá v několika fázích. Různí autoři se rozcházejí v počtu těchto fází, někteří zahrnují různé situace v rámci fází k sobě, někteří pro ně mají zvláštní kategorii. Na celkovém obsahu průběhu se však shodují. Častěji se však objevuje cyklus třífázový.

V první fázi dochází ke stupňování napětí. Vládne napjatá a negativní atmosféra. „Násilí má spíše podobu pasivní agrese, ale může se objevit křik a nadávky. Ohrožená osoba cítí strach a snaží se předejít či zabránit výbuchu násilníka (...). Trpí pocitem viny, že se dostatečně nesnažila a nezamezila vzniku napětí.“ (Ševčík et al., 2011: 54) Buskotte (2008) dodává, že ženy, které zažili už více cyklů, se chovají odlišně. Vědí, že přechodu do

další fáze nejde zabránit bez ohledu na jejich snahu, některé naopak agresora provokují v touze „mít to už za sebou.“

Druhá fáze je propuknutí konkrétního násilného incidentu, který oproti jiným fázím trvá obvykle krátce. V této fázi oběť většinou touží po úniku z této situace, a z velké většiny opouští agresora právě v tomto momentu. Pokud to tak neudělá, následuje třetí fáze domácího násilí. V této fázi dochází k usmíření mezi partnery. Agresor se omlouvá za své chování, které mu v mnoha případech je v této chvíli upřímně líto, oběť si usmíruje různými pozornostmi, například ve formě dárků, stává se vzorným partnerem. (Buskotte, 2008). Ševčík (et al., 2011) uvádí, že agresorova motivace k omlouvám je čistě zjištná. Agresor nechce ztratit kontrolu a moc a dělá to pro zažehnání odchodu oběti. Pokud tato taktika neosvědčí, může následovat vyhrožování např. sebevraždou, sebepoškozováním, nebo přenášení viny za napadení na oběť samotnou. Z fáze líbánek vyřazuje samostatnou fázi klidu, ve které nedochází k výraznějším incidentům. Oběť doufá, že problém se již nebude opakovat. Postupně však dochází k opětovné kumulaci napětí a nastává opět první fáze.

2.2. Útočné osoby

Podle Vargové (et al., 2008) neexistuje typický případ násilníka, stejně jako neexistuje typická oběť. Z psychologického šetření agresorů v České republice z roku 2005 vyplynulo, že osobnost agresora lze popsat jako: „anomální až psychopatickou osobnost, s rysy impulzivity, poruchami seberegulace, rigidity, sebenejistoty, s nedostatečným smyslem pro realitu, ale celkem dobrou sociální kompetencí, s rysy labilní až imulzivní afektivity, jež není dostatečně zvládána rozumem a sníženou odolností vůči zátěži.“ (Netík, Voňková, 2005: 45-46 in Vargová 2008: 116)

Provádět empirické výzkumy na celé populaci domácích násilníků je dle Čírtkové (2008: kap. 1.5) velmi obtížné. Výzkumníci nemají přístup ke všem typům osob, které se násilí dopouštějí. K dispozici jsou zatím jenom studie zaměřující se na muže jako agresora a navíc mohou vycházet jenom z dat o agresorech odsouzených nebo umístěných v psychiatrických léčebnách, čímž pádem zahrnují jenom nejtěžší a zachycené případy. Výzkumy zatím nepřinesly žádnou obecně platnou typologii násilníků. Pro prozatímní účely se ustálila obecná klasifikace, která je podle Čírtkové výhodná ve své srozumitelnosti mnoha oborům a použitelnosti při řešení praktických otázek:

- osoba dvojí tváře, bez výrazných příznaků psychopatologie – násilí provozuje v soukromí, ve vztahu k blízké osobě
- obecně násilná osoba – kombinuje násilí i mimo rodinu
- násilník, u kterého dominují závislosti – domácí násilí je s nimi úzce spojeno
- násilník s psychickou zátěží – násilí spojené s poruchami osobnosti

První typ je čistě typ domácího násilníka, násilí nezasahuje mimo rodinu, osoby blízké. U druhého typu jde o násilí provozované v rámci domácnosti i mimo ni, u posledních dvou typů k násilí vně rodiny může docházet, ale i nemusí. Voňková (et. al., 2008: 50) a Ševčík (et al., 2011: 74) uvádí podobnou typologii na základě příčin a domácího či kombinovaného násilí.

Šímová (in Čech et al., 2011: kap. 1.6) tvrdí, že násilníkem se může stát každý, kdo má přístup k osobě blízké. Tvrdí, že pro agresory jsou společné pouze dva znaky: „dvojí tvář“, tj. rozdílný způsob, jak se agresor prezentuje navenek a před obětí násilí a to, že za své jednání necítí zodpovědnost, nepovažují ho za něco nepatřičného.

Obecně můžeme rozlišit násilné osoby na ženské a mužské. Ženy jako násilné osoby byly dlouho vnímány jenom jako oběti a útočící pouze v sebeobraně.¹³ Problém žen jako agresorů v partnerských vztazích je obtížně zkoumatelný, vzhledem k převažující nechtivosti k přiznání problému ze strany mužů (viz výše ohrožené osoby). (Špatenková in Ševčík et al, 2011)

Stejně jako u mužů i u žen zatčených za domácí násilí se nejedná o homogenní skupinu. Lze mezi nimi najít ženy závislé na alkoholu či drogách, ženy, které potřebují léčbu ve smyslu zvládnutí agrese, či ženy, u kterých lze vysledovat zneužívání v dětství. (Bush, Rosenberg, 2004)

V případě partnerského násilí je jednak rozdíl v opakovanosti násilí, ženy mají menší tendenci k opakování a také v rámci forem domácího násilí. Verbální násilí je užíváno obojím pohlavím, muži se však mnohem častěji, téměř dvojnásobně, než ženy uchylují k fyzickému útoku a sexuálnímu násilí, ženy naopak téměř dvojnásobně častěji sahají po zbrani. Náhled na ženu jako násilnou osobu také bojuje s určitými předsudky společnosti, které vidí ženu jako tu fyzicky slabší a může docházet k bagatelizaci případu. (Špatenková in Ševčík et al, 2011) Ženy jako násilné osoby napadají muže v rámci vzájemného partnerského násilí (viz Johnsonova typologie), pro intimní terorismus je

---

¹³ Souvisí to s počátky zájmu o domácí násilí a jeho vnímání jako násilí mužů na ženách. Ostatní kategorie jako násilí na mužích, dětech seniorech se přidaly později, stejně jako vnímání žen jako možných agresorů, viz kapitola Pohled na domácí násilí ve společnosti.

situace jiná. Rozdílnost forem násilí lze vysvětlit fyzickými rozdíly mezi mužem a ženou. Žena v rámci partnerského násilí nepoužívá tolik fyzického násilí vzhledem k fyzické konstituci, stejně jako násilí sexuální se hůře aplikuje. Je však schopna tyto rozdíly vykompenzovat uchýlením se ke zbrani.

Podoba muže jako agresora je více zmapovanou oblastí. Mnoho teoretiků se snažilo vytvořit typologii mužských agresorů. Mezi jejich charakteristiky se uvádí špatné rodinné zázemí, majetnickost, násilné sklony, vyznávají patriarchální rozdělení moci ve společnosti, mají problematickou sexualitu... Potřebují mít nad svou obětí kontrolu, vyžadují citovou závislost, posilují si tak sebevědomí. (Špatenková in Ševčík et al, 2011)

2.3. Teorie zaměřené na domácí násilí

2.3.1. Biologické a organistické teorie

Zaměřují se na genetický, organický nebo vrozené způsoby chování. Konkrétně se výzkumníci soustředí na genetiku, neuropatologii, úrazy mozku atd. Původní názory, že biologický osud je neměnný nahradil koncept sociobiologie – sociálních faktorů jako schopných modifikace faktorů. Základem těchto teorií jsou dva přístupy: první spojující domácí násilí se zraněním mozku a druhý neodarwinistický, který zdůrazňuje vliv genetiky na chování. Tyto teorie jsou špatně prokazatelné zejména proto, že se z velké části opírají o pokusy na zvířatech. (Cunningham et al., 1998)

2.3.2. Psychoanalýza

Studium psychologických profilů mužů, ať už odsouzených nebo ve svépomocných skupinách, dopouštějících se násilí, ukázaly vysoké procento zastoupení osob asociálních, či s hraniční poruchou osobnosti. Hraniční porucha osobnosti, která je v populaci zastoupena 10-15% je většinou zastoupená u mužů dopouštějících se násilí. Soudí, že tito jedinci mají velmi křehký na slabý smysl v sama sebe, jehož původ se dá vysledovat v traumatech z dětství, které jsou přenášeny do dospělosti. (Cunningham et al., 1998) Vargová (et al., 2008) uvádí, že násilí je viděno „jako pokus násilníka o potvrzení jeho maskulinní identity. Muž se násilím vůči ženě vyrovnává s aspekty jeho femininní výchovy. Tato teorie, zatím jenom aplikována vůči násilí mužů na ženách, má nevýhodu špatného testování hypotéz a tudíž špatné aplikovatelnosti pro výzkum. Podle psychoanalýzy se dispozice k tomu být násilníkem, nebo ohroženou osobou vyvíjí už v dětství. Vytváří se například závislá porucha osobnosti, masochistická porucha

osobnosti. Tyto diagnózy jsou ale považovány za nepřesné. Na oběť se zde pohlíží jako na někoho předoslabeného. Tento přístup je tedy nejen chybný, ale i nebezpečný tím, že často vede k sekundární viktimizaci. Cunningham (et al., 1998) dodává, že není možné z hlediska několika procent psychicky nemocných mužů odvozovat veškeré příčiny domácího násilí.

2.3.3. Teorie sociálního učení

Tato teorie je sociologickou teorií sledující individua v širším společenském kontextu. Považují domácí násilí za jev, který je umožněn tím, že neexistuje silný zákaz proti němu ve společnosti a zároveň tím, že existuje funkční důvod pro jeho existenci v konkrétním prostředí. Nejvíce používaný pro problematiku domácího násilí je koncept sociálního učení. (Cunningham et al., 1998) To vychází z předpokladu, že se člověk učí observací. Napodobuje modely při řešení problémů a to ať pozitivní, tak negativní. Touto teorií lze vysvětlit vznik a přenos některého domácího násilí a obecně agresivního chování. Dítě, které zažívalo domácí násilí v rodině, ho bude buď samo páchat, nebo ho bude očekávat a přijímat jako oběť. Poprvé na psech byl popsán fenomén *naučené bezmoci*. Netýká se jen problému domácího násilí, lze si ho všimnout i u osob s depresí, nebo drogově závislých. Naučená bezmoc je důvodem, proč týrané osoby nejsou s to vnímat cestu k úniku, i když se jim nabízí. Tato teorie má také svou kritiku, zejména z oblasti feminismu. Podle nich je teorie naučené bezmoci založená na přílišné pasivitě. Ohrožené osoby prý nepřestávají hledat cesty, jak se týrání vyhnout, i když možná nedokážou uniknout. (Vargová et al., 2008) Svědectví domácího násilí však nevysvětluje všechny příčiny domácího násilí v dospělosti. Pravděpodobnost přenosu dokonce klesá, pokud jeden z rodičů je starostlivý a milující. (Cunningham et al., 1998)

2.3.4. Sociálně psychologické teorie

Snaží se vysvětlit psychické pouto oběti k násilníkovi. Odborníci pro toto pouto používají pojem traumatické spojení. Spojení mezi týranou osobou a násilníkem je stejné, nebo velmi podobné jako mezi obětí a únoscem. Typickými znaky jsou nerovnováha sil a přerušovaná povaha násilí. Oběti je předkládán negativní sebeobraz, který je upevňován a zvětšován a tak se závislost oběti na násilníkovi zvětšuje. Podle této teorie je důležitý cyklus násilí ukončený usmířením, které dodává oběti falešnou naději a podceňování situace. Čím vícrát se cyklus opakuje, tím je menší pravděpodobnost, že oběť dokáže

z tohoto cyklu vystoupit. Asi nejznámějším popisem skutečnosti na základě této teorie je případ popsán jako Stockholmský syndrom. U Stockholmského syndromu musí být splněny čtyři podmínky: oběť je reálně ohrožována, je izolována od okolí, nemá možnost uniknout a pachatel k ní projevuje určitý stupeň laskavosti. Při aplikaci na domácí násilí nám tato teorie předkládá vysvětlení, proč oběti pachatele neopustí. Stockholmský syndrom se dá tedy aplikovat i na oběti, které znají násilníka. (Vargová et al., 2008)

2.3.5. Teorie osobnosti

Tato teorie vycházející z klinických a populačních výzkumů předpokládá, že lze u pachatele odhalit typické charakteristiky. Předpokládají například u mužů dopouštějících se domácího násilí nízké sebevědomí, vysokou míru úzkostnosti. Byly hledány také společné charakteristiky u žen, které se stávají oběťmi. Společné charakteristické rysy u nich však nebyly potvrzeny. Byl však u nich popsán koncept náchylnosti k násilí, který ovlivňuje jejich schopnost se od násilí osvobodit a souvisí s naučeným chováním a rodinným prostředím. Často souvisí s vědomím násilného chování partnera, ale zároveň s vírou v moc partnera změnit. Spolu s dalšími charakteristikami týrání tvoří tzv. syndrom týrané ženy. (Vargová et al., 2008)

Je třeba rozlišovat mezi charakteristikami obětí, které měly před počátkem násilí a těmi, které získaly spolu s násilím. Některé výzkumy se proto zaměřily na mechanismy vyrovnávání a vyhýbání se násilí, které vstupují do životního stylu a které jí paradoxně připoutávají k násilnému vztahu. Patří do nich nám už známé bagatelizování, sebedoceňování a sebeobviňování, víra v obrácení násilného partnera a neschopnost vidět možnosti úniku. (tamtéž)

Tato teorie přispěla k pochopení fenoménu domácího násilí zejména tím, že potvrdila působení širokého spektra vlivů, které ovlivňují situaci a tím z každého případu dělají případ individuální. (tamtéž)

2.3.6. Teorie rodinných systémů

Tato teorie byla nejprve aplikována na týrání dětí, postupně se rozšířila i na jiné typy násilí v rodině. Násilí ovlivňuje všechny členy rodiny. (Vargová et al., 2008) Cunningham (et al., 1998) říká, že systémová teorie vysvětluje násilí v rodině jako produkt rodinného systému. Na rodinu je nahlíženo jako na soubor individuálních komponentů, které neustále mezi sebou interagují. Agresivní reakce vyvolává protireakci jiného člena rodiny, která

(protireakce) může být příčinou agresivního jednání v budoucnosti. Násilí je upevňováno skrze role, vztahy a zpětnovazební mechanismy, které tento systém stabilizují.

V roce 1973 představil Straus svůj systémový model, později zoršířený, kde popsal jednak pozitivní zpětnovazební mechanismy, které přispívají k udržení spirály domácího násilí, jako jsou například vysoká tolerance okolí, malá moc oběti, a negativní zpětnovazební mechanismy, které naopak spirálu přerušují, jako fungující kontrolní mechanismy trestající takovéto chování. Tato teorie by měla sloužit k pochopení mechanismů, které ovlivňují to, zda oběť v násilném vztahu zůstane nebo ne. Tato teorie byla však kritizována zejména feministickými teoretiky za obviňování oběti a bagatelizování viny násilníka. (Vargová et al., 2008)

2.3.7. Teorie stresu

Teorie se zabývá vzájemnou závislostí stresu, frustrace a násilí. Stresové situace mohou být nejen ty krizové, jako je svatba, rozvod, smrt, ale i například rutina a monotónnost. Vlivem stresu se situace v rodině stává zranitelnou. S vysokou mírou stresu v rodině se zvyšuje pravděpodobnost výskytu násilí. Násilí podporuje i to, že to byla dlouhou dobu legitimní reakce na stres. Stres na jedné straně však vytváří stres na straně druhé – na straně oběti. A to nejen když k násilí dochází, ale i v předvídání toho, že k němu dojde. (Vargová et al., 2008)

2.4. Příčiny domácího násilí

Ševčík (2011: kap. 3) uvádí pro určení příčin, respektive zdrojů domácího násilí srovnání několika autorů. Mezi příčiny, které dokážou odstartovat, či podporovat násilné chování je zde uváděno patnáct kategorií:

Těžký stres či spolupůsobení několika stresujících situací: stres, zvláště ten chronický se může stát spouštěčem násilného chování. Konkrétně můžeme uvést jako příklad stresoru finanční problémy, problémy v zaměstnání, ztráta domova, nemoc, neplánované těhotenství, sexuální problémy atd.

Frustrace: Hartl, Hartlová (2004) definují frustraci jako stav zklamání, který vzniká, pokud je člověku zabráněno dosáhnout cíle jeho snažení. Podle psychoanalytické hypotézy

nazvané frustrace-agrese každá frustrace vyvolává agresivní chování zaměřené na frustrující překážku. Pod vlivem okolí a sociálního učení je však člověk schopen tuto agresi ovládnout. Ševčík (2011) tuto schopnost ovládnutí agrese podmiňuje výší tzv. frustrační tolerance. Člověk může být nespokojen například se stávajícím stavem zaměstnání, rodinného života atd. Agresivní odezva nemusí být vždy namířena na příčinu frustrace (jak psáno výše), například když by takové jednání mohlo daného jedince poškodit sociálně – agrese je „přemístěna“ na osobu zpravidla fyzicky slabší a agresorovi podřízenou.

Ohrožení: fyzická či psychická hrozba může být spouštěčem obraného agresivního chování. Tato hrozba nemusí být reálná, jako v případě recipročního násilí. Stačí, když jedinec v takovouto hrozbu věří. (Ševčík, 2011)

Charakteristiky vztahu: Charakteristickým prvkem v násilných vztazích je prvek závislosti. Takovéto vztahy jsou do značné míry ambivalentní – přes to, že je vztah vnímán jako nezdravý, je na druhé straně intenzivní a připoutávající. (Ševčík, 2011)

Partnerské neshody: Každé soužití v dlouhodobém vztahu přináší neshody a s nimi i stres, jako jsou například finance, sexuální život, trávení volného času atd. Pokud pár není schopen tyto problémy vyřešit neagresivně, mohou se stát příčinou domácího násilí. (Ševčík, 2011) Pokud zde aplikujeme Johnsonovu typologii, bude se zde spíše jednat o partnerské násilí, než o intimní terorismus.

Boj o moc: Optimální situace v partnerském soužití je, pokud k rozhodování dochází ve schodě a společně. Díky časté nevyváženosti v přinášených finančních zdrojích a fyzické konstituci může docházet k tomu, že jeden z partnerů bude chtít veškerou kontrolu do svých rukou. To už je jen jeden stupeň od zneužití této moci a použití násilí jako dalšího kontrolního prostředku. (Ševčík, 2011)

Vzory a modely chování: Pokud jedinec vyrůstá v násilném rodinném prostředí, násilí je akceptováno jako normální vzorec chování, prostředek jak řešit mnohé problémy a ventilovat své emoce. Vliv rodiny je velmi silný, dítě takto vyrůstající má jen málo příležitostí naučit se adekvátnější formy reagování. (Ševčík, 2011) Touto příčinou se zabývá teorie sociálního učení.

Identifikace s agresorem: K této identifikaci dochází, pokud byla násilná osoba jako dítě opakovaně fyzicky trestána, či týrána. Jako vyrovnání, se v dospělosti stává sám agresorem pro vyrovnání se s pocitem předchozí bezmoci. Chce se sám stát silným. (Ševčík, 2011)

Alkohol, drogy: Vzájemný vztah mezi návykovými látkami a násilím je vysvětlován různými zdroji odlišně. Na jednu stranu jsou vysvětlovány jako prostředek dodávající odvalu, jako spouštěč agresivního chování a fantazií, podle jiných jen násilí umocňují díky svým schopnostem redukovat zábrany, na straně jiné slouží jako společenská omluva pro násilné chování. (tamtéž)

Zdravotní indispozice: Jde o spojení zdravotních poruch, jako je například anémie, dysbalance elektrolytů, diabetem, hypoglykemií aj.

Neurologické poruchy: Jde o stejné spojení, tentokrát s poruchami neurologického systému jako jsou epilepsie, demence, mrtvice aj.

Poškození mozku nebo jeho dysfunkce: U takovýchto osob jde o opakované, často bezdůvodné, nelogické případy. Často je provázeno záchvaty paniky, ztrátou paměti a jinými příznaky.

Psychická onemocnění: Jedinci s psychickou poruchou trpí často dezorientací, ztrácí kontrolu nad svým chováním a mohou patně interpretovat některé situace. (Ševčík, 2011) Poslední čtyři jmenované můžeme shrnout celkově jako zdravotní příčiny. Těmito příčinami se podle Cunninghama (el al., 1998) zabývají biologické a organistické teorie. (viz výše kap. Teorie zabývající se DN)

Poruchy osobnosti: Riziková je například asociativní porucha osobnosti. Má přímý dopad na chování k ostatním lidem, postižení nemají výčitky svědomí z takového jednání, jsou velmi impulzivní. Agresivní jednání z jejich strany je většinou opakované. (Ševčík, 2011) Těmito poruchami jako příčinou domácího násilí se zabývají psychoanalytické teorie (viz výše).

Velká tolerance společnosti vůči násilí: Je to dáno stále přetrvávajícím přesvědčením, že domácí jednání je věcí soukromou.

Stejně jako u teorií snažící se vysvětlit příčiny domácího násilí, ani tento přehled konkrétních příčin nelze brát za plně směrodatný. Nelze říci, že postihuje všechny možné faktory, vzhledem k diverzitě problematiky to ani není stoprocentně možné. Stejně tak zde

stanovené možné příčiny neústí automaticky v domácí násilí. Jak již bylo použito výše Voňková (et al., 2008: 44) upozorňuje, že vždy se jedná o vzájemné působení mnoha příčin.

3. Obrazové přílohy

Obr. 1: Domestic Violence Against Women and Girls.

Table 2 - Domestic Violence against Women	
<i>Industrialized Countries</i>	
Canada	
<ul style="list-style-type: none"> ● 29% of women (a nationally representative sample of 12,300 women) reported being physically assaulted by a current or former partner since the age of 16. 	
Japan	
<ul style="list-style-type: none"> ● 59% of 796 women surveyed in 1993 reported being physically abused by their partner. 	
New Zealand	
<ul style="list-style-type: none"> ● 20% of 314 women surveyed reported being hit or physically abused by a male partner. 	
Switzerland	
<ul style="list-style-type: none"> ● 20% of 1,500 women reported being physically assaulted according to a 1997 survey. 	
United Kingdom	
<ul style="list-style-type: none"> ● 25% of women (a random sample of women from one district) had been punched or slapped by a partner or ex-partner in their lifetime. 	
United States	
<ul style="list-style-type: none"> ● 28% of women (a nationally representative sample of women) reported at least one episode of physical violence from their partner. 	
<i>Asia and the Pacific</i>	
Cambodia	
<ul style="list-style-type: none"> ● 16% of women (a nationally representative sample of women) reported being physically abused by a spouse; 8% report being injured. 	
India	
<ul style="list-style-type: none"> ● Up to 45% of married men acknowledged physically abusing their wives, according to a 1996 survey of 6,902 men in the state of Uttar Pradesh. 	
Korea	
<ul style="list-style-type: none"> ● 38% of wives reported being physically abused by their spouse, based on a survey of a random sample of women. 	
Thailand	
<ul style="list-style-type: none"> ● 20% of husbands (a representative sample of 619 husbands) acknowledged physically abusing their wives at least once in their marriage. 	
<i>Middle East</i>	
Egypt	
<ul style="list-style-type: none"> ● 35% of women (a nationally representative sample of women) reported being beaten by their husband at some point in their marriage. 	
Israel	
<ul style="list-style-type: none"> ● 32% of women reported at least one episode of physical abuse by their partner and 30% report sexual coercion by their husbands in the previous year, according to a 1997 survey of 1,826 Arab women. 	
<i>Africa</i>	
Kenya	
<ul style="list-style-type: none"> ● 42% of 612 women surveyed in one district reported ever being beaten by a partner; of those 58% reported that they were beaten often or sometimes. 	
Uganda	
<ul style="list-style-type: none"> ● 41% of women reported being beaten or physically harmed by a partner; 41% of men reported beating their partner (representative sample of women and their partners in two districts). 	
Zimbabwe	
<ul style="list-style-type: none"> ● 32% of 966 women in one province reported physical abuse by a family or household member since the age of 16, according to a 1996 survey. 	
<i>Latin America and the Caribbean</i>	
Chile	
<ul style="list-style-type: none"> ● 26% of women (representative sample of women from Santiago) reported at least one episode of violence by a partner, 11% reported at least one episode of severe violence and 15% of women reported at least one episode of less severe violence. 	
Colombia	
<ul style="list-style-type: none"> ● 19% of 6,097 women surveyed have been physically assaulted by their partner in their lifetime. 	
Mexico	
<ul style="list-style-type: none"> ● 30% of 650 women surveyed in Guadalajara reported at least one episode of physical violence by a partner; 13% reported physical violence within the previous year, according to a 1997 report. 	
Nicaragua	
<ul style="list-style-type: none"> ● 52% of women (representative sample of women in León, reported being physically abused by a partner at least once; 27% reported physical abuse in the previous year, according to a 1996 report. 	
<i>Central and Eastern Europe/CIS/Baltic States</i>	
Estonia	
<ul style="list-style-type: none"> ● 29% of women aged 18-24 fear domestic violence, and the share rises with age, affecting 52% of women 65 or older, according to a 1994 survey of 2,315 women. 	
Poland	
<ul style="list-style-type: none"> ● 60% of divorced women surveyed in 1993 by the Centre for the Examination of Public Opinion reported having been hit at least once by their ex-husbands; an additional 25% reported repeated violence. 	
Russia (St. Petersburg)	
<ul style="list-style-type: none"> ● 25% of girls (and 11% of boys) reported unwanted sexual contact, according to a survey of 174 boys and 172 girls in grade 10 (aged 14-17). 	
Tajikistan	
<ul style="list-style-type: none"> ● 23% of 550 women aged 18-40 reported physical abuse, according to a survey. 	
<small>(Adapted from "Violence Against Women," WHO, FRH/WHO/97.8, "Women in Transition," Regional Monitoring Report, UNICEF 1999, and a study by Domestic Violence Research Centre, Japan.)</small>	

(Unicef, 2001)